

Slovenska demokratska stranka

STROKOVNI SVET

SLOVENIJA NA NOVI POTI

Program za prihodnost

Julij 2004

Kazalo:

1. Uvod – Slovenija na novi poti	3
2. Slovenija v središču naših prizadevanj - Slovenski narod v svoji državi	5
3. Slovenski nacionalni interes – svobodna demokratična družba	8
4. Kaj nam je leta 2000 vlada obljubljala in kje smo danes	11
5. Povzetki ocene stanja po resorjih	23
6. Program za prihodnost	62
Šolstvo, znanost, šport	62
Javna uprava	64
Gospodarstvo in finance	69
Kmetijstvo	74
Delo, družina in socialne zadeve	76
Zdravje	80
Zunanje in evropske zadeve	85
Obramba	89
Notranje zadeve	91
Kultura	95
Promet in informacijska družba	97
Okolje in prostor	100
Skladen regionalni razvoj	105
Pravosodje	107
7. Nekatere ključne razlike med Programom za prihodnost in vladnim Osnutkom Strategije razvoja Slovenije	110
8. Sodelujoči v odborih in komisijah Strokovnega sveta in pri pripravi Programa za prihodnost	119

1. SLOVENIJA NA NOVI POTI

Živimo v svetu, za katerega so značilne hitre in obsežne spremembe. V takšnih - in ne drugačnih razmerah - je uspelo prav nam – in ne našim prednikom ali potomcem - da smo si priborili neodvisno in mednarodno priznano državo. Po tisočletju svojega obstoja živimo v samostojni državi, povezani v EU, pred nami so številne priložnosti, ki jih naši predniki niso nikoli imeli. Čas terja, da damo v igro vse talente in napore, ki jih kot narod in država premoremo.

Naš cilj je doseči takšno stanje, v katerem bodo lahko narodovi potenciali izkoriščeni v celoti in ko bo lahko vsak njegov član prispeval po svoji moči in hotenju. Slovenci takega časa, takšne zlate dobe razvoja, še nismo doživeli.

Pred Slovenijo so po vstopu v EU močni izzivi, ki jih moramo spremeniti v izkoriščene priložnosti. Zato potrebujemo novo vizijo. Nov dogovor o prihodnosti pa je potreben tudi zato, ker se mnoge uspešne rešitve čez čas izčrpajo. Čakanje in obotavljanje pri iskanju novih rešitev so lahko usodni z vidika razvojnega zaostanka. Obnavljanje soglasja ter vezi med vrednotami, na katerih temelji skupnost in upravljavci države terja stalne intelektualne napore. Čas in dinamika notranjega ter svetovnega dogajanja prinašata vedno nove dileme. Odgovori nanje so nujni, kajti obzorja so širša od tega, kar vidimo v danem trenutku. Obstajajo problemi nacionalnega pomena, ki jih je treba najprej osmisliti, ugotoviti njihove razsežnosti in potem najti odgovore. Pri skupnem iskanju potrebnih rešitev se zavedamo, da se prihodnost še ni zgodila. Vsi smo odgovorni zanjo in vsi smo poklicani, da jo oblikujemo.

Za pozitivne premike in trajen napredek v družbi je zelo pomembna pripravljenost državljanov, da presežejo stare delitve. V ospredje postavljamo tisto, kar nas povezuje. Proslavljajmo in v ospredje postavljajmo tiste zgodovinske dogodke, ki so nas Slovence združili. Za zdravljenje še vedno odprtih ran preteklosti pa je potrebna sprava. Tudi zaradi motiva, ki ga potrebujemo pri uresničevanju dogovora o prihodnosti. Sprt narod namreč ne bo našel dovolj notranje energije za preboj v Evropskem prostoru. Sprava še vedno ni mogoča čez noč. Zato je treba k njej vsakodnevno težiti s simbolnimi in stvarnimi dejanji ter se izogibati ravnanj, ki bi jo ogrozila.

Vedno, ko dobimo odgovore na načelna vprašanja, so tudi odgovori na konkretnije dileme lažji. Še posebej, če se res zavedamo in upoštevamo že povedano, da smo res vsi poklicani k njihovem oblikovanju in s tem k oblikovanju naše prihodnosti.

Slovenci tako kot številne druge manjše, a kljub temu razvojno uspešne države nimamo nafte ali velikih rudnih bogastev, imamo pa zelo soliden človeški potencial in lepo naravo, naše okolje. Tega moramo čuvati in ohraniti tudi za potomce. V nas same, v ljudi pa je potrebno vlagati. To sta dve temeljni točki dogovora o prihodnosti, ki ga predstavljamo:

1. vlaganje v ljudi
2. ohranitev zdravega življenjskega okolja

Zato, da zagotovimo sredstva za obe strateški naložbi, postavljamo v središče našega programa pospeševanje dolgoročne gospodarske rasti. Dolgoročna gospodarska rast je glavni temelj blaginje. Državne in lokalne institucije morajo vzpodbujati dolgoročno gospodarsko rast.

Dolgoročno gospodarsko rast bomo dosegali tako, da bomo:

1. izboljšali kakovost izobraževanja
2. zmanjšali prevelik delež javnih financ v BDP
3. zagotovili stabilen sistem zdravstvenega in pokojninskega varstva s konkurenčno ponudbo dodatnih zavarovanj
4. poenostavili sedanji neučinkovit davčni sistem in preučili možnost uvedbe ene same konstantne mejne davčne stopnje (flat tax) za vse vrste dohodka, ki pa bo dejansko hkrati progresivna s tem, da se bo vsem prebivalcem dala splošna in velika davčna olajšava
5. povečali učinkovitost in kakovost storitev javne uprave
6. oblikovali ugodno okolje za tuje naložbe
7. zagotovili plačilno disciplino ter odpravili preobremenjenost podjetništva z administrativnimi zadevami.

Sestavni del našega programa za prihodnost so svoboda, pravičnost, poštenje in solidarnost. Blaginjo lahko ustvarjamo le v svobodni demokratični družbi, v kateri se posamezniki obnašajo fer in pošteno drug do drugega. Solidarnost razumemo kot civilizacijsko načelo sodelovanja med ljudmi in obstoja človeške družbe nasploh. Ljudje smo odvisni drug od drugega pa tudi od družbe. Solidarnost je pripravljenost na sprejemanje vzajemne odgovornosti do drugega in do družbe tako za sedanje kot prihodnje generacije. Spoštovanje narave postavlja posamezniku in družbi tudi zahteve, ki nujno omejujejo tehnološki razvoj. Nihče nima pravice do takšnega izkoriščanja virov, ki bi ogrozilo obstoj in razvoj prihodnjih rodov. Novo pojmovanje solidarnosti, ki ga ponujamo, se opira na posameznika, ki se zaveda, da ne more biti popolnoma srečen, če so v njegovi okolici ljudje, ki so prizadeti in si sami ne morejo pomagati. Pomaga jim, ker tako želi sam in ne zato, ker bi mu to zapovedoval zakon. Pravičnost je najpomembnejšo vez, ki avtonomne posameznike povezuje v družbo. Prostor, v katerem vlada pravičnost, imamo ljudje za svoje domovanje. Pravičnost razumemo kot izhodiščno enakost socialnih in ekonomskih možnosti ter pravno enakost za vsakogar. Človekove pravice in svoboščine so neodtujljive in pripadajo vsakomur ne glede na gmotno stanje, svetovni nazor, izobrazbo, družbeni položaj, rasno pripadnost ali katero koli drugo osebno okoliščino.

S Programom za prihodnost želimo iz let, ki so pred nami, oblikovati zlato dobo razvoja Slovencev. Čas, v katerem si bomo ustvarili blaginjo in se kot še nikoli doslej uveljavili v Evropi in svetu.

2. SLOVENIJA V SREDIŠČU NAŠIH PRIZADEVANJ - SLOVENSKI NAROD V SVOJI DRŽAVI

Ena najvažnejših in najbolj kriznih značilnosti trenutnega položaja slovenskega naroda in slovenske države postaja temeljno, odprto in problematično vprašanje nacionalne, torej slovenske substance Republike Slovenije. To vprašanje ima svoje notranje in zunanje razsežnosti.

Znotraj slovenske nacionalne države se kaže v različnih spornih situacijah. Naj navedem nekaj primerov: aktualne zahteve italijanske narodne manjšine za njen bolj varovan gmotni, socialni, kulturni in politični status; sporna lokacija in arhitektonska podoba islamskega verskega objekta v Ljubljani; civilizacijska nasprotja med prebivalci romskih in sosednjih slovenskih naselij; pravno sporna vprašanja stalnega prebivališča tujcev, ki so živeli v Sloveniji v času njenega nacionalnega osamosvajanja vprašanja, ki so materialne in simbolne narave; etnična vprašanja imigracijskih in demografskih tokov ter ustrezne politike slovenske države; vprašanja nacionalnega interesa za ohranitev nekaterih gospodarskih temeljev države v slovenski lasti ali v lasti in upravi tujega kapitala.

Navzven pa so odprta naslednja vprašanja: uveljavitev in utrditev položaja in ugleda nove slovenske države v razmerjih do sosednjih držav – Hrvaške, Italije, Avstrije in Madžarske; uveljavitev Slovenije v odnosih znotraj Evropske unije in v razmerjih do evropskih in svetovnih velesil; iskanje nove vloge Slovenije v razmerju do držav Jugovzhodne Evrope in še posebej do novih držav, s katerimi smo Slovenci še nedavno živeli v nekdanji Jugoslaviji.

Vsa navedena vprašanja prizadevajo tako slovenski narod kot tudi njegovo nacionalno državo. Zato si moramo najprej razjasniti nekaj meril in pravil za njihovo presojo.

Vemo, da se je v Evropi kot subjekt pravice do samoodločbe uveljavil predvsem narod in v tem pomenu je slovenski narod tudi mednarodno pravni subjekt. Njegova pravica do samoodločbe je trajna, neodtujljiva, ponovljiva in ustavno varovana, njeno varstvo pa je od decembra 1990 tudi dejansko in učinkovito.

Mednarodno priznana in ustavno varovana pravico do samoodločbe je slovenski narod pridobil zato, ker je v več stoletnem boju za narodno osvoboditev izoblikoval lastno narodno samobitnost, istovetnost v kulturnem, socialno-civilizacijskem in gospodarsko-političnem pomenu. Splošna pravica do samoodločbe je dala slovenskemu narodu pravico, da se je odcepil od države, v kateri je prebival, da je ustanovil novo lastno državo, ali da se je pripojil kaki drugi državi, ali zvezi držav. Slovenski narod je v preteklosti uresničil svojo pravico do samoodločbe že večkrat: izrazil je svojo voljo, da se na avtonomen način organizira znotraj skupne države Avstro-Ogrske, da iz nje izstopi, da se združi z drugimi južnimi slovanskimi narodi v skupno monarhijo, da se tej monarhični Jugoslaviji odpove in se ponovno pridruži Jugoslaviji, tokrat federalno in republikansko urejeni po marksističnih vzorih nekdanje Sovjetske zveze, da se tudi od slednje odcepi in ustanovi lastno nacionalno državo – in da naposled to državo, kot še vedno suvereno, pridruži Evropski uniji.

Čeprav je res, da je po mednarodnem pravu in po slovenskem ustavnem pravu izvirno in v načelu v razmerju do Republike Slovenije državotvoren le slovenski narod na podlagi svoje pravice do samoodločbe, je dejansko v praksi sodelovala pri ustvarjanju Republike Slovenije kot samostojne države še vrsta drugih državotvornih skupin – avtohtoni narodnostni manjšini

oziroma skupnosti Italijanov in Madžarov ter vsi drugi prebivalci tedanje Republike Slovenije kot zvezne enote Jugoslavije, ki so imeli v njej splošno volilno pravico. Lahko bi rekli, da je slovenski narod povabil k uresničitvi svoje pravice do samoodločbe tudi vse druge ljudi, ki so tedaj živeli znotraj ustavnega ozemlja jugoslovanske Zvezne republike Slovenije.

Zgodovinsko in aktualno dejstvo pa ostaja, da je Slovenije nacionalna država. Ustanovljena je bila prav zato, da varuje narodno istovetnost, prvobitnost, kulturo in civilizacijske podlage ter od tod izvirajoče interese slovenskega naroda. Ustavna zaveza republike je, da ostane učinkovit inštrument za ohranitev naravnega bogastva in kulturne dediščine ter za ustvarjanje možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije. Peti člen slovenske ustave izraža še posebno skrb za tiste Slovence, ki živijo v drugih državah, torej za slovenske narodne manjšine, izseljence in zdomce.

Slovenija je edina država, s katero razpolagajo Slovenci za varovanje lastne narodne samobitnosti in kulture ter njenih gospodarskih in političnih temeljev. Zato je to njihova nacionalna in matična država. To dejstvo je vredno upoštevanja pri presoji razmerij med slovenskim narodom in drugimi narodnimi in kulturno-civilizacijskimi skupnostmi znotraj slovenske nacionalne države ter pri ocenjevanju razmerij med Republiko Slovenijo kot nacionalno državo v razmerju do drugih suverenih držav, pa tudi v razmerju do nadnacionalnih zvez, kakršna je na primer Evropska unija. Za razliko od Slovencev, ki živijo v Republiki Sloveniji so namreč za večino drugih narodnih in kulturno-civilizacijskih skupnosti znotraj Slovenije, matične pač njihove nacionalne države. Slednje se kot matične zavezujejo po isti ustavni logiki, kakršno odraža 5. člen slovenske ustave, torej da skrbijo in varujejo narodnostne interese Italijanov, Madžarov, Srbov, Hrvatov...itd v Republiki Sloveniji. Vse sosednje države Slovenije so od nje nekajkrat večje in močnejše.

Toda vsi skupaj, Slovenci in pripadniki drugih narodov, ki kot spoštovane in pravno varovane manjšine živijo v Sloveniji, tvorijo slovensko ljudstvo. Menim, da je ključni stavek slovenske ustave naslednji: V Sloveniji ima oblast ljudstvo. V Sloveniji kot nacionalni državi tvorijo Slovenci večinski del ljudstva. Vendar za opredelitev ljudstva narodna pripadnost sploh ni pomembna. Ljudstvo je skupnost ljudi, ki jo določa in razmejuje pravna vez državljanstva, katere vsebino predstavlja pripadnost ljudstvu kot skupinskemu nosilcu državne oblasti. Državljeni, in samo državljani, so življenjsko povezani z delovanjem in z usodo države, ki jo utemeljujejo in vzpostavljajo. Odvisni so od njenih uspehov in neuspehov. Prizadevajo jih njeni notranji problemi in zunanje nevarnosti. Slovensko ljudstvo je torej skupnost državljanov, ki jih povezuje in opredeljuje ista, skupna zgodovinska usoda.

Nič nenavadnega in nič slabega ni, če občasno prihaja iz različnih razlogov do napetosti in do sporov med državljani Republike Slovenije, ki so pripadniki v Sloveniji živečih narodnih skupnosti. Nekateri so interesne in materialne narave, drugi izvirajo iz različnih življenjskih navad in običajev, tretji, najtežje rešljivi, nastajajo zaradi razlik, ki jih pogojujejo posebne istovetnosti, samobitnosti, vrednote, kulture, civilizacijski temelji in uporaba jezika narodnih skupnosti in njihovih pripadnikov. V vseh teh primerih se je potrebno odkrito soočiti s sporom in razumeti vse konkretne okoliščine nastale situacije brez kakršnihkoli predsodkov, pristranosti in enostranosti. Vsak udeleženec v sporu mora imeti enake pravice do dobroverne obravnave in empatije. Vsi se morajo sprijazniti s tem, da tudi temeljne pravice, razen izjemoma in ko je ogroženo človekovo dostojanstvo, niso absolutne. Iz legitimnih razlogov in če pridejo v konflikt s pravicami drugih ljudi, jih je dopustno, celo potrebno tudi omejiti. To

velja tako za Slovence kot posameznike ter za slovenski narod kot skupnost kot tudi za vse druge narodne skupnosti, ki živijo v slovenski državi.

Slovenski narod potem, ko je ustanovil svojo državo, ni izginil v ne-nacionalnem ali a-nacionalnem slovenskem ljudstvu kot skupnosti državljanov. Še naprej obstaja, ohranja in razvoja svojo narodno samobitnost, kulturo in civilizacijo. Vsakdo je dolžan spoštovati, država pa varovati tudi vse tiste pravice Slovencev kot posameznikov in kot narodne skupnosti, ki izvirajo iz nacionalne identitete. Slovenski narod obstaja in bo še dolgo pomembni sestavni del civilne družbe, ki jo z drugo besedo imenujemo tudi slovensko ljudstvo.

Vprašanje državniške modrosti slovenske vlade in vseh vej slovenske oblasti, tudi zakonodajne in sodne, je torej, kako v vsaki konkretni situaciji najti pravično ravnotežje med temeljnim narodnim poslanstvom Republike Slovenije kot nacionalne države ter vsakršnimi drugimi skupinskimi in posamičnimi interesi. Če aktualne slovenske oblasti, izvršilna, zakonodajna in sodna, tega ravnotežja ne znajo najti, če je zanje nacionalni interes Slovencev nelegitimen, če je njegovo upoštevanje in spoštovanje vnaprej diskvalificirano kot ksenofobno, nacionalistično, šovinistično, netolerantno, potem je taka oblast v težavah, ker ne razume in ne upošteva temeljnega načela demokratičnosti slovenske republike. Če in ko se zastavi vprašanje, kdo je bolj legitimen, slovenski narod in slovensko ljudstvo ali njegova oblast, kdo od obeh ima pravico biti končni razsodnik v konkretnem sporu in ali naj prevladajo koristi naroda, ljudstva ali oblasti, mora biti odgovor vselej isti: vedno imata prav narod in ljudstvo. Še večjo težo pa mora imeti pravica naroda in ljudstva, da sama, neposredno ali po svojih predstavnikih, ki jim zaupata, povesta, kaj je po njunem prav in pravično.

3. SLOVENSKI NACIONALNI INTERES – SVOBODNA DEMOKRATIČNA DRUŽBA

Nacionalni interes je po zdravi pameti interes neke države v celoti oziroma naroda ali ljudstva, v katerem je utemeljena. Tak nacionalni interes je tudi interes posameznih državljanov, ni pa nujno, da se zmeraj sklada s posameznikovim interesom, lahko mu nasprotuje. Ravno v tem je nacionalen, ne samo partikularen ali posamičen. Kaj je torej interes slovenske države, naroda ali ljudstva, da ga smemo imeti za slovenski nacionalni interes?

Ali je po vstopu v EZ nacionalna država še zmeraj v slovenskem nacionalnem interesu? Vprašanje se zdi nenavadno, vendar je upravičeno, ker skrajna levica tudi v Sloveniji vidi prihodnost EZ samo v "odmrtnju" - po stari marksistični frazeologiji - nacionalnih držav, tudi slovenske. Gre za anarhistično utopijo. Slovenski nacionalni interes je ohranitev čim močnejše slovenske države, to pa iz več razlogov, - ta država bo v EZ edini garant za obstoj slovenskega naroda, jezika in kulture, predvsem pa tudi demokracije. Zgodovinske izkušnje pričujejo, da je čimbolj neposredna demokracija s strankami, referendumi in lokalno samoupravo mogoča v manjših državah, bolj kot v centraliziranih velikih. Evropa brez nacionalnih držav - kot je terjal Nietzsche - zagovornik "močne" Evrope, bi se spremenila v birokratsko nadoblast, težnje v to smer so že opazne. Demokracija na slovenskih tleh je mogoča samo v okvirih nacionalne države.

Ali je kapital oziroma kapitalizem v slovenskem nacionalnem interesu ali mu a priori nasprotuje? Slovenske pretekle ideologije so bile večidel antikapitalistične - tako liberalna v 19. stoletju kot katoliška po letu 1900, najkorenitejše socialistična in komunistična. Ta antikapitalizem se je skladal z Marxovim pojmovanjem nasprotja med kapitalom in delom, presežne vrednosti in mezdnega izkoriščanja. V času globalnega ali svetovnega kapitalizma so ti pojmi preseženi, bistvo kapitala postajata znanost in tehnologija, brez tega ni moderne evroameriške civilizacije, ki je tudi za sodobno Slovenijo edini možni civilizacijski način. Rast takšnega kapitalizma ne sme biti neomejena in nenadzorovana, tudi na Slovenskem ga morajo urejati strogi pravni predpisi, predvsem pa nadzor nad znanostjo in tehnologijo, ko postajata sama sebi namen, s tem pa škodljivi za naravno in družabno okolje. In to bi bilo v nasprotju s slovenskim nacionalnim interesom.

Kakšen in kateri razvoj znanosti je v slovenskem nacionalnem interesu? Naravoslovje in tehnologija sta na Slovenskem del splošno evropskega in svetovnega razmaha teh znanosti, deležna morata biti enake podpore in nadzora kot drugje, glede na učinkovitost v okolju in glede na svojo etično odgovornost. Enako pomemben je za slovenski nacionalni interes razvoj humanistike, vključno s filozofijo, in družboslovja z vsemi njegovimi strokami. Za slovenski nacionalni interes je to dvoje posebej pomembno, seveda s pogojem, da se te znanosti razvijajo v skladu s prioritetai, ki jih določajo spoznavne, kulturne in vrednostne potrebe slovenskega naroda ali države. Te prioritete je treba skrbno načrtovati, brez tega se razvoj humanistike in družboslovja izgublja v ideološki nestrokovnosti, provincialnosti in nesmiselnem raziskovanju nepomembnih vprašanj.

Ali je v slovenskem nacionalnem interesu leva ali desna politična-kulturna usmeritev? Oba pojma sta v sedanjem času postala negotova in dvoumna. Komunizem se je imel za »levo« smer, čeprav je bilo v njem veliko desnega, nacizem je veljal za »desnega«, vendar z mnogimi »levimi« težnjami. Običajna opredelitev je ta, da desna stran ohranja status quo – to mnenje je za današnjo Slovenijo dvorezno, za desnico bi morala obveljati kontinuiteta, ki brani status

quo iz komunističnega časa, za levico nove demokratične sile, ki želijo status quo spremeniti. Še zmeraj najpametneje je razlikovanje med konzervativnostjo desnice in progresizmom leve. Za slovenski nacionalni interes je pomembno dvoje – ideja napredka je na mnogih področjih izgubila svoj vrednostni pomen, ki ga je imela v 19. stoletju, napredek je relativen, marsikje škodljiv. Iz slovenske nacionalne zgodovine je očitno, da se je razvoj slovenskega ljudstva v narod in nazadnje v nacijo dogajal z menjavo konservativnih in progresivnih obdobj, izjemno pomembna so bila konzervativna - protestanti so bili socialno, gospodarsko in politično izrazito konservativni, Pohlin kot začetnik narodnega "preroda«, je imel izhodišče v očitni konzervativnosti, Slomšek in Bleiweis kot osrednji postavi narodnega razvoja v 19. stoletju sta bila konservativca, enako velja za Krekovo gibanje in velik del nacionalnega liberalizma na prehodu v 20. stoletje. Brez konservativnosti bi slovenskega naroda ne bilo, nasprotoval mu je v imenu utilitarne napredka levo liberalni in kasneje socialistični progresizem.

Ali je v slovenskem nacionalnem interesu katoliška Cerkev, v kakšnem položaju in moči? Gotovo ni v tem interesu klerikalizem kot je obstajal med svetovnimi vojnami. Prav tako malo je v nacionalnem interesu antiklerikalizem in iz tega nastajajoči kulturni boj, kot ga je preteklosti poznal, skrajni liberalni laicizem, pa tudi nacionalsocializem in najdoslednejše komunizem. Vse to je v nasprotju s slovenskim nacionalnim interesom, ker slabi socialno in kulturno kohezijo znotraj slovenske države. Bolj kot šibka in pasivna Cerkev je v nacionalnem interesu močna, moderna in dejavna Cerkev na tistih področjih, ki so ji po koncu klerikalizma adekvatna. To velja za vse druge verske skupnosti, razen za tiste, ki bi ustvarjale znotraj slovenske države zaprte, ne samo versko, ampak tudi narodnostno, kulturno in socialno, v perspektivi celo politično neodvisne entitete, če bi postavljale pod vprašaj slovensko državno, kulturno in jezikovno suverenost.

Kakšna zunanja politika je v slovenskem nacionalnem interesu? Najpreprostejši bi bil odgovor, da naj bo to skupna zunanja politika EZ. Težava je ta, da bo do takšne politike prihajalo zelo težko, s kompromisi, ki morda ne bodo produktivni ampak neučinkoviti, za Slovenijo ne zmeraj koristni. Ostaja ji zunanja politika, ki bo nihala med velikimi in malimi državami v EU. Ena od možnosti je ta, da bi se v tej konstelaciji povezovala predvsem z manjšimi državami, morda predvsem s slovanskimi, toda oboje je problematično – solidarnost med manjšimi državami praviloma ni večja kot med velikimi, njihovi interesi so lahko različni, celo nasprotni. Nujno bo torej iskati ravnotežje med osrednjimi evropskimi silami, kot sta Francija in Nemčija in pa obrobni (Anglija, skandinavske države, Srednja Evropa ali romanski Mediteran). Ta zunanja politika ne bo smela zanemariti zvez z Rusijo, ki je bila za Slovence od konca 18. stoletja posebno interesno področje in seveda z ZDA. Za eno in drugo je slovenski nacionalni interes izjemno pomemben, postati mora realističen in pragmatičen – v tej perspektivi vilniška izjava ni bila napaka, ampak možnost za prihodnja sodelovanja.

Ali je v slovenskem nacionalnem interesu šolstvo in kakšno? Odgovor je preprost - šolstvo je za ta interes najpomembnejše, Slovence je za narod od protestantov in terezijansko-jožefinskih reform naprej napravilo šolstvo, kot Slovence nas še zmeraj usmerja in ohranja. Pogoj za to je ta, da ne sme biti ideološko pristransko, kot je bilo pod komunizmom, njegova nova podlaga, ne more biti levo-liberalni laicizem, biti mora zares pluralno, čim manj žrtev nepremišljenih novosti, kot je nivojski pouk ali pa samo štiriletno srednje šolstvo. Pomembnejša je vsebinska reforma učnih predmetov, na univerzi pa pametno uvajanje novega študijskega reda po načelih Bolonjske deklaracije. Nujno je širše uvajanje zasebnega šolstva in manjših univerz, po potrebi delitev prevelikih na manjše.

Ali sta v slovenskem nacionalnem interesu obstoj elit in elitizem? Slovenci smo bili po svojem socialnem izhodišču ljudstvo, predestinirani za ljudskost, demokratičnost in egalitarnost, kar je postalo ugodno izhodišče za komunistično revolucijo. Za moderno družbo in državo so elite neobhodne, skrajni egalitarizem pa nesprejemljiv, toda prav tako je tudi skrajni elitizem za Slovence nerazumna skrajnost. Nastajanje novih elit na Slovenskem mora biti nadzorovano, razumno selektivno in vrednoteno po njegovi koristnosti in funkcionalnosti. Slovenija si ne more privoščiti nekoristnih elit. Nesmiselno bi bilo vzgajati in podpirati elito, ki bi odhajala v Evropo ali zunaj nje, za Slovenijo pa bila izgubljena. Njen obstoj doma je povezan z razslojevanjem, ki je neogibno, vendar ne takšno, da bi povzročalo prevelike razlike v dohodkih, izobrazbi in javnem prestižu. Tega si slovenska demokracija ne sme dovoliti.

Ali je v slovenskem nacionalnem interesu ohranjanje kmetstva? Odgovor je seveda preprosto da. Če druge evropske države ohranjajo kmečko prebivalstvo z obilnimi subvencijami zaradi gospodarskih in socialnih razlogov, se v Sloveniji temu pridružuje splošno nacionalni, socialnopolitični in kulturno-duhovni interes - slovenski narod je nastal iz kmečkega ljudstva, v njem še zmeraj temelji njegova narodna in demokratična mentaliteta. Radikalna urbanizacija bi ga izničila.

Ali je v slovenskem nacionalnem interesu nacionalizem ali internacionalizem? Seveda oboje, eno ali drugo glede na koristi in potrebe. Nacionalizem nas osamuje, internacionalizem je po pravilu v korist velikih narodov in vodi v asimilacijo manjših. Angleščina kot svetovni jezik je dejstvo, toda obramba lastnega jezika je prav tako dejstvo, ki ga ne sme ogroziti nikakršna dvojezičnost v mednarodnih, diplomatskih, znanstvenih ali umetniško-kulturnih stikih. Izobraženi Slovenci so bili dolga stoletja dvojezični ali celo trijezični, kljub temu smo se z razmahom svoje kulture in jezika uveljavili kot narod. Naša nacionalna samozavest bo tudi za naprej odvisna od nas samih.

Ali je v slovenskem nacionalnem interesu sprava med silami medvojnega spopada in povojnega obračuna? Nedvomno sodi ta sprava med glavne nacionalne interese, brez nje bo obstoj slovenske družbe in države moten. Pot do nje je težavna, sramotni napisi med vojno po vojni pomorjenih jo onemogočajo. Popraviti to sramoto je nujen nacionalni cilj, podaljševanje konflikta pa njegovo spodkopavanje.

Kakšno naj bo s stališča nacionalnega interesa razmerje med krščanstvom in svobodomiselstvom na Slovenskem? Njuni tradicionalni obliki sta bili od konca 18. stoletja v bolj ali manj izrazitem konfliktu. Slovenski nacionalni interes po vstopu v EZ terja njuno normalno sodelovanje, dialog in dogovarjanje – kar je bilo nemogoče med tradicionalnim klerikalizmom in liberalnim svobodomiselstvom je mogoče med odprtim krščanstvom in postmoderne dobe. Tudi to je pravi slovenski nacionalni interes.

Kakšno naj bo razmerje slovenskega nacionalnega interesa do človekovih pravic? To razmerje je v velikih državah kot so ZDA, Rusija ali Kitajska - zlasti v teh dveh - lahko problematično, češ da nacionalni interes terja omejitve ali začasno izničenje temeljnih naravnih človekovih pravic. Za Slovence taka dilema ne obstaja, kot narod smo nastali na podlagi naravnega prava, ne pa zgodovinsko-državne moči. Slovenski nacionalni interes priznava in upošteva človekove pravice kot nekaj najbolj naravnega. Druga stvar so - t. i. državljanske pravice, ki jih uvaja in jamči država na podlagi svojega lastnega obstoja, varnosti in upravičenosti. Zato je v nacionalnem interesu natančno razlikovanje med enimi in drugimi pravicami, katere sme omejevati nacionalni interes, katerih pa ne. Za Slovenijo je gotovo najprimernejša usklajenost človekovih pravic z državljanskimi, v izjemnih primerih pa tudi konfliktnost obojega.

4. KAJ NAM JE VLADA OBLJUBLJALA LETA 2000 IN KJE SMO DANES

KOALICIJSKE OBLJUBE IN NJIHOVA (NE)URESNIČITEV

15.11.2000 so predsednik LDS Janez Drnovšek, predsednik DeSUS Janko Kušar, predsednik SLS+SKD Franc Zagožen in predsednik ZLSD Borut Pahor podpisali sporazum o sodelovanju v vladi Republike Slovenije. Koalicijski partnerji so si zadali več ciljev. Med temeljnimi na področju gospodarske rasti države so zapisali:

1. Zagotoviti, da se bo delež javnofinančnih prihodkov in odhodkov BDP v obdobju 2001-2004 stabiliziral na ravni okoli 42 %, pri čemer se mora javnofinančni primanjkljaj po triletnem vsakoletnem zmanjševanju v letu 2004 spremeniti v manjši presežek.

Dejansko stanje:

- javnofinančna poraba se je vsa leta povečevala, leta 2003 je znašala že 43,1 % BDP;
- javnofinančni primanjkljaj (po slovenskih merilih):
 - leta 2002: 3 % ali 156 milijard SIT
 - leta 2003: 1,3 % ali 80 milijard SIT
 - leta 2004: presežek ni predviden.

2. Javni dolg v Republiki Sloveniji se mora ustaliti na ravni med 35 in 40 % BDP, tako da se bo hkrati zmanjševal primanjkljaj in na drugi strani dolg predčasno odplačeval s prihodki od privatizacije bank in zavarovalnic.

Dejansko stanje:

- javni dolg se je v Sloveniji vsa leta povečeval
- konec septembra 2003 je znašal 1.473,2 milijarde SIT
- proračunski primanjkljaj v milijardah, merjen po evropskih merilih pa je bil:

leta 2000	128,6 milijarde SIT
leta 2001	128 milijard SIT
leta 2002	102,7 milijarde SIT
leta 2003	103,8 milijarde SIT
proračun za 2004	101,5 milijarde SIT

3. Ključna cilja ekonomske politike v letu 2001 sta: 4- do 5-odstotna gospodarska rast, ki bo ob aktivni politiki zaposlovanja omogočila tudi rast zaposlenosti ter povečanje splošne blaginje prebivalstva in znižanje povprečne letne inflacije na okoli 4,5 %.

Dejansko stanje:

Rast BDP je bila:

Leto	%
2000	4,1
2001	2,9
2002	2,9
2003	2,3

Stopnja inflacije je bila:

Leto	%
2002	7,5
2003	5,6

Gibanje brezposelnosti:

Leto	%
2000	7,0
2001	6,4
2002	6,4
2003	6,8

"Vladajoča LDS je že leta 2000 obljubljala, nato pa je Anton Rop ob nastopu premierske funkcije pred slabim poldrugim letom ponovil, da bo letna gospodarska rast presegala 5 odstotkov. Dejansko je bila ta leta 2003 skromnih 2,3 odstotka in najnižja v samostojni Sloveniji. Anton Rop je obljubljal znižanje nezaposlenosti za petino. V resnici se je stopnja v vseh štirih letih, kar LDS vodi to koalicijo, znižala le za tri odstotke, pa še to ni jasno, ali je število brezposelnih v resnici nižje, ali pa so na zavodih za zaposlovanje le toliko ljudi izbrisali iz evidenc. Rop je obljubljal tudi skrajšanje časa za registracijo novega podjetja. Po njegovi in strankini teoriji naj bi bilo to mogoče že v slabih dveh tednih. Namesto tega novi podjetniki na registracijo še vedno čakajo več kot tri mesece; v nekaj letih se na tem področju ni spremenilo nič. Obljubljal je ustalitev javnega dolga. V resnici je Rop Slovenijo samo v zadnjih dveh letih zadolžil za najmanj 250 milijard tolarjev, od leta 2000 dalje pa za skoraj 500 milijard tolarjev. Javnofinančni prihodki in odhodki naj bi se stabilizirali na ravni okoli 42 odstotkov, pri čemer naj bi se primanjkljaj do leta 2004 postopoma spremenil v manjši dosežek. Dejansko se je poraba vsa leta povečevala, lani je že preseгла 43,1 odstotka BDP. Obljub je bilo veliko, nič od predvidenega ni uresničeno. Niti stopnja inflacije, niti zadolževanje, niti prerazporeditev davčnih

bremen z najbolj obremenjenih in najslabše plačanih državljanov na premožnejše." (Demokracija, 1.4.2004, št.14)

Da so bile obljube vladajoče koalicije prazne, dokazujejo tudi naslednji zbrani podatki.

- **PORABA DRŽAVE**

Poraba države se je od 1997 podvojila: leta 1997 so vsi proračunski porabniki skupaj porabili 1.266,7 milijarde SIT, leta 2003 pa kar 2.454,1 milijarde SIT:

Konsolidirana celotna bilanca javnega financiranja v milijardah SIT

Leto	Prihodki	Odhodki	Presežek/Primanjkljaj
1996	1.091,8	1.083,8	8,2
1997	1.222,6	1.266,7	- 34,1
1998	1.397,9	1.423,6	- 25,6
1999	1.590,0	1.613,3	- 23,3
2000	1.726,7	1.781,4	- 64,7
2001	1.967,8	2.031,0	- 63,2
2002	2.083,9	2.239,9	- 156,0
2003	2.374,2	2.454,1	- 79,9

Vir: Ministrstvo za finance

Stroški državnih služb in nekateri odhodki v milijardah SIT

Med odhodki se konstantno povečujejo odhodki za plače in druge izdatke zaposlenih v javnem sektorju.

Leto	Odhodki skupaj	Plače zaposlenih	Plačila obresti
1992	194,1	90,0	5,0
1993	288,8	131,2	18,0
1994	352,9	153,7	26,0
1995	421,3	193,6	25,5
1996	586,9	234,5	31,1
1997	564,3	284,8	34,6
1998	642,0	312,6	41,7
1999	707,9	350,6	50,9
2000	797,0	387,5	60,9

2001	924,0	456,4	72,6
2002	1.026,0	514,9	83,6
2003	1.124,0	561,2	92,6

Vir: Ministrstvo za finance

Plače in drugi izdatki zaposlenih vseh blagajn v % BDP

Leto	% BDP
1996	8,7
1997	9,3
1998	9,1
1999	9,1
2000	9,2
2001	9,6
2002	9,8
2003	9,8

Izbrani proračunski prihodki v milijardah SIT

Leto	Takse in pristojbine	Denarne kazni
1992	3,5	0,6
1993	5,6	1,3
1994	5,9	1,8
1995	8,3	2,8
1996	8,8	3,7
1997	10,5	3,9
1998	11,9	5,6
1999	13,6	6,8
2000	19,9	7,7
2001	21,2	7,9
2002	22,8	8,2
2003	21,4	8,5

Pokojnine in obresti v % BDP

Izdatki za pokojnine se zmanjšujejo, čeprav se je število upokojencev bistveno povečalo:

Leto	za pokojnine v milijonih SIT	Število upokojencev
------	------------------------------	---------------------

1996	310.096	463.322
1997	352.559	468.216
1998	391.920	472.394
1999	441.027	476.449
2000	490.682	482.240
2001	544.511	492.485
2002	600.833	509.083
2003	640.236	517.751

Vir: ZPIZ

- **DOLGOVI**

Stanje dolga Republike Slovenije od leta 1993 v milijardah SIT

Leto	Dolg v milijardah SIT
1993	303,02
1994	343,0
1995	414,3
1996	580,7
1997	673,3
1998	771,3
1999	893,9
2000	1.013,4
2001	1.228,9
2002	1.419,7
2003	1.574,5

Vir: Bilten javnih financ

Zadolževanje in odplačila širšega sektorja države v milijardah SIT

Leto	Zadolževanje	Odplačilo dolga
1996	46,8	34,4
1997	66,6	33,6
1998	116,6	80,9
2000	182,6	131,7
2001	261,7	178,5
2002	292,8	144,6
2003	239,9	201,2

Zadolževanje države v zadnjih letih v % BDP

Leto	% BDP
1996	1,8
1997	2,3
1998	3,6
1999	3,4
2000	4,3
2001	5,3
2002	5,5
2003	4,2

"LDS nas je v desetih letih zadolžila za 1.100 milijard tolarjev. Finančno ministrstvo je končno objavilo podatke o "pravem" proračunskem primanjkljaju, kar kaže, da je vlada vsa leta doslej javnosti prikazovala napačne podatke, tudi do trikrat nižje od resničnih."

(Demokracija, 18.3.2004)

- **BRUTO DOMAČI PROIZVOD (BDP)**

Podatki o rasti BDP kažejo zaostajanje Slovenije za povprečjem držav stare Evropske unije. V okviru evropskih statističnih meril so države po velikosti BDP na prebivalca razvrščene v 6 skupin. Slovenija se po razvitosti uvršča v predzadnjo skupino, skupaj s Češko, Grčijo, Madžarsko, Malto in Portugalsko:

Razvrstitev držav v posamezne skupine po velikosti BDP po kupni moči na prebivalca 2002

Skupina I: nad 126 % povprečja EZ-15 (Luksemburg, Norveška)

Skupina II: od 111 % do 126 % povprečja EZ-15 (Avstrija, Danska, Irska, Nizozemska)

Skupina III: od 91 % do 111 % povprečja EZ-15 (Belgija, Finska, Francija, Islandija, Italija, Nemčija, Švedska, Velika Britanija)

Skupina IV: od 76 % do 91 % povprečja EZ-15 (Ciper, Španija)

Skupina V: od 51 % do 76 % povprečja EZ-15 (Češka republika, Grčija, Malta, Madžarska, Portugalska, Slovenija)

Skupina VI: do 51 % povprečja EZ-15 (Bolgarija, Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Romunija, Slovaška, Turčija)

Opomba: Upoštevano je povprečje stare petnajsterice Evropske zveze (EZ-15). Slovenija po kazalcu BDP po kupni moči na prebivalca dosega 69 % evropskega povprečja. Vir: UMAR.

BDP po kupni moči na prebivalca Evropske zveze leta 2002

Luksemburg		189
Norveška		136
Irska		125
Danska		113
Nizozemska		111
Avstrija		111
Velika Britanija		108
Belgija		107
Francija		105
Švedska		105
Finska		102
Nemčija		100
Italija		98
Španija	86	
Grčija	71	
Portugalska	71	
Skupaj države EZ - 15		100
Slovenija	69	

Izredno velike so razlike so razlike med posameznimi regijami v Sloveniji:

BDP NA PREBIVALCA V SLOVENSКИH REGIJAH

Statistične regije	BDP/preb. v 000 SIT	Indeks (SLO = 100)
Slovenija	2.380	100
Osrednjeslovenska	3.302	138,6
Obalno-kraška	2.512	105,5
Goriška	2.346	98,6
Jugovzhodna Slovenija	2.158	90,7
Savinjska	2.129	89,5
Gorenjska	2.123	89,2
Spodnjeposavska	2.071	87,1
Koroška	1.991	83,7
Podravska	1.975	83,0

Notranjsko-kraška	1.869	78,6
Zasavska	1.809	76,0
Pomurska	1.692	71,1

Opomba: Podatki so za leto 2001, novejših ni. Vir: UMAR.

Koliko katera od slovenskih statističnih regij prinese k celotnemu BDP

Statistične regije	Struktura BDP (SLO = 100)
Slovenija	100
Osrednjeslovenska	34,3
Podravska	13,3
Savinjska	11,5
Gorenjska	8,8
Jugovzhodna Slovenija	6,3
Goriška	6,0
Obalno-kraška	5,4
Pomurska	4,4
Spodnjeposavska	3,1
Koroška	3,1
Notranjsko-kraška	2,0
Zasavska	1,8

Opomba: Podatki so za leto 2001, novejših ni. Vir: UMAR.

- **BREZPOSELNOST**

Z nizkim BDP je povezana zaposlenost prebivalstva.

Gibanje registrirane brezposelnosti od leta 1988 do leta 2002 (na dan 31.12.)

leto	število brezposelnih
1988	25.371
1991	91.161
1993	137.142
1994	123.517
1996	124.470
1997	128.572
1998	126.625
1999	114.348

2000	104.583
2001	104.316
2002	99.607
2003	95.993

Vir: Zavod za zaposlovanje

Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v letu 2003

Slovenija	11,2
Pomurska	17,5
Podravska	16,2
Zasavska	16,1
Spodnjeposavska	14,9
Savinjska	13,5
Koroška	12,6
Notranjsko-kraška	8,8
Jugovzhodna Slovenija	8,6
Obalno-kraška	8,3
Gorenjska	8,3
Osrednjeslovenska	7,8
Goriška	6,4

Vir: UMAR.

Celotna zaposlenost (delovno aktivno prebivalstvo) v Sloveniji – letna povprečja od leta 1987 do leta 2002

1987	959.031
1991	841.297
1993	766.448
1995	750.223
1996	744.891
1997	743.430
1998	745.169
1999	758.473
2000	768.172
2001	779.041
2002	783.499

Vir: Zavod za zaposlovanje

Prilivi mladih iz šol

leto	priliv iz šol	od tega med brezposelne
1995	25.700	22.100
1996	25.600	21.100
1997	25.400	17.900
1998	25.100	18.600
1999	22.700	19.600
2000	26.500	20.500
2001	25.800	21.900
2002	27.300	21.200
2003 (napoved)	26.300	18.700

Vir: UMAR

Razmerje med ljudmi, ki so delo izgubili, in tistimi, ki so ga dobili

leto	zaposleni, ki so izgubili delo	brezposelni, ki so dobili delo
1995	57.500	60.000
1996	65.400	54.600
1997	60.600	56.100
1998	58.400	55.400
1999	61.100	62.400
2000	61.800	60.200
2001	65.800	52.700
2002	64.200	50.500
2003	62.800	52.500 (napoved)

Vir: UMAR

Struktura aktivnega prebivalstva (povprečje leta 2002):

zaposleni v podjetjih in drugih organizacijah: 71,2 %

samozaposlene osebe: 9,7 %

zaposleni pri samozaposlenih osebah: 7,5 %

registrirano brezposelni: 11,6 %

- **PLAČE**

Realna rast povprečne bruto plače na zaposlenega v letih od 1996 do 2003

Leto	Stopnja rasti v %
1996	4,6
1997	3,0
1998	1,6
1999	3,3
2000	1,6
2001	3,2
2002	2,0
2003	1,8

Vir: Statistični urad RS in SKEP GZS

Plače bremenijo previsoki davki. Vlada je 1994 uvedla davek na plačilno listo in delovno silo. Podatki kažejo, kolikšen znesek predstavljajo ti davki, ki jih druge razvite zahodne države ne poznajo, v državnih bilanci:

Davki na plačilno listo in delovno silo

Leto	%	Znesek v milijardah SIT
1992	0	
1993	0	
1994	5,9	
1995	0,2	3,8
1996	0,7	18,3
1997	1,2	37,5
1998	1,3	45,9
1999	1,4	55,4
2000	1,6	68,1
2001	1,8	83,4
2002	1,8	93,9
2003	1,8	95,4

Vir: Ministrstvo za finance

- **DRŽAVNE SOCIALNE POMOČI**

V Sloveniji se povečuje revščina, kar dokazuje naraščanje števila prejemnikov denarnih socialnih pomoči.

Število izplačanih denarnih socialnih pomoči v mesecu

mesec in leto	število izplačanih	povprečna vrednost v sit	sredstva v sit
december 2001	40.040	32.696	1.309.129.937
december 2002	47.168	38.682	1.824.530.424
december 2003	59.096	44.036	2.602.336.669

Vir: MDDSZ

Posebnosti slovenskega davčnega sistema

	dohodnina	davek na dobiček	davek na plačilno listo	socialni prispevki	davki na premoženje	davki na blago storitve	na in
Slovenija	15,4	2,8	3,7	33,1	1,8	40,1	
Italija	26,4	7,7	0	28,5	4,6	27,5	
Irska	30,1	12,1	0,3	12,9	5,5	38,4	
Finska	31,9	9,1	-	25,5	2,4	31	
Avstrija	22,9	4,1	6,2	34,3	1,3	28,3	
EU-15	25,6	8,7	1,2	27,5	4,9	30,4	
ZDA	40,7	8,3	-	23,9	10,7	16,4	
OECD	26,3	8,8	1	25,1	5,4	31,7	

Vir: OECD, Ministrstvo za finance

5. POVZETKI OCENE STANJA PO RESORJIH

ODBOR ZA ŠOLSTVO, ZNANOST IN ŠPORT

I. Osnovna šola

1. Reforma osnovne šole ne daje ustreznih rezultatov:

1. Učni načrti so preobsežni in premalo prenovljeni. Podobno je z učbeniki, predmetov je preveč. Ekstenzivnost ni vplivala ugodno na kakovost pouka.
2. Devetletko so uvedli brez celovite analize delovanja osemletke, brez eksperimentalne faze, ki omogoča kasnejše odpravljanje slabosti, brez upoštevanja pripomb ravnateljev, učiteljev, strokovne javnosti in staršev, ki nimajo možnosti demokratičnega soupravljanja.

2. Posledice:

- učitelji izgubljajo avtoriteto, avtonomijo, ugled in možnosti, da bi odgovorno in celovito izvajali vzgojno-izobraževalni proces.
- učenci so preobremenjeni z osvajanjem prevelikih količin podatkov in informacij, z nenehnim pisnim preverjanjem znanja, s t.i. nivojskim poukom, s težkimi torbami, z obsežnim šolskim delom po pouku na domu ipd. Vse to povzroča strese, slabo počutje, odpor do šole in učenja, slabe odnose in rivalstvo, negativno samopodobo ipd. Niso deležni ustrezne vzgoje; fetišiziranje učenčevih pravic in svoboščin brez spremljajočih dolžnosti reproducira neomikanost in neodgovornost.

3. Sistem predšolske vzgoje je nedorečen, zlasti z vidika financiranja.

II. Srednja šola

Tudi sistem srednjega šolstva ne dopušča učiteljem in šolam zadostne avtonomije. Učitelji so preobremenjeni z obilico opravil za zadovoljitev šolske birokracije, kot nosilci vzgojno-izobraževalnega dela nimajo možnosti učinkovitega institucionalnega vpliva na srednješolsko politiko.

Preobsežni in premalo vsebinsko prenovljeni učni načrti povzročajo preobremenjenost dijakov. V učnih načrtih je premalo vsebovan sklop t.i. vzgojnih predmetov, ki bi inkulturirali vzgojne, estetske, moralne in druge vrednote. Tako je npr. glasbena šola celo izključena iz izbirnih vsebin, domovinske vzgoje praktično ni. Poseben problem v srednjih šolah je neprimerno vedenje, saj je sistem sankcij zbirokratiziran in neučinkovit.

Maturitetni izpitni katalogi niso kompatibilni z učnimi načrti, ne dopuščajo dovolj izbirnosti, maturitetne komisije ne delujejo dobro. V poklicnem in strokovnem izobraževanju ne omogoča zadovoljivo prehodnost med poklici.

III. Višje in visoko šolstvo in univerza

Slovinci po doseženi formalni izobrazbi zaostajamo za evropskim povprečjem, še bolj pa po funkcionalni pismenosti. Razlog za to je v tem, da je ponudba univerze ter višjega in visokega šolstva glede na potrebe in razvojne potenciale slovenske družbe preslaba.

Premalo število in prevelike univerze, kot je npr. ljubljanska, s svojim monopolnim položajem na trgu dušijo zdravo konkurenčnost in s tem kakovost ponujenih storitev in študija. Sistem ni dovolj odziven na potrebe družbe, zlasti gospodarstva, zato je stopnja

uporabnosti znanj in sposobnosti slovenskih diplomantov prenizka, vprašljiva pa tudi konkurenčnost znotraj skupnega trga dela Evropske Unije.

Ponudba študijskih vsebin je izrazito asimetrična v škodo naravoslovnih in tehničnih ved. Naravoslovni deficit lahko zaradi neugodnih demografskih gibanj postane trajna slabost našega visokošolskega in univerzitetnega življenja, kar lahko bistveno vpliva na razvoj.

IV. Znanost

1. Slovenija tehnološko nazaduje, ker nima niti ustrezne znanstveno raziskovalne organiziranosti, niti politike, niti postavljenih strateških ciljev razvoja znanosti. Zakon npr. ne vključuje univerz kot enakovrednih raziskovalnih partnerjev raziskovalnim inštitutom, kar pomeni, da produkcija znanja ni dovolj povezana s transferjem znanja, niti z uporabniki, kot je gospodarstvo, kjer ne nastaja dovolj novih delovnih mest z veliko dodano vrednostjo. Posledica tega je tudi, da Slovenija še ni inovativna družba.
2. Znanosti se namenja premalo sredstev, poleg tega pa se raziskovalna sredstva prevečkrat delijo negospodarno, večkrat na podlagi utrjenih razmerij moči med znanstvenimi organizacijami in ne na podlagi pričakovanih rezultatov in družbenih potreb. Pogosto se pojavlja nepreglednost, celo prikrojavanje kriterijev, slab nadzor nad porabo ipd. Kadrovska politika, kot je npr. imenovanja v svete, ne upošteva kriterijev kakovosti in mednarodnega ugleda.
3. Poseben problem je nedorečenost znanstveno raziskovalne politike na področju humanističnih in družbenih ved, ki soustvarjajo kulturo v širšem smislu in so odločilne za razvoj slovenske nacionalne, kulturne in demokratične zavesti, za njeno utrditev in modernizacijo.

V. Šport

V Sloveniji ni dolgoročne strategije množičnega športa, ne dorečenih prioritet vrhunškega športa.

Športna birokracija se je pretirano razrasla, pri kadrovanju na državni in lokalni ravni prevladujejo politični in ne strokovni kriteriji. Delitev javnih sredstev za projekte ni dovolj pregledno.

Na področju športa ni stimulatívne davčne politike.

VI. Investicije

V Sloveniji je vse preveč investicijskih tokov usmerjenih v 'zidove', premalo pa v opremo in programe.

Na nobeni ravni šolstva ni uveden sistem merljivosti učinkovitosti naložb.

Načrti investicijskega vzdrževanja šol in nepremičnin so stihijski in neuskklajeni, prav tako ni celovitih vsakoletnih poročil o načrtih, porabi in realizaciji.

ODBOR ZA JAVNO UPRAVO

V obdobju vlade dr. Andreja Bajuka in tudi v obdobju mandata sedanje vlade je prišlo v javni upravi do opaznih premikov na bolje. V tej oceni stanja opozarjamo na neuspele in nedokončane projekte, slabosti javne uprave in na problem nespoštovanja standardov, ki so jih prinesli novi predpisi, v mnogih delih javne uprave,

V preteklem mandatu je bil zaključen zakonodajni del reforme javne uprave. SDS je konstruktivno sodelovala pri sprejemanju temeljnih zakonov (zakona o državni upravi, zakona o javnih uslužbencih, zakona o inšpekcijskem nadzoru). V praksi se je že pokazalo, da ima sprejeta zakonodaja nekatere pomanjkljivosti, ki jih bo potrebno odpraviti.

Na področju usmerjenosti k uporabniku in kvalitete storitev je na normativni ravni javna uprava dobro urejena, v praksi pa se kaže, da standarde spoštuje le del javne uprave (predvsem upravne enote). Potrebno bo zagotoviti dosledno in enako spoštovanje standardov poslovanja s strankami v celotni upravi. Zlasti velik del uprave ne spoštuje načela »one-stop shop« (načela, da upravni organ od stranke ne sme zahtevati potrdil in drugih dokazil o podatkih, ki se že nahajajo v uradnih evidencah), ne meri zadovoljstva uporabnikov in se ne odziva na kritike, pripombe in predloge uporabnikov. V javni upravi se na nekaterih področjih (upravne notranje zadeve, pritožbeni davčni postopki, pritožbeni postopki v gradbenih zadevah) pojavljajo zaostanki (reševanje zadev zunaj zakonskega roka); sistematično so se tega problema lotili le nekateri deli uprave. Zlasti je pereč problem nerešenih zadev na področju denacionalizacije, kjer je krivda razdeljena med več institucij (sklad kmetijskih zemljišč, odškodninska družba, ministrstva).

V minulih letih je bilo storjenih nekaj premikov na področju deregulacije in odpravljanja administrativnih ovir (odprava obratovalnih dovoljenj, gradbenih dovoljenj za enostavne posege v prostor, poenostavitev plačevanja upravnih taks, uvedba zgoraj opisanega načela pridobivanja podatkov iz uradnih evidenc), vendar to še zdaleč ni dovolj. Manevrskega prostora je na tem področju ogromno; pretirana regulacija je prisotna na mnogih področjih (npr. na področju obrtnih dejavnosti), številni postopki pa so še vedno prezapleteni. Poenostavljanje postopkov in deregulacija lahko prineseta velike prihranke na strani javne uprave in na strani gospodarstva. Pogrešati je sodelovanje gospodarstva v fazi priprave predpisov; praktiki iz gospodarstva bi lahko pravočasno opozorili na negativne učinke predpisov že v fazi njihovega sprejemanja, če bi jim bila dana ta možnost.

Na področju e-uprave je prišlo zlasti v prvem delu mandata sedanje vlade do napačnega razumevanja koncepta e-uprave, do pomanjkanja horizontalnega pristopa pri uvajanju e-storitev, do nekaterih zgrešenih projektov (izpiski iz matičnih knjig) in do poskusov monopolizacije na področju digitalnih potrdil. Šele proti koncu mandata so je razvoj e-uprave krenil po pravi poti, ki jo je treba nadaljevati. Posebej opozarjamo tudi na potrebo po racionalnejšem trošenju državne uprave na področju informatike.

Javnost in odprtost javne uprave je v veliki meri zagotovil zakon o dostopu do informacij javnega značaja, ki pa ima nekatere sistemske pomanjkljivosti. Problem je v tem, da zakon uveljavlja absolutno prepoved dostopa do osebnih podatkov in poslovnih skrivnosti. Takšna ureditev je nevzdržna; zakon bi moral omogočiti, da se varstvo osebnih podatkov in poslovnih skrivnosti umakne pravici dostopa do informacij javnega značaja, ko gre za informacije o izplačilih javnim uslužbencem in funkcionarjem ter za vso dokumentacijo o javnih naročilih

(tudi tisto, ki nastaja po sklenitvi pogodbe). Na področju javnih naročil nič ne sme ostati skrito javnosti.

Razvoj kakovosti in poslovne odličnosti je v javni upravi zajel le majhen segment organov (zlasti upravne enote) in se mora razširiti na celotno upravo.

Na kadrovskem področju so glavne pomanjkljivosti naslednje:

- dolgoletno nekritično odobravanje novih zaposlitev brez analize poslovnih procesov,
- pomanjkanje meril delovne uspešnosti javnih uslužbencev,
- pomanjkanje managerskih znanj in sposobnosti.

Sedanja vlada se je tik pred iztekom mandata lotila postavljanja generalnih direktorjev v ministrstvih, ki imajo petletni mandat in jih je mogoče zamenjati le proti plačilu odpravnine. To kaže na nizko stopnjo politične kulture in poraja dvom o politični nevtralnosti izbranih kandidatov.

Nedokončana je ostala reforma teritorialne strukture državne uprave, zaradi česar ta ostaja dokaj neracionalna – upravne storitve so na lokalni ravni razpršene med številne organe (upravne enote, davčne urade, območne geodetske uprave, uprave za obrambo, območne enote inšpektoratov). Prav tako ni prišlo do racionalizacije organiziranosti upravnih enot (oblikovanja 12 upravnih okrajev ob ohranitvi izpostav, kjer državljani pridejo do storitev).

Sedanji vladi ni uspelo izvesti plačne reforme v javnem sektorju, kar je bila ena temeljnih točk vladnega programa in koalicijske pogodbe. Ob koncu mandata ni sprejet niti en izvedbeni dokument novega plačnega zakona (niti kolektivna pogodba za javni sektor niti kolektivne pogodbe dejavnosti niti uredbe o plačah managerjev, napredovanju itd.).

Na področju organizacije vlade opozarjamo zlasti na neracionalnost obstoja ministrstva za informacijsko družbo s komaj 50 zaposlenimi (primerjava z MNZ: s policijo vred šteje to ministrstvo blizu 10.000 zaposlenih). Problem je tudi v organizacijski razpršenosti področja javne uprave (to področje pokrivajo ministrstvo za notranje zadeve, center vlade za informatiko, kadrovska služba vlade, generalni sekretariat vlade, servis skupnih služb, deloma tudi ministrstvo za informacijsko družbo). Strokovnjaki v upravi se zavzemajo za združitev teh institucij v ministrstvo za javno upravo, kar bi prineslo bistveno boljšo koordinacijo, sinergijske učinke in možnost racionalizacije kadrovskih in drugih virov.

ODBOR ZA GOSPODARSTVO

Vladajoča koalicija se je leta 2000 ob podpisu Koalicijskega sporazuma o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije zavezala, da si bo prizadevala za takšno vodenje gospodarske politike, ki bo usmerjena v trajnostni razvoj, gospodarsko rast, temelječo na višji ravni znanja ter produktivnosti ter s tem hitrejšem nastajanju visoko kakovostnih in stabilnih delovnih mest. Pri tem je izpostavila politiko pospeševanja podjetništva in konkurenčnosti in ju predstavljala kot temeljni pogoj za učinkovitejšo socialno politiko. Vladna koalicija je zatrjevala, da je za doseganje socialnih ciljev nujno, da gospodarstvo postane bolj inovativno in bolj podjetniško, saj brez inovativnosti in podjetništva ni konkurenčnosti in ne hitre gospodarske rasti, ki zagotavlja mikroekonomsko stabilnost in socialno kohezivnost tudi na dolgi rok in pri tem

ugotavljala, da pri prenosu znanja oziroma pridobivanju uporabnega znanja in razvoja novih proizvodov Slovenija močno zaostaja za evropskim povprečjem.

Vladajoča koalicija je izhodišča za proaktivno politiko pospeševanja in konkurenčnosti zožila v izhodišča, ki bi naj bila usmerjena na krepitev ključnih dejavnikov uspeha podjetij v globalni konkurenci, kot so tehnologija, inovativnost, fleksibilnost, organiziranost, konkurenčnost in podjetništvo, ter pri tem oblikovala 13. temeljnih ciljev, ki jih je v Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije tudi bolj natančno opredelila in specificirala.

1. Ugotovitve o uresničevanju napovedanih ciljev vladajoče koalicije na področju gospodarstva

Odbor za gospodarstvo ob izteku mandata Vladajoče koalicije pri tem ugotavlja, da se večina v Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije napovedanih ciljev ni uresničila.

To potrjujejo številne mednarodne primerjalne raziskave o konkurenčnosti, neodvisne raziskave slovenskih avtorjev (pri teh je še posebej potrebno izpostaviti Alternativni gospodarski program avtorjev dr. P. Damijana in dr. Polanca in »Benchmark« gospodarski program dr. Mića Mrkaića).

Nenazadnje pa te ugotovitve potrjujejo tudi aktivnosti trenutna Vlada Republike Slovenije, ki je za potrebe predvolilnega programa javnosti predstavila dokument z naslovom »Strategija razvoja Slovenije«, v katerem s tem, ko poskuša določiti ključne prioritete bodočega gospodarskega razvoja v Republiki Sloveniji, posredno priznava lastno neučinkovitost in neuspehe, ki predstavljata poglavitna vzroka za neuresničitev večine ciljev, ki si jih je leta 2000 sama postavila v Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije.

2. Vzroki in razlogi za neuspeh vladajoče koalicije pri izvajanju gospodarske politike v obdobju 2000-2004

Odbor za gospodarstvo pri tem ugotavlja, da je neuspeh vladajoča koalicija pri izvajanju gospodarske politike v obdobju 2000-2004 posledica:

1. pomanjkljivih strateških ocen in izostanek izdelave za gospodarstvo vzpodbudnih sistemskih rešitev in
2. nedoslednosti in nekonsistentnosti izvajanja ukrepov za uresničevanje posameznih temeljnih ciljev za vzpodbujanje gospodarskega razvoja, ki so bili sprejeti in določeni v Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije.

2.1. Pomanjkljivost strateških ocen in izostanek izdelave za gospodarstvo vzpodbudnih sistemskih rešitev

Gospodarski razvoj ne more biti naključen, ampak je vedno rezultat medsebojno prepletenih in natančno predvidenih gospodarskih ukrepov. Kot enega od najpomembnejših dejavnikov

gospodarske ekspanzije je potrebno izpostaviti priliv neposrednih tujih naložb. Glavne prednosti z vidika privabljanja neposrednih tujih naložb predstavljajo davčne spodbude, močna podpora lokalnih skupnosti, konkurenčni obratovalni stroški, razmeroma visoko izobražena delovna sila ipd.

Vladajoča koalicija ni pokazala dovolj pragmatičnosti in inovativnosti pri izvajanju gospodarske politike predvsem na področju izvajanja davčne politike. V obdobju od 2000-2004 se tako npr. niso zmanjšale davčne stopnje tako pri dohodnini kot pri davku na dobiček (po novem dohodek) pravnih oseb. Pri tem bi lahko zelo pozitivno vlogo odigralo bolj uspešno dogovarjanje med socialnimi partnerji, s ciljem sicer omejeno znižati davke, saj bi se s tem lahko znatno povečala konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Vladajoča koalicija pri tem vprašanju ni znala rešiti razmeroma velikih težav, predvsem kar zadeva trajnejši dogovor med socialnimi partnerji, ki praviloma postavljajo kratkoročne interese pred dolgoročnimi.

Vladajoča koalicija je bila neuspešna tudi pri pogajanjih o višini pomoči Evropske unije, saj je v prvem programskem obdobju Sloveniji dodeljeno le približno 0.6 odstotka BDP pomoči Evropske unije. Odbor za gospodarstvo pri tem ugotavlja, da je bil eden pomembnejših dejavnikov irskega gospodarskega uspeha, ravno uspešno črpanje sredstev strukturnih in kohezijskih skladov Evropske unije.

Pri tem so izdelane ocene, da so sredstva teh skladov kratkoročno v povprečju zvišala gospodarsko rast tudi do štiri odstotne točke na letni ravni. Pri tem je zelo pomembno tudi dejstvo, da je bila približno tretjina omenjenih sredstev namenjena predvsem razvoju človeških virov, v Sloveniji pa bo ta delež le 14%.

Zgoraj navedeni možni ukrepi, ki pa jih vladajoča koalicija ni izvedla, bi lahko v primeru, če bi vladajoča koalicija izvedla pomembne reforme, lahko rezultirali tudi v večji gospodarski odprtosti. Zato je ključna naloga nove slovenske vlade odpraviti zaostanek na vseh omenjenih segmentih gospodarskega razvoja.

2. 2. Nedoslednost in nekonsistentnost izvajanja ukrepov za uresničevanje posameznih temeljnih ciljev za vzpodbujanje gospodarskega razvoja, ki so bili sprejeti v Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije

Odbor za gospodarstvo ugotavlja, da je večina napovedanih strateških ciljev na področju gospodarstva, ki jih je Vladajoča Koalicija uskladila in sprejela v Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije, ostala neuresničeni. Pri tem Odbor za gospodarstvo še posebej opozarja na neuresničitev naslednjih za gospodarski razvoj pomembnih ciljev

2. 2. 1. Poenostavitev postopkov in stroškov registracije podjetij

Projekt sprejetja in izvedbe antibirokratskega programa ni dal otipljivih rezultatov, saj postopki registracije podjetij, pridobivanje lokacij in gradbenih dovoljenj ter dovoljenj za poslovanje še niso v zadostni meri poenostavljeni.

2. 2. 2. Izvedba privatizacije bank in podjetij v večinski državni lasti z namenom umika politike iz gospodarstva in pritegnitev strateških partnerjev

Vladajoča koalicija je napovedovala sprejem zakona o privatizaciji državnega premoženja, ki pa kasneje ni bil sprejet. Posledično je delno izvedena privatizacija bank potekala na zelo netransparenten način, ki pa na drugi strani ni dal ustreznih rezultatov glede povečanja konkurenčnosti slovenskega bančnega sektorja. Država še vedno preko KAD in SOD v svoji lasti zadržuje deleže pomembnejših slovenskih gospodarskih družb in TAKO v celoti ni izpolnila svojih napovedi o umiku politike iz gospodarstva.

2. 2. 3. Deregulacija državnih monopolov

V celoti so izostali rezultati napovedi Vladajoče koalicije, ki se je zavezala, da bo do konca leta 2001 deregulirala sektor telekomunikacij ter liberalizirala in privatizirala energetski sektor, zagotovila domačo in tujo konkurenco na področju bančništva, zavarovalništva, na ostalih področjih prometa in zvez ter prometu zemljišč in nepremičnin.

2. 2. 4. Aktivna politika skladnega regionalnega razvoja za uravnotežen razvoj v celotni Sloveniji

Propadel je tudi zadnji poskus Vladajoče koalicije v letošnjem letu, da bi sprejela ustrezno zakonodajo, s katerim bi lahko izvedla in pospešila strukturne spremembe v regijah za doseganje konkurenčnosti in visoke produktivnosti z odpravljanjem strukturnih problemov in spodbujanjem proizvodnje, ki bi temeljila na lokalnih konkurenčnih prednostih.

2. 2. 5. Uvajanje finančne discipline in razvoj malih in srednje velikih podjetij

Vladajoča koalicija, ki je v sprejetem Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije sicer omenila tudi ta dva cilja, ni jih pa podrobno opredelila in razčlenila, je v mandatnem obdobju 2000-2004 v celoti spregledala vlogo in pomen malih in srednje velikih podjetij. Z inštrumentarijem, ki ga je imela na voljo za implementacijo potrebnih ukrepov za izboljšanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva, ni izkoristila ponujene priložnosti, da bi z dodatnimi vzpodbudami in sistemskimi ukrepi vzpodbudila razvoj malih in srednje velikih podjetij, ki so v vsakem gospodarstvu garant za dvig inovativnosti in podjetniške kulture.

Odbor za gospodarstvo pri tem ugotavlja, da je v Sloveniji prišlo pri izvajanju nujno potrebnih reform na področju podjetništva, kot so npr. zmanjševanje davčnih obremenitev, postopne deregulacije in drugih nujno potrebnih institucionalnih reform, do zastoja, ki so posledica predvsem nejasne konceptualne in proračunske politike vladajoče koalicije. Zato ugotovitev statističnega urada, da se je bruto domači proizvod v lanskem letu povečal realno le za 2,3 odstotka, kar je najmanj v zadnjih enajstih letih, ne predstavlja nobenega presenečenja.

ODBOR ZA FINANCE

Cilj sestavka je bralcu predstaviti kratko in strnjeno sliko stanja v RS na področju bančnega sistema; proračuna, davkov, kapitalskih trgov in drugih področij, ki sodijo pod pristojnosti Ministrstva ter na kratko tudi približati bralcu posledice – tako dobre kot slabe - delovanja vlade v letih 2000-2004 kot razloge za trenutno stanje; tako v ožjem kot tudi v širšem smislu.

1. PODROČJE FINANČNEGA SISTEMA

Slovenski bančni sistem ni dovolj učinkovit zaradi svoje preteklosti in zaradi monetarne politike Banke Slovenije, ki je v namen sterilizacije deviznih prilivov poslovnim bankam omogočala višje donose kot trg. To je tudi razlog, da banke niso bile prisiljene v znižanje aktivnih obrestnih mer. Posledično banke niso uvajale novih in kakovostnih bančnih storitev, ki bi vplivale na hitrejšo rast obsega bilančne vsote bank, ki kljub nepretrgani rasti v primerjavi z BDP v letu 2003 še vedno zaostaja za državami, članicami Evropske unije, pa tudi za nekaterimi po razvitosti podobnimi državami. Kot enega od razlogov neučinkovitost bančnega sistema navajam tudi nedokončano privatizacijo bančnega sistema, ki ostaja eden od temeljnih razlogov počasnejše rasti visoko produktivnih podjetij.

Poleg tega se kot posledica ciljnega dvigovanja tečaja v uvožene cene odraža tudi visoka in trajna inflacija, ki pa se je v letu 2003 znižala za 2.6 odstotne točke na 4.6%, kar je bila posledica restriktivnejših ekonomskih politik, ki so jih spremljale relativne ugodne razmere v mednarodnem okolju.

Mednarodne primerjave kažejo, da je slovenski zavarovalni sektor v primerjavi z razvitimi državami relativno slabo razvit, saj znaša obseg zavarovalnih premij v primerjavi z BDP v povprečju kar 8.7% (leto 2002). Nižjo vrednost indikatorja od Slovenije imata le Luksemburg (brez mednarodnega poslovanja) in Grčija. Eden od razlogov je nepriljubljenost in nekonkurenčnost zavarovalnih produktov na trgu katerih še vedno vlada monopol zavarovalnic, ki pri navideznem zasledovanju nacionalnega interesa, kljub načeloma privatiziranemu gospodarstvu, preko paradržavnih skladov (KAD, SOD), zasledujejo lastne interese.

Potrebni pogoj za dobro delovanje trga kapitala je zagotavljanje transparentnosti le-tega in razvit sistem kaznovanja tistih, ki zlorabijo insiderski položaj. Tudi direktor ATPV-ja ugotavlja, da je slovenski trg kapitala podvržen klubskemu interesu. Tako je ocenila tudi raziskava GEM, ki je v letu 2003 slovensko finančno okolje uvrstila na predzadnje, 34. mesto, za argentinskim, hrvaškim in brazilskim. Problem preplitkega in nediferenciranega finančnega trga vpliva na premajhno učinkovitost gospodarjenja s kapitalom in posledično na glavni problem, tako Slovenije kot Evropske unije, na problem dolgoročne gospodarske rasti.

Potrebno je opozoriti tudi na dejstvo, da je vlada premalo storila na področju ustvarjanja osnovnih pravil delovanja hipotekarnega bančništva, skladov rizičnega kapitala in spodbujanja integracij podjetij s tujim kapitalom ter spodbujanja izhodne internacionalizacije slovenskih podjetij.

2. PODROČJE ZAKLADNIŠTVA

Konsolidirana bilanca javnega sektorja po metodologiji GFS-IMF kaže, da so se v obdobju med letom 1995 in 2002 celotni javnofinančni odhodki v primerjavi z BDP povečali z 40.9% na 42.5% in so v letu 2003 znašali 43.1% v istem obdobju pa so prihodki bolj ali manj stagnirali na ravni okoli 41%; tako se je država v letu 2002 zadolžila za dodatne 3% in v letu 2003 za 1.3%. Tudi v letu 2004 presežek ni predviden. Tako veliki javnofinančni prihodki in odhodki pa pop pravilo vodijo do t.i. fiskalnega mešanja, ko je ista skupina prebivalcev hkrati obdavčena in subvencionirana, kar vodi do neučinkovitosti. Trend povečane rasti zadolževanja je pričakovati tudi v postopku sprejemanja evra prek ERM2, saj je pričakovati z začetno politiko zniževanja donosov na blagajniške zapise in zniževanja aktivnih obrestnih mer povečanje zadolževanja podjetij in prebivalstva doma in posledično povečanje uvoza. Neodgovorna fiskalna politika ima za posledico znižanje investicij, inflacijo in zadolževanje v tujini. Slovenija ostaja po deležu javnih izdatkov v BDP eno izmed najbolj obremenjenih gospodarstev v Evropi. Prav zato tudi upadajočih prihodkov ni mogoče nadomestiti z novimi davki, saj bi prav to zmanjšalo konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Posledično je znašal javni dolg konec novembra 2003 že slabih 13 milijard evrov.

3. PODROČJE CARINSKIH, DAVČNIH IN DRUGIH JAVNIH PRIHODKOV

Problem davčnega sistema Slovenije je izredno visoka učinkovita obdavčitev zaposlenih, ki je v letu 2003 znašala kar 33.1% bruto plače, kar je npr. dvakrat več kot na Irskem. Učinkovita obdavčitev kapitala pa znaša le 12.4% od dobička pred obdavčitvijo, kar predstavlja drugo najnižjo stopnjo v razširjeni EU. Visoka mejna davčna stopnja pomeni, da se zmanjšuje ponudba tistih delavcev, ki so najbolj produktivni. Poleg tega je učinkovitost finančnega sistema odvisna tudi od učinkovite izterljivosti. Velja omeniti, da se je v mednarodni raziskavi učinkovitosti davčnega sistema, ki jo je opravil WEF (2002-03), Slovenija uvrstila na 27. mesto za Madžarsko in Estonijo.

4. PODROČJE PRORAČUNA

Empirične študije kažejo, da povečanje javnega sektorja manjša gospodarsko rast. Pri tem je potrebno opozoriti, da poraba javnega denarja v Sloveniji ni preučevana po ekonomskih merilih, ampak po tem ali ustreza birokratskim merilom o ustreznosti razpisov, itd. Pri tako velikem deležu javnih financ pa praviloma prihaja do fiskalnega mešanja, kar ima za posledico mrtvo izgubo.

Na tem mestu navajam tudi rezultate ankete WEF (2002-2003), ki je preučila vlogo državnih subvencij. Rezultati so zanimivi – subvencije povzročajo dva učinka; učinek umetnega ohranjanja nekonkurenčnih industrij in učinek povečanja produktivnosti. Neučinkovitost tovrstne politike se pokaže z uvrstitvijo Slovenije na 31. mesto za Češko (21), Madžarsko (15) in Estonijo (6).

ODBOR ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

1. Kmetijstvo

Kmetijstvo je gospodarska panoga, ki ji ni mogoče pripisati samo vloge primarne pridelave hrane, ampak je del širše verige proizvodnje hrane, ki vključuje industrijo inputov, kmetijsko

proizvodnjo in predelavo surovin ter njihovo pripravo za trg do končnega potrošnika. Delež kmetijstva v tej verigi se sicer zmanjšuje, pridobiva pa na pomenu delež storitev povezanih s kmetijstvom, ki zaradi tradicionalnih prehranskih navad, s tem pa tudi značilnosti osnovne kmetijske pridelave v posameznih okoljih ohranja regionalne in nacionalne značilnosti. Tako opredeljeno kmetijstvo, v sodobnih družbah, močno pridobiva na pomenu in postaja eden pomembnejših gospodarskih segmentov.

Drugo pomembno pojmovanje kmetijstva, na kateri temelji nova vloga evropske kmetijske politike, pa izhaja iz koncepta multi-funkcionalnosti, ki vključuje prostorsko funkcijo kmetijstva, opredeljeno z vlogo, ki jo ima kmetijstvo pri ohranitvi razpršene poseljene strukture prebivalstva. Na podlagi takega pojmovanja kmetijstva se je v Evropski komisiji razvil koncept politike razvoja podeželja, to je strukturnih podpor kmetijstva in vseh pripadajočih aktivnosti kmetijskega prebivalstva na podeželju.

Slovenija je s pristopom v EU skoraj v celoti prenesla svojo suverenost za izvajanje kmetijske politike na skupne organe unije. Države članice so dolžne zagotoviti zgolj izvedbo predpisov. Zaradi nadzora s strani skupnih organov EU je za skladno izvajanje skupne kmetijske politike potrebno zgraditi poseben sistem plačilnih agencij.

Na podlagi ocene stanja, ciljev kmetijske politike in vizije bodočih struktur bo v naslednjem obdobju potrebno zasledovati naslednje operativne cilje:

1. v skladu s sprejeto reformo skupne kmetijske politike je potrebno, na področju neposrednih plačil, zagotoviti prehod v uvajanje regionalnega načina enotnega plačila na površino.
2. podpora ukrepom izravnalnih plačil namenjenih spodbujanju območij s težjimi pridelovalnimi pogoji in na območjih z okoljskimi omejitvami
3. podpora za pospeševanje procesov strukturnega prilagajanja in razvoju podeželja
4. podpore okolju prijaznega načina kmetovanja
5. podpora ukrepom, ki sicer niso ozko usmerjeni v kmetijstvo, prispevajo pa k diverzifikaciji aktivnosti in k izboljšanju infrastrukture na podeželju
6. podpore naložbam na kmetijskih gospodarstvih
7. izvajanje ukrepa zgodnjega upokojevanja in podpora prehodu kmetijskih gospodarstev na mlajšo generacijo
8. državne pomoči iz nacionalnega programa bodo deležne v prvi vrsti podpore za svetovanje, izobraževanje, raziskave in zagotavljanje nadzora. Posebni poudarek bo dan pravni pomoči kmetom.
9. štipendiranje mladih kmetovalcev na vseh ravneh strokovnega izobraževanja; delovno usposabljanje in poklicna preusmeritev.
10. ukrepi podpor varnosti hrane

11. zagotoviti proces koncentracije in zaokroževanja kmetijskih zemljišč kot enega temeljnih predpogojev pri povečevanju konkurenčnosti kmetij. V ta namen bo potrebna normativna ureditev prometa in zakupa kmetijskih zemljišč in pravočasna vzpostavitev celotne organizacijske in institucionalne strukture za izvajanje sistema
12. vpeljati sistemsko, celovito in dolgoročno rešitev zaščite ekonomske varnosti pred posledicami naravnih nesreč na temelju vzajemnega zavarovanja
13. reorganizacija in pridobitev akreditacije Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja
14. podpora ustanavljanju specializiranih zadrug

2. Gozdarstvo

Usmeritve za gospodarjenje v gozdovih v naslednjem štiriletnem obdobju:

1. Ohranitev kulturne krajine in preprečitev nadaljnjega zaraščanja kmetijskih zemljišč z gozdom;
2. pospeševanje gozdarske dejavnosti na podeželju in kmečkemu prebivalstvu dati možnost dodatnega zaslužka z delom v gozdu;
3. ohranjati in negovati posamično gozdno drevje, skupine dreves, omejke in obvodno drevnino, ki ima v kmetijski krajini izjemen ekološki pomen;
4. povečati vlaganja v gozdove, izboljšati vzdrževanje cest v vseh sektorjih lastništva in povečati izvedbo gojitvenih ter varstvenih del v zasebnih gozdovih. V slednjih je obseg izvedenih gozdnogojitvenih del krepko pod načrtovanim;
5. zmanjševati delež malo donosnih oziroma degradiranih gozdov v Sloveniji. Teh je največ v zasebni lasti in se nahajajo pretežno v nižinskem in gričevnatem svetu. Večino bi jih bilo mogoče že z majhnimi vlaganji, to je po poti indirektno oziroma naravne premene preoblikovati v rastišču ustrezne in gospodarsko zanimive sestoje.

3. Ribišтво

Na področju morskega ribištva je treba vzpostaviti evropsko primerljiv sistem, ki bo prilagojen specifičnemu »mini morskemu ribištvu«, ki je značilno za Slovenijo. Finančni ukrepi s katerimi se kandidira tudi na evropski ribiški strukturni sklad FIG, morajo biti prvenstveno usmerjeni v zmanjšanje strukturnih neskladij in v usposobitev ribičev za večjo konkurenco na trgu. Ker trenutno tečejo pogajanja o novi mediteranski uredbi, ki načeloma prepoveduje ribolov s pridnenimi lebdečimi in povlečnimi mrežami (kočami) znotraj treh navtičnih milj od obale, tečejo slovenska prizadevanja, da bi ta omejitev za Slovenijo znašala le eno navtično miljo in pol. V odvisnosti od novih pogojev in razmer na področju morskega ribištva bo treba pripraviti dolgoročni program razvoja morskega ribištva in opredeliti cilje in ukrepe za trajno ohranjanje te dejavnosti, ki daje obalni regiji svojevrstni pečat obmorske dežele, pa čeprav zgolj z 42 kilometri obale.

Na področju sladkovodnega ribištva je v letu 2005 treba sprejeti novi zakon o sladkovodnem ribištvu. Z njim se bodo uredila koncesijska razmerja med državo in upravljavci ribiških okolišev. S predpisi se bodo dvignile strokovne zahteve na področju varstva narave. Omogočiti bo treba tudi večjo komercializacijo športnega ribolova na zaprtih vodah (gramoznicah, akumulacijah), kar je po sedanji ureditvi izključna pravica ribiških družin. V večji meri kot doslej mora sistem stimulirati upravljavce ribiških okolišev, da poleg lova tudi ribolov postane v večji meri sestavni del slovenske turistične ponudbe. Z bistveno bolj ohranjeno naravo imamo v primerjavi s pretežnim delom Evrope vse pogoje, da tudi ribolov uspešneje tržimo.

ODBOR ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

Dvig zaposlenosti, znižanje brezposelnosti in hitrejša gospodarska rast so in bodo med seboj povezana in ključna vprašanja prihodnosti za zagotavljanje evropskega socialnega modela. Brezposelnost je eden glavnih vzrokov za revščino in socialno izključenost, zato je domišljen, medresorsko koordiniran in učinkovit sistem spodbujanja naložb, ustvarjanja novih kvalitetnih delovnih mest in zaposlovanja ključnega pomena za izhod iz revščine in socialne izključenosti ter dvig ravni kakovosti življenja v Sloveniji.

1.1 Zaposlovanje, trg dela in izobraževanje

Evropa si je na področju zaposlovanja zadala zelo optimistične cilje (lizbonske cilje), saj naj bi bilo naslednje leto zaposlenih 67%, do leta 2010 pa 70% državljanov. Slovenija je imela leta 2002 dokaj ugodno pozicijo med novimi članicami EU, saj je imela 63.4% stopnjo zaposlenosti. Žal pa zaposlenost v Sloveniji že nekaj časa upada, zlasti kritičen je upad samozaposlenih, zato se Slovenija oddaljuje od lizbonskih ciljev. Registrirana brezposelnost se sicer niža, vendar so podatki varljivi, saj ne vsebujejo tistih brezposelnih, ki so bili iz evidence brezposelnih brisani predvsem zaradi apatije in neaktivnosti pri iskanju zaposlitve oziroma nesodelovanja z Zavodom za zaposlovanje. Zaskrbljujoča in prevelika je razlika je med registrirano brezposelnostjo in anketno brezposelnostjo po metodologiji ILO, ki omogoča mednarodno primerjavo. Tudi na področju brezposelnosti (po ILO metodologiji) se stanje v Sloveniji slabša, saj je bila stopnja brezposelnosti v letu 2002 6.4%, leta 2003 pa že 6.8%. Cilj, ki si ga je zadala aktualna vlada na začetku mandata, da zniža brezposelnost do leta 2006 na 5% (ILO) se vse bolj oddaljuje.

Glavne težave na trgu dela v Sloveniji so predvsem:

- strukturne razlike brezposelnih,
- izjemno velika stopnja brezposelnih med starejšimi in invalidi,
- naraščajoče razlike v stopnji brezposelnosti med slovenskimi statističnimi regijami.

Sredstva, ki jih država namenja za pasivne oblike pomoči niso učinkovito preusmerjena v aktivne oblike zaposlitvene politike. S sredstvi namenjenimi blaženju posledic brezposelnosti je potrebno ljudi, ki so odvisni od prejemkov, pripeljati nazaj na delo ter ustvariti nova in boljša delovna mesta. Razlike med stopnjami brezposelnosti v osrednji slovenski regiji in regijami z najvišjimi stopnjami brezposelnosti se povečujejo. Stopnja zaposlenosti starejšega delovno aktivnega prebivalstva (nad 55 let do 64 let) je v Sloveniji leta 2002 znašala 24.5% (moških 35,5% in žensk 14.2%) in je bila daleč pod povprečjem EU, kjer je znašala 48%. Razlogi za slabo stanje v strukturi brezposelnih in prevelikimi razlike v stopnji brezposelnosti med regijami so številni, ključni pa so sledeči:

- medresorsko neusklajeno in posledično neučinkovito snovanje politik in ukrepov spodbujanja naložb in prevelike ovire za nastanek in razvoj malih in srednjih podjetij,
- pomanjkljiva, nezadostna ali neustrezna raven izobrazbe oziroma poklicnih kvalifikacij,
- izredno slaba mobilnost delovne sile,
- prevlada pasivnih ukrepov politike zaposlovanja nad aktivnimi ukrepi,
- nizka motivacija brezposelnih, da bi poprijeli za delo ali se aktivno vključili v zaposlitvene programe (številni in prepletajoči se socialni prejemki),
- premalo učinkovito delovanje javnega zavoda za zaposlovanje, premalo vzpodbud za razvoj lokalnih in regijskih zasebnih posredovalnic na trgu dela,
- prevelik obseg zaposlovanja in dela na črno in premalo učinkovita politika preprečevanja.

1.2 Področje družine in socialne zaščite

Slovenija je na področju družinske politike skoraj vso zakonodajo že prilagodila evropski. Primerjave z drugimi članicami Evropske zveze kažejo, da Slovenija na nekaterih področjih še zaostaja (višina otroških dodatkov), na nekaterih področjih pa ima ugodnejšo rešitev kot druge evropske države. Na primer dolžina porodniškega dopusta je v Sloveniji 1 leto, medtem ko je povprečje EU 16 tednov, na Švedskem pa le 7 tednov. Otroci so do otroškega dodatka pri nas opravičeni do 15. leta, šolajoči do 26, medtem ko v večini držav Evropske unije do 18. leta, šolajoči pa v povprečju do 25. leta. Višina povprečnega otroškega dodatka je pri nas 11.500 tolarjev, v višini članic pa znaša skoraj dvakrat toliko. Z Evropsko unijo smo primerljivi pri porokah in razvezah, podobno je pri kontracepciji in zelenih prekinitvah nosečnosti.

Družbena kohezivnost (vloga države pri zmanjševanju neenakosti in izključenosti, obseg anomalij, sodelovanje nevladnih organizacij, neformalna solidarnost) je v Sloveniji na bistveno nižji ravni kot v razvitih evropskih državah.

Delež celotnih izdatkov za socialno zaščito merjen v BDP se v Sloveniji od leta 1997 do sedaj ni bistveno spremenil in je ves čas enak (26.6%) in je dokaj pod povprečjem dosedanjih članic Evropske zveze. S sprejetjem nove zakonodaje se je delež transferjev za starševsko varstvo, družinske prejemke, rejništvo in za zagotavljanje socialne varnosti povečal, problem pa ostaja birokratski in neučinkovito pristop izvajanja ukrepov socialne politike, zato tudi ni zaznati bistvenega zniževanja stopnje revščine. Sistem socialnih transferjev ima pomanjkljivosti predvsem v nepreglednosti (potrebnost vzpostavitve ustreznega informacijskega sistema), povezanih in kopičenih socialnih prejemkov, določenih nelogičnosti v višinah socialnih prejemkov, različnih definicijah, navezav na zajamčeno plačo in podobno. Premalo je sistemskih vzpodbud zmanjševanja odvisnosti prebivalstva od socialnih prejemkov in v večji meri zagotavljanja socialne varnosti z zaposlitvijo. Razmerje med povprečno plačo in nadomestili plače za čas bolezni ali rojstva otroka je razmeroma visoko. Glede na spreminjajočo se starostno strukturo, premoženjsko stanje in tradicionalne navade ljudi so prisotna znatna neskladja glede potreb in ponudbo storitev socialne varnosti tako javnega kot zasebnega sektorja. Storitve in njihovo izvajanje v javni službi so premalo prilagojene potrebam uporabnikov, pretirana regulacija otežuje dostopnost in podaljšuje čakalne vrste.

Družinska politika ne obravnava družine kot osnovne razvojne enote družbe, temveč jo obravnava preveč formalno in skozi prizmo socialne zaščite. Družina v tradicionalnem smislu kot partnerska in starševska zveza moškega in ženske izgublja na pomenu tudi zaradi močnih pritiskov po izenačitvi statusa z zvezami istospolnih partnerjev. Kako izboljšati nizko rodnost

in slabo demografsko sliko v naši državi mora biti ključna strateška naloga države, ki mora zagotavljati ugodne pogoje za razvoj sleherne družine in ne le za tiste v slabšem dohodkovnem položaju. Pri reševanju problemov družinske politike je premalo sodelovanja med vladnimi resorji, kot tudi usklajenega delovanje z nevladnimi organizacij in civilno družbo.

1.3 Delovna razmerja in pravice iz dela

Sprejeta delovno-pravna zakonodaja je sicer usklajena z direktivami Evropske zveze in je nastala kot rezultat socialnega dialoga, vendar je dejanska verodostojnost in reprezentativnost formalnih socialnih partnerjev (sindikati, predstavniki delodajalcev GZS in OZS) in s tem socialnega dogovora vprašljiva. Pogoji delovanja sindikatov so bistveno različni, kar izhaja predvsem iz njihovega prevzetega premoženja in članstva. Ni še sprejetega Zakona o kolektivnih pogodbah, tudi zakonodaja o evidencah s področja dela in stavki je zastarela. Fleksibilne oblike zaposlovanja in dela (delo s skrajšanim delovnim časom, delo na domu, delo na daljavo, ...) se niso dovolj razvile. **Obremenitev dela z davki in prispevki** je v Sloveniji med najvišjimi v državah Evropske zveze. Ker je razlika med neto prejemki slovenskega delavca in njegovo bruto plačo znatno prevelika, so kljub razmeroma nizkim neto plačam stroški dela v Sloveniji visoki, kar dela naše gospodarstvo (zlasti delovno intenzivne panoge) nekonkurenčno. Razmerje med povprečno plačo v **javnem sektorju** in zasebnim sektorjem je preveliko. Kljub sprejetemu zakonu o sistemu plač v javnem sektorju je odprava neskladij med plačami primerljivih poklicev v javnem sektorju prepuščena oddaljeni prihodnosti (leto 2009), kar je neustrezno. V javnem sektorju se sklepajo individualne pogodbe z vodstvenimi delavci, kar je nedopustno. Kljub sprejetemu zakonu o delovnih razmerjih prihaja še vedno do **prevelikega števila kršitev delovno pravne zakonodaje in kolektivnih pogojev**, kar je posledica neučinkovitega sistema odkrivanja, odprave in sankcioniranja kršitev (delovna inšpekcija ter zlasti prepočasna in premalo učinkovita delovna sodišča). Dolgotrajnost postopkov pred sodišči vzpodbudno vpliva na nove in ponavljajoče se kršitve s strani delodajalcev. Rast produktivnosti je prenizka, kar je v največji meri posledica zastarelih tehnologij in opreme pa tudi motivacije zaposlenih. Uveljavitev ustrezne **zakonske rešitve pri udeležbi zaposlenih pri dobičku** bi zelo ugodno vplivala na krepitev motivacije zaposlenih, močnejši občutek pripadnosti in lojalnosti zaposlenih do delodajalca, razvijala bi notranje lastništvo, prispevala k stabilnosti razvoja družbe, dvigovala produktivnost in dodano vrednost pri poslovanju ter posledično višala plače zaposlenih. Slovenski državljani, ki imajo pokojninsko dobo priznано v drugih republikah SFRJ, prejemajo bistveno nižje pokojnine v primerjavi s slovenskimi pokojninami in nimajo drugih pravic iz naslova pokojninskega zavarovanja (dodatek za pomoč in postrežbo, invalidnina, varstveni dodatek, pogrebni stroški, dodatek za rekreacijo).

Na področju **varnosti in zdravja pri delu** ni vzpostavljenih nobenih oblik vzpodbujanja vlaganj delodajalcev v ukrepe za zagotavljanje varnega dela, kot je na primer vzpostavitev sistema bonus-malus pri zavarovanjih za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni. Obremenitve in obveznosti samozaposlenih in delodajalcev z malim številom zaposlenih iz naslova varnosti in zdravja pri delu so prevelike, zato so za te delodajalce nujne ustrezne poenostavitve v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu.

1.4 Področje invalidov, bolnikov in humanitarnih organizacij

Invalidske organizacije pridobivajo sredstva na podlagi letnih programov dela in investicijskih programov, pri čemer pa ni preglednosti, kako so se sredstva uporabila, ni evalvacije programov in prav tako ni dovolj preglednosti nad nepremičninami (počitniški domovi in drugi objekti, ki služijo za dodatno usposabljanje in zaposlovanje). Pogrešamo njihovo dejavno vlogo pri ugotavljanju invalidnosti ter iskanju možnosti rehabilitacije in zaposlitve. Zlasti je premalo prizadevanj za zaposlovanje težjih invalidov na domu. Ugotavljamo, da so nekatere invalidske organizacije preveč centralizirane. Še vedno so močno prisotne arhitektonske ovire, ki invalidom onemogočajo dostop do javnih služb, prevoznih sredstev, izobraževalnih institucij, zdravstvenih objektov. Glede tehničnih in ortopedskih pripomočkov za invalide predpisi ne omogočajo fleksibilnosti sofinanciranja s strani invalidov, da bi si glede na njihove individualne potrebe zagotovili kvalitetnejše in funkcionalnejše tehnične pripomočke.

1.5 Področje žrtev vojnega nasilja

Slovenija doslej ni oblikovala zahtev in pristopila k izterjavi vojne škode od naslednic okupatorskih držav med drugo svetovno vojno, zato vsa poplačila vojne škode bremenijo državni proračun in davkoplačevalce. Sprejeta zakonodaja s področja žrtev vojnega nasilja priznava žrtvam vojnega nasilja, ki jih je povzročil okupator, številne pravice in sicer: doživljenjsko rento, dodatno zavarovanje, zdraviliško zdravljenje, odškodnino za psihično in fizično trpljenje. Obstoječi zakon o žrtvah vojnega nasilja pa je glede priznavanja statusa žrtve vojnega nasilja v nekaterih primerih krivičen in nedosleden (otroci bioloških staršev imajo status, rejnikov pa ne, ...). Doslej še ni uveljavljene zakonske rešitve o statusu in poplačilu nematerialne in materialne škode žrtvam revolucije, prav tako ni rešeno poplačilo materialne škode, povzročene s strani okupatorja. Žal vladi ni uspelo doseči sprejemljivega kompromisa glede obeležitve grobišč žrtev vojne in revolucije, kakor tudi ne izterjave vojne škode od naslednic okupatorskih držav 2. svetovne vojne. Na področju vojnih invalidov so invalidnine, dodatki za posebno invalidnost, dodatki za pomoč in postrežbo vojaških vojnih invalidov vojne 1941-1945 neusklajeni glede na pravice drugih invalidov in prisotne razlike v socialnem položaju invalidov. Problematika povojnih množičnih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih tovrstnih nepravilnosti ostaja zaradi ideoloških razhajanj nedorečena. Šolski programi in učbeniki zgodovine pristransko in enostransko obravnavajo zgodovinska dejstva množičnih pobojev in terorja nad prebivalstvom po vojni, dejstva nemške raznarodovalne politike, politike genocida, prisilnih mobilizacij v nemško vojsko in v druge vojne in paravojne formacije, zaplemb premoženja med 2. svetovno vojno.

ODBOR ZA ZDRAVSTVO

Analiza zdravstva v zadnjih štirih letih je pokazala, da sta temeljna problema odsotnost celovite zdravstvene politike in destabilizacija finančnega sistema zdravstva. Nastanek teh problemov je posledica krize vodenja, ki se kaže v zadnjih štirih letih. Razvidno je pomanjkanje vizije razvoja zdravstvene dejavnosti, ki ustvarja vse večje nezadovoljstvo uporabnikov zdravstvenih storitev, nezaupanje v izvajalce zdravstva in s tem povezano tudi neupravičeno zmanjšuje ugled zdravstvenih delavcev.

Nedvoumno je, da je parcialni pristop pripeljal do delnega razpada zdravstvenega sistema. Namesto jasne vizije in prednostnih nalog se je zdravstvena politika v zadnjih štirih letih

ukvarjala z iskanjem nepravilnosti. To je pripeljalo do popolnega prepada med ministrstvom, zdravstvenimi delavci in zavarovanci. Zdravstvena politika kaže težnjo po centralizaciji moči in odločanja v eni osebi, način vodenja dejavnosti pa izvaja po sistemu »top-down«, brez posluha za pobude drugih pri določanju aktivnosti in rešitev.

V pičlih štirih letih je ministrstvo uspelo pripeljati zdravstvo v finančno krizo z ogromnim kumulativnim deficitom. Ta deficit je sicer res nastal tudi zaradi plačevanja DDV v državni proračun, toda naloga ministra je bila, da ta delež vsaj bistveno zmanjša. Sedanje ministrstvo za zdravje v beli knjigi ni ponudilo nobenih konkretnih rešitev teh problemov. S svojimi nepreverjenimi podatki in populističnimi rešitvami bela knjiga ni primerna osnova za reorganizacijo zdravstva v Sloveniji. V predlagani reformi zdravstvenega sistema so sicer cilji primerno postavljeni, zaključki pa so izpeljani iz popolnoma napačnih predpostavk. Neprimeren je način šolanja na področju zdravstva, kar velja še posebej za področje zdravstvene nege. To potrjuje tudi opozorilo Evropske Unije, ki zahteva na tem področju bistvene spremembe.

Na večino problemov v zdravstvu smo opozarjali v zadnjih štirih letih, od sprejemanja novele zakona o umetni oploditvi pa do sedanje razprave o reformi zdravstvenega sistema. Nacionalni program razvoja zdravstvenega varstva do 2004 je temeljil na napačnih izhodiščih. Minister za zdravje je obljubljal novo sistemsko zakonodajo do konca leta 2001. Ker obljuba ni bila izpolnjena, smo leta 2002 ponudili državnemu zboru sistemski zakon, ki pa ga vladna koalicija v parlamentu ni sprejela v obravnavo z obljubo o pripravi novega zakona do konca leta 2002. Še do danes tak zakon ni niti v pripravi.

1. URESNIČEVANJE PRAVIC IN DOSTOPNOST

Obvezno zdravstveno zavarovanje mora zavarovani osebi zagotavljati uveljavljanje zdravstvenih storitev in kritje stroškov. Glede pravic do zdravstvenih storitev smo v Sloveniji v primerjavi z drugimi evropskimi državami na primerljivi ravni. Zaostanki so na področju nekaterih specialističnih storitev in najzahtevnejših diagnostičnih in terapevtskih posegov (transplantacije, kardiovaskularni posegi, diagnostika z magnetno resonanco itd.). Vse večji problem predstavljajo čakalne dobe, ki se bistveno ne skrajšujejo kljub dodatnim finančnim sredstvom zavarovalnice. Večina skrajšanih čakalnih dob v zadnjem času je posledica administrativnih ukrepov, ne pa izboljšanja organizacije (operacije na odprtih srcih, operacije sive mreže ipd.). Obvladovanje izdatkov za zdravila ni dovolj učinkovito, čeprav uvedba sistema medsebojno zamenljivih zdravil prinaša določene prihranke brez zmanjšanja kakovosti zdravljenja. Nekateri kriteriji in pogoji v zvezi s tem so nedorečeni, vprašljiv je tudi status komisije za razvrščanje zdravil pri zdravstveni zavarovalnici. Doplačila za prostovoljno zdravstveno zavarovanje bistveno bolj bremenijo osebe z nižjimi dohodki, kar veča neenakosti in zmanjšuje solidarnost v sistemu. Ni možnosti za razvoj pravih prostovoljnih zdravstvenih zavarovanj in konkurence na tem področju. Samoplačništvo ni urejeno na način, ki bi dejansko odpravljal čakalne vrste. Neposredno plačevanje za storitve na primarni in sekundarni ravni ni dopustno. Obstaja dvom prebivalstva glede kakovosti zdravstvenega varstva. Vedno bolj se kaže nesorazmerje med povečanimi zahtevami zavarovancev in realno možno medicinsko oskrbo glede na finančne zmožnosti, zato se kaže odsotnost preglednega načina določanja prednostnih področij zdravljenja in prednostnih skupin bolnikov. Nerešeno ostaja vprašanje vedno bolj problematičnega zdravstvenega varstva starostnikov in nege na domu.

2. ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE ZDRAVSTVENE SLUŽBE

Izvajalci zdravstvenih storitev strukturno in organizacijsko še naprej izvajajo zdravstvene programe v »socialistično« oblikovanih zdravstvenih zavodih z izjemo zasebnikov koncesionarjev, ki jih je le okrog 30%. Očitno obstaja interes zaviranja razvoja zasebnega dela v zdravstvu in neurejen odnos med zasebnim in državnim zdravstvom. Zaradi omejenega delovanja sistema obstajajo neenake možnosti in privilegij posameznikov pri obravnavi posameznih storitev. Organizacijska struktura javnih zdravstvenih zavodov in vloga ter pristojnosti in odgovornosti managementa ne ustrezajo več sedanjim izzivom in pogojem poslovanja. Predvsem niso opredeljene odgovornosti do bolnika v celotnem procesu zdravljenja od vstopa v sistem dalje.

V sistemu manjkajo vzpodbude za delo zdravnikov in zdravstvenega osebja glede na njihov prispevek za doseganje večje učinkovitosti in kakovosti. Področje zdravstvene nege zakonsko ni urejeno, že strokovno določeni standardi se ne uporabljajo. Iz nerazumljivih razlogov ni urejena vloga nekaterih zbornic, predvsem zbornice zdravstvene nege. V zdravstvenih zavodih se izredno zastrujejo vprašanja učinkovite in racionalne porabe sredstev, ker v večini primerov niso vzpostavljeni pogoji za obvladovanje vseh vrst odhodkov, še posebej materialnih stroškov. Sveti v javnih zdravstvenih zavodih so neustrezno oblikovani in neustrezno vršijo funkcijo nadzora nad vodenjem zavodov. Zakonodaja na tem področju ni dorečena. Namesto reorganizacije in vzpostavitve primerne mreže bolnišnic v Sloveniji zdravstvena politika ustanavlja nove centre, ki poslujejo s tujimi kadri in so ustanovljeni sumljivim denarjem. Uvedba centraliziranega naročanja zdravil in zdravstvenih pripomočkov spominja na sovjetske čase. Končni rezultat tega sistema bodo višje cene za zdravila in zdravstvene pripomočke, saj se bodo pojavili monopoli.

2.1. OSNOVNA ZDRAVSTVENA DEJAVNOST

Na področju osnovne zdravstvene dejavnosti se soočamo predvsem z naslednjimi problemi:

- neustrezno sodelovanje zasebne in javne zdravstvene službe;
- pomanjkljivo sodelovanje med zdravniki primarnega in sekundarnega nivoja (s pomanjkanjem elektronskih povezav);
- preobremenjenost z delom in pomanjkljiva skrb za ohranjanje zdravstvene mreže;
- neracionalno predpisovanje zdravil;
- vloga zdravstvenega doma in zasebnega dela;
- pomanjkanje standardov in spremljanja kvalitete dela;

2.2. AMBULANTNO SPECIALISTIČNA IN BOLNIŠNIČNA DEJAVNOST

Ambulantno specialistična in bolnišnična dejavnost je v obdobju tranzicije v zadnjih dvanajstih letih doživela najmanj sprememb. To se kaže tako na področju organiziranja, lastništva, poslovanja, financiranja, predvsem pa v dostopnosti in zagotavljanju uresničevanja pravic zavarovanih oseb. Izpostaviti je potrebno predvsem naslednje probleme:

- zastarela zakon o zavodih in zakon o zdravstveni dejavnosti onemogočata drugačno pravno ureditev organiziranosti, lastništva in poslovanja;
- klinične poti in procesi zdravljenja niso standardizirani;

- oprema je večinoma iztrošena, hkrati tudi neizkoriščena, standardi zamenjave niso določeni;
- prisotne so prevelike razlike v preskrbljenosti prebivalstva z nekaterimi programi zdravstvenih storitev;
- ni opredeljen status in organiziranost sekundarne in terciarne dejavnosti;
- ni vgrajenih vzpodbud za kakovostno, racionalno in učinkovito delo zdravstvenega osebja;
- sistem financiranja ne daje podlag za večjo učinkovitost. V nastajanju je v principu dober, nov model plačevanja po skupinah primerljivih primerov (SPP), ki temelji na avstralski klasifikaciji 661 skupin, nima pa analitično določenih strukturnih vrednosti stroškov v slovenskih pogojih in razmerah,
- informatika ne podpira podatkovnih procesov, sistemi niso med seboj povezani. Projekt »Razvoj upravljanja sistema zdravstvenega varstva« kljub velikim finančnim sredstvom zaradi nepravilnega vodenja ministrstva za zdravje, ni dal zastavljenih rezultatov.

2.3. TERCIARNA DEJAVNOST

Terciarna dejavnost organizacijsko in finančno ni pregledno urejena in povzroča v zadnjem desetletju intenzivne polemike. Glede na razvoj tehnologij in znanja se na posameznih področjih uveljavlja tudi v drugih bolnišnicah in ne samo v KC. Prav tako ni pregledno urejeno financiranje razvojno raziskovalne in pedagoške dejavnosti, ki se izvaja v okviru sredstev za terciarno dejavnost. V Kliničnem centru obstaja nujna potreba po formalni ločitvi sekundarne in terciarne dejavnosti. Sedanji sistem je nepregleden.

2.4. DRUGE DEJAVNOSTI

Na področju lekarniške dejavnosti se soočamo predvsem s problemi mreže, vrednotenja lekarniškega dela, privatizacije in lastništva javnih zavodov, poslovanja lekarn s koncesijo, zastarelosti zakonodaje idr. Povsem nedorečena je vloga in status Inštituta za varovanje zdravja in območnih ZZV. Sedanja zakonodaja ne opredeljuje primerno aktivnosti za promocijo zdravja in preventivno dejavnost. Področje zdravstvene nege je na več področjih neurejeno, še posebej velja poudariti področje izdajanja koncesij za nego na domu.

3. FINANCIRANJE

Financiranje zdravstvenega varstva je bilo do leta 2000 stabilno in brez izgub. Uspeli smo zadržati rast javnih sredstev za zdravstvo v mejah 6,8% BDP in uspeli pritegniti še 1% BDP zasebnih sredstev, kar je povsem primerljivo z stopnjo razvitosti v okviru držav EU. Država je po tem letu namesto systemskega dograjevanja in odpravljanja slabosti z zakonodajnimi posegi pomembno vplivala na odliv finančnih sredstev zdravstvenega zavarovanja v proračun. Srečujemo se z naslednjimi problemi:

- povečuje se razkorak med potrebnimi sredstvi za zdravstveno varstvo in zato potrebnimi viri in znaša po oceni že 65,6 milijard SIT;
- zaradi zakonskih sprememb je povprečno letno zmanjšan obseg sredstev za zdravstveno zavarovanje za 16,4 milijard SIT;
- neplačani in odloženi prispevki so do konca lanskega leta znašali 12,9 milijard SIT;

- z predlagano odpravo oz. prenosom sredstev prostovoljnega dopolnilnega zavarovanja v obvezno zavarovanje, je ministrstvo za zdravje ravnalo povsem v nasprotju z evropskimi trendi reformnih procesov (Bela knjiga);
- odsotnost izravnalnih shem, ki bi jih moralo pripraviti ministrstvo, daje možnosti Vzajemni, da neupravičeno povečuje premije za starejšo populacijo;
- neučinkovitost in dolgotrajnost partnerskega dogovarjanja kot posledica ne dovolj dorečenega postopka in nedefiniranih pooblastil izvajalcev zdravstvenih storitev;
- pogajanja ne vključujejo izdatkov za zdravila, medicinsko tehnične pripomočke in sredstva za bolniške odsotnosti;
- dolgotrajnost pogajanj in sklepanje vsakoletnih Splošnih dogovorov, arbitraže ter posegi Vlade RS zavira pravočasnost sklepanja pogodb z izvajalci;
- kljub določenim pozitivnim trendom na področju investicij v zdravstvu, je prisoten nestrokoven pristop v izvedbi (Onkološki inštitut, Pediatrična klinika), velik del sredstev za investicije se vrača v proračun kot neporabljeno, premajhen je delež za opremo, združevanje dela amortizacije zdravstvenih zavodov v proračun ne daje pravih učinkov in slabi možnosti bolnišnic, da bi same hitreje obnavljale opremo.

4. ZAKLJUČEK

V tej oceni stanja smo navedli le najbolj odprta vprašanja v funkcioniranju sistema zdravstvenega varstva. Obstajajo še številni drugi nakopičeni problemi, slabosti in pomanjkljivosti s katerimi se vsakodnevno srečujejo zavarovane osebe, zdravniki in drugi zdravstveni delavci. Sistem zdravstvenega varstva zato zahteva sprejetje ustreznih strategij za izvedbo postopnih reformnih procesov, ki jih bomo uveljavili predvsem s spremembami oz. novo zdravstveno zakonodajo. Hkrati bomo oblikovali izobraževalne programe za management, zdravstvene delavce in prebivalce. Vse to naj bi omogočilo ponovno zaupanje v zdravstveni sistem in njegove vrednote.

ODBOR ZA ZUNANJE IN EVROPSKE ZADEVE

Z vstopom v Evropsko unijo (EU) in Severnoatlantsko zaveznitvo (NATO) leta 2004 je Republika Slovenija izpolnila najpomembnejša zunanjepolitična cilja po ustanovitvi in mednarodnem priznanju slovenske države. RS je danes del demokratičnega in svobodnega Zahoda, ki temelji na svobodnem tržnem gospodarstvu, vladavini prava, spoštovanju človekovih pravic, varstvu manjšin in intenzivnem medkulturnem sodelovanju. Iz naštetih vrednot tudi izhaja Slovenska demokratska stranka (SDS) pri oblikovanju smernic zunanjepolitičnega delovanja Republike Slovenije (RS) po vstopu v evroatlantske povezave.

V institucijah EU bo samozavestno in preudarno zastopala slovenski nacionalni interes, pri čemer bo imela pomembno vlogo tudi pripadnost SDS skupini Evropske ljudske stranke-Evropskih demokratov, ki je tudi na prvih volitvah po zgodovinski širitvi EU ohranila največje število poslancev v Evropskem parlamentu in predstavlja najbolj vplivno politično skupino v odločujočih krogih EU. SDS bo tudi kot vladna stranka še naprej zagovarjala transparentno, strateško premišljeno in verodostojno zunanjo politiko RS.

Globalizacijski procesi, ki so zajeli ves svet, se odražajo tudi v spremembah mednarodnega okolja, v katerega je umeščena RS. Dejstvo je, da so se tudi v Evropi v petnajstih letih po padcu berlinskega zidu zgodile velike spremembe, ki vplivajo tudi na mednarodni položaj RS. Zaradi spremenjenih razmer na mednarodnem prizorišču in nove umestitve RS v mednarodno

okolje je zato potrebno že v tem trenutku poiskati ustrezen odgovor na vprašanje: »Kako dosežene zunanjepolitične rezultate uspešno nadgrajevati, da bo slovenski državni in nacionalni interes tudi v novih razmerah in povezavah zavarovan in uspešno uveljavljen v bolj stabilnem, a še vedno stalno spreminjajočem se mednarodnem okolju?«

V sodobnem mednarodnem okolju je posebnega pomena sposobnost države, da čimbolj učinkovito izkoristi instrumente, ki so ji na voljo s članstvom v multilateralnih organizacijah. Poleg uspešnega delovanja v EU bo zunanja politika RS v prihodnje odvisna predvsem od učinkovitega nastopanja v Organizaciji združenih narodov (OZN), NATO, Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) ter v različnih regionalnih skupinah. Seveda bo tudi klasična bilateralna diplomacija še naprej ohranila zelo pomembno vlogo, a zunanjepolitična dejavnost in prepoznavnost posamezne države bo v globaliziranem svetu vse bolj odvisna tudi od njene uspešnosti v multilateralnih okvirih.

Iz tega sledi, da je v interesu RS zavzemanje za krepitev učinkovitosti multilateralizma. Z močno razvito multilateralno komponento se bo zunanja politika RS lahko bolj uspešno soočala z izzivi v sodobnem mednarodnem okolju. To velja tako za odnose z državami v neposredni sosesčini, ki jim RS že po tradiciji posveča največjo pozornost, kot tudi za sodelovanje z globalnimi silami, ki odločilno sooblikujejo podobo današnjega sveta.

V sodobnem svetu za obrambo nacionalnih in državnih interesov ne zadostujejo več tradicionalne oblike diplomacije, ampak je potrebno posvečati vedno večjo pozornost tudi drugim pristopom. To velja zlasti za gospodarsko diplomacijo, mednarodno kulturno politiko in javno diplomacijo, ki bodo morale biti v prihodnosti še bolj pomemben del slovenske zunanje politike. Slovenska diplomacija se bo v novem mandatu trudila, da k sodelovanju pritegne čimveč dejavnikov iz nevladne sfere, v prvi vrsti gospodarske subjekte, kulturne, znanstvene in umetniške institucije ter medije.

Pri kadrovanju v diplomaciji bo potrebno v večji meri upoštevati načelo strokovnosti. Treba bo zagotoviti, da bodo na mesta v slovenski diplomaciji imenovani strokovno najbolj usposobljeni kadri. V ta namen bo potrebno poskrbeti za sistematično in kontinuirano izobraževanje diplomatov, kot je to urejeno v državah z daljšo diplomatsko tradicijo.

ODBOR ZA OBRAMBO

Temeljna ugotovitev glede področja obrambe je, da v času vstopa Slovenije v NATO Slovenska vojska na račun dolgoročno ugodnega varnostnega položaja sicer lahko zagotavlja obrambo države, vendar ni sposobna v ustrezni meri prispevati h kolektivni obrambi zavezništva. Sredstva, ki so bila v preteklem desetletju potrošena za obrambo, so bila v veliki meri porabljena neracionalno. Slovenija danes tako ne razpolaga niti z enim samim bataljonom (približno 700 ljudi), sposobnim bojevanja visoke intenzivnosti izven naših meja, kljub temu da davkoplačevalci vzdržujejo v obrambnem sistemu okrog 8000 ljudi! SDS se sicer ne namerava posvečati obtoževanju in iskanju krivcev, ampak želi odločilno prispevati k temu, da bomo razvili majhen, uspešen, racionalen obrambni sektor.

Kot pglavitni pozitivni dosežek na področju nacionalne varnosti in obrambe od osamosvojitve Slovenije je včlanitev naše države v NATO, pri čemer gre uspeh pripisati prvi pobudnici in dolgoletni aktivni podpornici članstva SDS ter nekaterim drugim parlamentarnim strankam, organizacijam civilne družbe, pozitivnem javnem mnenju

volivcev, slovenski diplomaciji ter aspirantkam za članstvo naklonjenem mednarodnemu okolju.

Drugi dosežek na področju obrambe je začetek profesionalizacije SV, ob tem da je koalicija in sedanje vodstvo MORS do zadnjega nasprotovalo tej odločitvi ter je prav SDS z izvedbo študije ter izdelavo predloga zakona o vojaški dolžnosti dala ključni prispevek in strokovno podlago za prehod na poklicno SV.

V zadnjem štiriletnem obdobju je kot pozitivne dosežke možno šteti stabiliziranje področja obrambe ter prekinitve stalnih »afere« v SV. Pri tem velja izpostaviti, da je bilo stabiliziranje razmer posledica osredotočenosti obrambnega sistema na proces vključevanja v NATO, ki ga je v veliki meri narekovala bruseljska NATO-va birokracija ter posledica hkratnega procesa profesionalizacije Slovenske vojske. Potencialni pozitivni sistemski učinki profesionalizacije poleg tega tudi niso bili v celoti izkoriščeni, saj navznoter niso bile izvedene prepotrebne reforme, navzven pa se je stanje na področju obrambe prikazovalo nerealno dobro.

Kljub navedenemu pa je realno stanje na področju obrambe zaskrbljujoče ter predvsem odraz:

1. dejanskega nerazumevanja spremenjenega varnostnega okolja ter vloge, ki bi jo zaradi promocije lastnih interesov lahko tvorno igrala Slovenija kot članica NATO ter EU v širši mednarodni skupnosti. Neenotnost podpore koalicije vstopanju v NATO je zgolj evidenten dokaz omenjene teze.

2. omahljive podpore procesa profesionalizacije SV, ki jo vladna koalicija očitno razume kot všečno potezo za slovensko javnost, ne pa kot neizogibni korak, ki bo Sloveniji omogočal višjo raven varnosti ter večji mednarodni vpliv.

3. nepripravljenosti vladne koalicije, da bi vzporedno s članstvom v NATO in EU, ki sta v celoti spremenila slovensko varnostno realnost, izvedla tudi temu primerno korenito in celovito reformo celotnega sistema nacionalne varnosti ter dosegla usklajenost novega slovenskega strateškega varnostnega položaja z nacionalnim varnostnim sistemom.

Strnjena ocena stanja, ki je skupaj s programom stranke SDS osnova programa za naslednji mandat vlade, je naslednja:

1. Bistvena sprememba je strateško okolje, ki ga narekuje članstvo Slovenije v EU in NATO. Konkretno, vladna koalicija novega položaja ter še zlasti priložnosti, pred katerimi se je znašla Slovenija očitno ne dojame. Ker deluje neenotno in premalo učinkovito, predvsem pa ker ne razume varnostne vpetosti Slovenije v širše mednarodno okolje, so premalo izkoriščene možnosti, ki se ponujajo s članstvom obeh organizacijah, za krepitev ciljev nacionalne varnosti ter zunanje-političnih interesov Slovenije.

2. Slovenija se je v navedenem obdobju premalo odločno in jasno odzivala na nove pobude in možnosti, ki bi lahko okrepile njen položaj v mednarodni skupnosti, še zlasti pa se prevečkrat obnaša samo kot porabnik varnosti, ki jo zagotavljata Nato in EU. Pogrešamo skratka jasno začrtano vladno politiko na področju nacionalne varnosti, ki bi promovirala višjo raven varnosti Slovenije ter hkrati tudi povečevala njeno mednarodno težo. Obe ugotovitvi kažeta

na nerazumevanje vloge obrambne politike na najvišji, državni ravni ter na zaskrbljujočo neuskklajenost na tem področju med posameznimi vladnimi resorju ter znotraj MORS,

4. Izraba človeških virov v upravnem delu MORS (funkcionalno in regionalno) se je v navedenem obdobju še poslabšala in je skupaj z nakopičenimi kadrovskimi neskladji v SV zelo slabo izhodišče za izvajanje poslanstva obrambnega sistema v prihodnosti. Prevelik ter predrag obrambni administrativni aparat neracionalno troši davkoplačevalski denar ter odžira sredstva nujno potrebna za uspešno transformacijo SV v učinkovito in uporabno zmogljivost po meri Slovenije.

5. Upravljanje države v primerih kriz, nevarnosti vojne in vojne je še naprej slaba kopija starega sistema splošnega ljudskega odpora, ki ni finančno, kadrovsko in tehnično-organizacijsko več izvedljiv ter ne zagotavlja vodenja države in družbe v mednarodnih kriznih razmerah. V navedenem obdobju je sicer bil postavljen nacionalni center za krizno upravljanje, ki pa je zaradi spremenjene dolgoročne ogroženosti Slovenije ter njene vpetosti v mednarodne varnostne integracije zgolj dodaten dokaz vsebinskega nerazumevanja narave sodobnih kriz ter upravljanja s kriznimi razmerami v kontekstu NATA in EU.

6. Sistem zaščite in reševanja je še naprej slaba kopija bivše civilne zaščite. V primeru kompleksnih asimetričnih groženj, ki jih posebljata mednarodni terorizem ter orožja množičnega uničevanja, ni pričakovati, da bi brez korenite prilagoditve opravil poslanstvo, za katerega je postavljen.

7. Članstvo Slovenije v NATU in EU je v celoti razgalilo prejšnje pomanjkljivosti upravljanja sistema nacionalne varnosti (razmerja in naloge zakonodajne in izvršilne oblasti, svet za nacionalno varnost, vrhovni poveljnik SV), ki ne daje primerne podlage za hitro, učinkovito ter s strani zakonodajne oblasti uravnoteženo sprejemanje odločitev v primeru mednarodnih kriznih razmer.

Ocena stanja zahteva takojšen vsebinsko temeljit in preišljen pristop k izgradnji takšnega nacionalno-varnostnega sistema, ki bo zagotavljal ustrezno raven varnosti Slovenije, zrcalil nov, predvsem ugodnejši strateški varnostni položaj, ki ga narekujejo članstvo Slovenije v NATO in EU ter podpiral slovenske zunanjepolitične ambicije in hkrati omogočal izpolnjevanje obveznosti do zaveznic v omenjenih mednarodnih organizacijah.

ODBOR ZA NOTRANJE ZADEVE

1 **PODROČJE POLICIJE IN DRUGIH VARNOSTNIH NALOG**

1.1 **Organizacijski položaj policije**

Policija deluje v okviru Ministrstva za notranje zadeve kot njen organ v sestavi. Tak položaj ji omogoča relativno visoko stopnjo avtonomnosti in neodvisnosti seveda v okviru zakonodaje. Najpomembnejša naloga Ministrstva za notranje zadeve, v razmerju do policije, pa je seveda usmerjanje in nadzorovanje delovanja policije kot celote in njenih organizacijskih enot. To konkretno pomeni, da vodstvo ministrstva daje policiji dolgoročne srednjeročne in tudi kratkoročne usmeritve za delo, hkrati pa ima kadarkoli možnost izvajati nadzor nad zakonitostjo dela policije.

1.2 Usmerjanje in nadzor policije

1.2.1. Vzpostavitev in izvajanje učinkovitega nadzora nad delom policije

Kljub napredku pri nadzoru policije v zadnjih letih stanje še vedno ni zadovoljivo in ne dosega standardov razvitih evropski držav, kjer je transparentnost policijskega dela, ki posredno zagotavlja tudi večjo zakonitost, na višji stopnji.

1.2.2. Omejevanje kriminalitete

Kriminaliteta je gotovo prioriteto področje dela policije. Zlasti na tem področju in še zlasti na področju gospodarske kriminalitete, stanje ni dobro. Organizacijske enote policije so kadrovsko prešibke, delavci ki te naloge opravljajo pogosto nimajo ustreznih znanj in opreme, pa tudi njihova materialna stimulacija je taka, da jih večina odhaja na boljše plačana delovna mesta v gospodarstvo. Finančna sredstva, ki so namenjena slovenski policiji, niso ustrezno razporejena, kar je tudi neposredni razlog za nezadostno usposobljenost in kadrovske podcenjenosti kriminalistične službe. Vlada Republike Slovenije je v preteklem letu sprejela določene ukrepe za izboljšanje stanja, ki pa niso zadostni, zlasti dolgoročno ne prinašajo želenih učinkov.

1.2.3. Vzdrževanje javnega reda

Stanje javnega reda in miru ni posebej zaskrbljujoče. Ta trditev pa ne velja za področje nasilništva, zlasti družinskega nasilja, ki pogosto preraste tudi v kazniva dejanja.

1.2.4. Varnost cestnega prometa

Na področju varnosti cestnega prometa je bilo v zadnjih letih narejenega precej. Toda ta ocena velja le za policijo. Policija je namreč v pogledu prometne varnosti v prvi vrsti represivni organ, ki na letni ravni denarno kaznuje ali predlaga sodnikom za prekrške okoli 650.000 voznikov. Število prometnih nesreč, kot tudi posledic, zlasti število mrtvih se je do konca leta 2003 praktično prepolovilo. Kljub temu, pa stanje v državi glede na druge države EU še niti slučajno ni tako, kot bi si želeli. V prvih mesecih tekočega leta se celo precej poslabšuje.

1.2.5. VAROVANJE DRŽAVNE MEJE IN PREPREČEVANJE NEDOVOLJENIH MIGRACIJ

Policija je na tem področju z vstopom Republike Slovenije v EU pridobila pomembne naloge, ki jih v tem trenutku še vedno ne izvaja v celoti. V celoti naj bi izvajala tako imenovani Schengenski način varovanja zunanje meje EU šele v začetku leta 2007. Intenziteta priprav policije na dokončni prevzem teh nalog je ustrezna, nekaj zaostajajo njene kadrovske priprave zlasti zaradi pomanjkanja ustreznih kandidatov.

1.2.6. VAROVANJE DOLOČENIH OSEB, OBJEKTOV IN OKOLIŠEV OBJEKTOV

Policija ni v celoti ustrezno organizirana, da bi bila sposobna v vsakem trenutku odgovoriti na tako zahtevne naloge, kljub temu, da je nekatere tovrstne naloge uspešno opravila (dva obiska papeža, obisk ameriškega predsednika, srečanje ameriškega predsednika in ruskega predsednika). Na drugi strani pa je bilo tudi nekaj spodrslijajev. To kaže na določene pomanjkljivosti policije pri opravljanju teh nalog.

1.2.7. RAZVIJANJE PARTNERSKEGA ODNOSA S POSAMEZNIKI IN SKUPNOSTMI

Tak način dela danes več ali manj uspešno uvajajo praktično vse države EU, Republika Slovenija pa do sedaj le deklarativno, v praksi pa veliko manj. Gre za popolnoma novo filozofijo policijskega dela, tako imenovano policijsko delo v skupnosti (community policing), ki se pri nas vse prepočasi uveljavlja. Zato še vedno prevladuje reaktivno in represivno policijsko delo, premalo pa se uvaja preventiva ravnanja policije, ki bi prvenstveno bila usmerjena v preprečevanje kaznivih dejanj in prekrškov.

1.2.8. PRILAGAJANJE POLICIJSKE ORGANIZIRANOSTI VARNOSTNIM RAZMERAM

V policiji so bile na lokalnem nivoju narejene zadnje organizacijske spremembe v letu 1995. Od takrat do danes se je varnostna situacija bistveno spremenila v posameznih okoljih. Večina raziskav o obremenjenosti policistov v posameznih okoljih s številom varnostnih pojavov, kaže na veliko neuskkljenost na tem področju. Gre za neprilagojenost svoje organiziranosti, zaradi česar enostavno ni v stanju da bi nudila približno enak nivo varnostnih uslug na vsem območju Republike Slovenije.

1.2.9. CENTRALIZACIJA IN DECENTRALIZACIJA

Proces centralizacije policije je v obdobju po letu 1995 izjemno poudarjen. To se kaže v centraliziranju mnogih organizacijskih enot, ki danes sodijo v okrilje Generalne policijske uprave, namesto da bi bile prepuščene regionalnemu ali lokalnemu nivoju. Že bežen pogled na število zaposlenih v Generalni policijski upravi, ki se nenehno povečuje, nas opozori na neprestano centralizacijo, ki je na tem področju prisotna. Alternativa temu procesu, ki je v državah EU poznan, in je stalnica, je proces decentralizacije opravljanja temeljnih policijskih nalog, ob hkratni centralizaciji opravljanja nalog državnega pomena in centralizaciji učinkovitega nadziranja opravljanja nalog.

1.2.10. IZOBRAŽEVANJE, USPOSABLJANJE IN IZPOPOLNJEVANJE

Policija je pred leti, kot ena zadnjih držav nekdanjega socialističnega bloka spremenila osnovni sistem izobraževanja za pridobitev poklica policist z ukinitvijo kadetskega sistema izobraževanja. Parcialne raziskave kažejo, da je nov sistem izobraževanja veliko boljši, še vedno pa je pomanjkljiv. V notranji izobrazbeni strukturi, zlasti izobrazbeni strukturi policijskih vodij na lokalnem in tudi regionalnem nivoju, policija v zadnjih letih zaostaja za zelenim stanjem. Na tem nivoju ima policija danes še vedno nekaj manj kot polovico kadrov, ki nimajo visoke strokovne ali fakultetne izobrazbe, hkrati pa ima policija precejšnje število policistov, ki imajo visoko strokovno ali celo fakultetno izobrazbo, pa jih kljub temu očitno ni pripravljena razporediti na ustrezna delovna mesta. Veljavni Zakon o policiji, je policiji že leta 1998 naložil, da mora stanje na tem področju urediti do 18/7-2003, vendar se to ni zgodilo. Nasprotno, v parlamentarni proceduri so spremembe zakona, ki bodo tako stanje dovoljevale še nekaj let.

1.2.11 RAZISKOVALNA DEJAVNOST V POVEZAVI S POLICIJSKIM DELOM

V našem prostoru se z znanstveno raziskovalnim proučevanjem dela policije ukvarja Fakulteta za policijsko varnostne vede (tudi druge fakultete in raziskovalne institucije), ki od začetka leta 2004 ne deluje več v okviru Ministrstva za notranje zadeve, temveč v okviru Univerze v Mariboru. Izsledki znanstveno raziskovalne dejavnosti včasih niso po godu policijskemu managementu, toda policijski management bi moral zavestno storiti vse potrebno, da bi izsledki znanstveno raziskovalne dejavnosti našli ustrezno mesto v praksi policijskega dela.

1.2.12. POLICIJSKO DELO V MULTIETIČNIH IN MULTIKULTURNIH SKUPNOSTIH

Usposobljenost policistov za delo z drugimi skupnostmi, kot je na primer romska, je vprašljivo, saj policisti v izobraževalnem procesu niso deležni ustreznih znanj za tovrstno delo. V tem kontekstu lahko govorimo o napačnem pristopu, kajti tovrstni problemi se lahko rešujejo le na način policijskega dela v skupnosti, o katerem smo že govorili, vprašanje pa je ali so policisti za to usposobljeni in s strani policijskega managementa ustrezno vodeni.

1.2.13. ODNOSI Z JAVNOSTMI

Odnosi z javnostmi so močno centralizirani (tako je tudi v večini držav nekdanjega socialističnega bloka). Gre za to, da se informacije javnosti posredujejo z enega ali nekaj mest, za kar ima policija organizirano centralno službo oziroma za to zadolžene posameznike. Vsi ostali pripadniki policije ne morejo in ne smejo komunicirati z javnostmi, kar je v nasprotju s sodobnim pristopom v svetu in konceptom policijskega dela v skupnosti.

1.2.14. MATERIALNI POLOŽAJ

Materialni položaj zaposlenih v policiji ni najboljši, toda tudi najslabši ne. V tem kontekstu gre v večji meri za vprašanje, kako naj policija znotraj veljavnega plačilnega sistema ustrezno (bolje) ovrednoti delo tistih posameznikov, ki so za policijo izjemnega pomena. V največji meri gre tu za vprašanje ustreznjšega materialnega položaja vrhunskih posameznikov.

V zvezi z materialno tehničnim položajem policije in njenih enot pa je stanje še slabše. Policisti tako pogosto nimajo osnovnih zaščitnih sredstev, pogosto se vozijo v vozilih, ki ne prestanejo navadnih tehničnih pregledov, pogosto delajo v nemogočih in celo zdravju škodljivih delovnih prostorih in razmerah.

2 **PODROČJE UPRAVNIH NOTRANJJIH ZADEV**

Na področju upravnih notranjih zadev (matične zadeve, orožje, eksplozivi, zbiranje in združevanje ljudi, evidence prebivališč, motornih vozil ipd.) ugotavljamo neustrezno usposabljanje in izpopolnjevanje kadrov, neustrezno izdajanje navodil uradom, ki izvršujejo predpise na tem področju, zaradi česar se enaki postopki v različnih upravnih enotah rešujejo zelo različno.

Informacijski sistem je nepopoln, njegova zmogljivost pa tudi ni v celoti izkoriščena. Zato upravni postopki pogosto potekajo predolgo, so zapleteni in dragi. Kljub deklarativnim

izjavam o ljudeh prijazni upravi je le – ta na področju upravnih notranjih zadev še vedno pogosto težko dostopna.

3 PODROČJE MIGRACIJ

3.1. Normativno področje

Pravni predpisi na področju migracij so zelo liberalni, nad standardi evropskega pravnega reda, njihovo izvajanje v praksi pa je birokratsko in z velikimi možnostmi zlorab ter zelo dragimi in zapletenimi postopki, zlasti na področju azila. Sistemski zakon o izbrisanih, ki sicer zaradi referendumске pobude še ni uveljavljen, je neustrezen in škodljiv.

3.2 Implementacija

Postopki, ki jih materialno določajo navedeni zakoni, postopkovno pa Zakon o upravnem postopku, so dolgi, z možnostjo številnih zlorab in zavlačevanj, kar povzroča velike stroške.

K procesu integracije tujcev, ki kot priseljenci, begunci ali azilanti prihajajo v Slovenijo, se pristopa stihijsko, brez koncepta, predvsem pa brez povezave z lokalnimi skupnostmi. Po 12 letih problematika začasnega begunstva še ni dokončno urejena in je še vedno nekaj sto oseb s statusom osebe z začasnim zatočiščem. Še vedno je nerešena problematika t. im. izbrisanih, iz katere je zaradi neustreznega ravnanja MNZ nastalo politično vprašanje.

Še vedno ni vzpostavljena računalniška podpora in informacijsko dokumentacijski center za celostno in sistematično obdelavo podatkov s področja migracij.

Finančne transparentnosti omenjenega področja ni, saj je izvajanje nekaterih pravic tujcev v pristojnosti drugih ministrstev (npr. izvajanje pravic s področja zdravstva, šolstva, socialne pomoči). Ker ne obstaja celovit pristop in povezanost med pristojnimi ministrstvi, ni pregleda nad celotno porabo sredstev za omenjeno področje. Zlasti na področju azila se porabijo velika sredstva, čeprav prosilci za azil prejemajo sorazmerno skromno oskrbo.

Nevladnih in humanitarnih organizacij, ki delujejo na tem področju, se ne vključuje sistematično v delo, zlasti ne v neposredno pomoč pri zagotavljanju nastanitve in oskrbe prosilcev za azil in priznanih beguncev. Posledično nastopajo zato bolj kot nadzornik zakonodaje in izvajanja podzakonskih aktov, namesto aktivne vloge pri kvalitetni implementaciji pravnih predpisov.

ODBOR ZA KULTURO

Kultura je temelj nacionalne samozavesti in istovetnosti, zato ji mora država posvečati posebno pozornost in ji omogočati rast in razvoj. Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo ostaja slovenska kultura odvisna predvsem od nas samih – Evropa je ne ogroža, ampak ji daje lahko le večje možnosti za vključevanje v družino evropskih kultur, za njihovo medsebojno oplajanje in prepletanje. Narodna identiteta namreč ni ogrožena, dokler sta narod in njegova kultura živa in vitalna.

Problem sodobne slovenske kulture je, da so merila, ki bi določala njeno kakovost in inovativnost, največkrat nejasna in preohlapna. Država podpira vsakega malo, to pa povzroča

nepreglednost in vzporejanje povprečnosti z vrhunskimi dosežki. Na vseh področjih teče produkcija v nekakšnem »normalnem« ritmu, ki pa ne prinaša pretresov, ki jih prinaša ta ali oni veliki novum.

Naloga Ministrstva za kulturo mora biti, da izpostavi najboljše in to tudi bistveno bolj denarno podpre, zato pa bi bilo potrebno izdelati bolj natančna merila, kaj je v umetnosti vrhunsko in inovativno. V območje vrhunske umetnosti sodita tako t.im.elitna kot alternativna kultura. Gre za to, da morata obe presegati klišeje, in da se morata izraziti z estetsko, čustveno in idejno svežino in izpovedno močjo. »Slovenska misel, vzpluj, vrzi se do neba«, je nekoč govoril oziroma terjal Oton Župančič – in ve se, kaj je s tem mislil – in če kdaj, bi njene višine pričakovali zdaj, v neodvisni državi, ko se zdi, da so objektivni pogoji za to optimalni. A niso.

Če se na primer ozremo po gmotnih razmerah, v katerih živijo in delajo ustvarjalci, jih ima več kot dva tisoč svobodni status. Izmed njih si je skoraj tisoč štiristo pridobilo pravico, da jim država plačuje prispevke za obvezno pokojninsko zavarovanje iz državnega proračuna. To ni slabo, pri čemer se težnje v določenem smislu izboljšujejo, saj se obetajo izplačila knjižničnih nadomestil, zagotovljenih je tudi več štipendij. Toda to je ena plat medalje; dejstvo je tudi, da so honorarji čedalje nižji, neredko nikakršni, kar ne glede na nekatere pozitivne pojave pomeni, da se razmere slabšajo. Tako na primer je knjiga obremenjena v produkciji z vhodnim DDV-jem v višini 20% in izhodnim v višini 8,5%, vrhu tega pa se je še delež sredstev, namenjen knjigi, v državnem proračunu v obdobju zadnjega dobrega desetletja prepolovil. Namesto vsebinskih diskusij se zato razvnamajo prepiri o denarju, ki tudi posamezne skupine ustvarjalcev, ki so sicer normalen fenomen pri zbiranju okoli idejno stilskih in drugih usmeritev, sili predvsem v neogibni vsakodnevni boj za preživetje. V takšnih okoliščinah je razumljivo, da bistvene vsebinske stvari ne prodrejo več v javnost, četudi se tu in tam pojavijo; ostajajo v neodmevnih zarobjih onstran pozornosti, ki bi si jo zaslužile. Tudi nagrade, ki so vse številnejše, tej gluhoti ne morejo odpomoči – že dolgo prevzemajo socialno funkcijo, ne pa funkcijo uveljavitve velikega dela.

Eden od primerov neučinkovite kulturne politike se kaže tudi v tem, da ni bilo v zadnjih letih kljub deklarativnim obljubam zaznati nobenega napredka pri uveljavljanju skupnega slovenskega kulturnega prostora. Nenačrtno in nedomišljeno ostaja tudi uveljavljanje slovenske kulture v tujini, saj prihaja do navzkrižja interesov in slabe koordiniranosti. Slaba kulturna politika na področju naravne in kulturne dediščine in neučinkovito sodelovanje med ministrstvi pa se kažeta tudi v primeru kobilarne Lipica, ki že vse od osamosvojitve, še posebej pa v zadnjih letih, sramotno propada itd.

Programsko usmeritev moderne slovenske kulturne politike bi lahko predstavljala Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2004-2007 (sprejeta februarja 2004) in iz nje izhajajoče poglavje Nacionalna identiteta in kultura v vladnem predlogu Strategije razvoja Slovenije (junij 2004). Oba dokumenta izpostavljata vsa bistvena področja slovenske kulture, ki jim mora država nameniti posebno pozornost, pri čemer je v Resoluciji, ki je v veliki meri zgolj sistematizacija »Šeligovega« Slovenskega nacionalnega kulturnega programa (predlog 2000), prišlo do določenih programskih opustitev »Šeligovega« programa in novih programskih poudarkov, ki zožujejo prostor visoki umetniški ustvarjalnosti in - kot kažejo že tudi prej omenjeni primeri – ustvarjalnost dušijo.

Načelnim ugotovitvam in opredelitvi programskih ciljev v Resoluciji in Strategiji (kjer so strnjene in v glavnem povzete po Resoluciji v nekaj poglavjih) ne gre nasprotovati, ampak jih je potrebno dopolniti in nadgraditi. Operativna uresničitev Resolucije, izražena v brezštevilnih

prioritetah, in Strategije, izražena v tabelaričnem prikazu s časovnim potekom uresničitve prioritet do leta 2013, pa je na eni strani pomanjkljiva, na drugi pa neustrezna. Ker v kulturni politiki ne more biti petdeset prioritet, bi bilo potrebno izpostaviti zgolj najbolj pereče probleme, ki bi jih lahko načrtna kulturna politika kmalu rešila (v štiriletnem obdobju). Vsak lahko zavrne pomen ene prioritete in izpostavi večji pomen druge, a premislek mora biti usmerjen v to, da uresničitev enih zagotavlja v dobršni meri podlago za uresničitev ostalih. Pri tem mora biti vloga ministra odgovornejša, saj je on tisti, ki se mora na osnovi strokovnih mnenj nedvoumno odločiti o prednostih, ki resnično pomenijo novo kakovost v slovenski kulturi v ožjem in širšem pomenu te besede.

ODBOR ZA PROMET IN INFORMACIJSKO DRUŽBO

1. Ocena stanja na področju prometne politike

Odbor za promet in zveze je že leta 2000 v svoji oceni stanja zapisal, da Slovenija prometne politike nima. Sedanja vlada kljub svojim napovedim, da bo prednostno pripravila strategijo prometne politike v Sloveniji te naloge v vsem svojem mandatu ni realizirala. Vprašljivo je tudi bodoče pridobivanje evropskih sredstev za izgradnjo prometnega križa v Sloveniji, saj je modernizacija 10. mednarodnega prometnega koridorja od Jesenic proti Dobovi že izpadla iz prednostnih evropskih infrastrukturnih projektov. Kljub temu, da je sprejeta vsa evropska zakonodaja, se na vseh ravneh pojavljajo težave pri njeni implementaciji, domači prevozniki pa so z vstopom v EU izpostavljeni močni konkurenci in nanjo slabo pripravljene, saj vlada ni izpogajala prehodnega obdobja. Cestni tovorni promet je še vedno v prednosti pred železniškim. V potniškem prometu pa prevladuje prevoz z osebnimi vozili, medtem ko javni potniški promet upada.

2. Cestni sistem

Zaradi neuravnoteženega proračunskega financiranja je razvoj cestne infrastrukture neusklajen. Na eni strani nastaja rastoče omrežje avtocest, na drugi strani pa se soočamo s po obsegu nespremenjenim omrežjem ostalih državnih cest, ki po kvaliteti bistveno zaostajajo in propadajo. Prometna varnost v naseljih zaradi neprimerne infrastrukture ni zadovoljiva. Cestni sistem ni kakovostno povezan z ostalimi prometnimi sistemi, prav tako ne z okoljem ki ga obdaja (poselitev, gospodarstvo, itd.). Vidik policentričnega razvoja in povezovanja regij je v celoti zanemarjen.

Na področju avtocestnega sistema je sedanji sistem cestninjenja neracionalen, nepravičen ter zato v nasprotju z načeli direktiv EU, ki zahtevajo pošteno plačevanje cestnine. Vlada se do razvoja inteligentnih transportnih sistemov, med katere sodijo tudi sodobni sistemi cestninjenja, ni opredelila. Namesto nalog, za katere je bila ustanovljena, Družba Republike Slovenije za avtoceste pri načrtovanju izvaja aktivnosti s katerimi onemogoča izbiro vzporednih cest. »Bencinski tolar« je zgrešil svoj z zakonom določen namen.

Na področju avtoprevozniškega sektorja imajo možnost kvalitetnega preživetja le največji in sicer tako na domačem, kakor mednarodnem trgu. Veliki diktirajo konkurenčne pogoje ostalim. Trg je razdrobljen, posledica tega pa je neenotnost dejavnosti, ki nima dovolj kvalitetnega predstavnika, ki bi avtoprevoznike zastopal pri državi in mednarodnem okolju.

Sedanja vlada favorizira OZS in GZS in s tem onemogoča ustanovitev enotne prevozniške zbornice, slednje pa ni gospodarno niti za državo niti za davkoplačevalce, ki se ukvarjajo s tem področjem. Bajukova Vlada je že leta 2000 sprejela posebne sklepe glede prevozniške zbornice, sedanja vlada pa ima demagoški odnos do tega, slednje pa povzroča nadaljnji kaos v prevozniški dejavnosti. Delo ministrstva je usmerjeno bolj v omejevanje aktivnosti prevoznikov, kakor v izboljšanje pogojev za njihovo delovanje. To se je pokazalo tudi v koruptivnih dejanjih posameznikov v primeru delitev dovolilnic cestnim prevoznikom, z nepravilnostmi se sedaj ukvarjajo organi pregona

Javni potniški promet je sicer bolj homogen, predvsem zaradi manjšega števila gospodarskih subjektov, je pa najbolj kritičen zlasti v urbanih središčih, kjer se prometno politiko prepušča lokalnim skupnostim. Daljinski prevozi so neusklajeni in nekompatibilni (avtobus -vlak – lokalni - mestni prevoz). Skoraj vsi parametri, ki opredeljujejo kvaliteto storitev JPP (dostopnost, cena, čas potovanja, varnost...) so zapostavljeni in podpovprečni. Vozni redi niso usklajeni. Sistem subvencioniranja javnega potniškega prometa ni dosegel svojega cilja.

3. Železniški sistem

Nacionalni program razvoja železniške infrastrukture sprejet leta 1995 se izvaja v minimalnem obsegu. Nekateri večji projekti, kot je izgradnja drugega tira med Divačo in Kopro, predvidena med letoma 1998 in 2000, je bila prestavljena v obdobje od 2001 do 2004, nato pa predvidena šele do leta 2012.

Eden redkih uresničenih projektov iz Nacionalnega programa razvoja železniške infrastrukture je madžarska proga (Murska Sobota-Hodoš), vendar so mnogi mnenja, da se ni zgradila na ekonomičen način in da so sporne nekatere tehnične in tehnološke rešitve. Med drugim so bile vgrajene nove in nepreizkušene signalno varnostne naprave.

Regijski vidik izgradnje železniške infrastrukture je zapostavljen.

Javni potniški železniški promet je gospodarska javna služba, ki jo na podlagi pogodbe, sklenjene z Javno agencijo za železniški promet (AŽP), opravlja Holding Slovenske železnice d.o.o. (SŽ). Vozni park se je nekoliko posodobil z nabavo novih garnitur, vendar je povprečna starost potniških vagonov še vedno okoli 20 let, brez ustreznega udobja. Železniški potniški promet ni vpet v celovito ponudbo javnega potniškega prometa, saj Ministrstvo za promet nima izdelanega koncepta javnega potniškega prometa in usklajenih vozni redov, ponudba storitev je za potnike na izredno nizki ravni. Ravno tako, v zvezi z javnim potniškim železniškim prometom, ni razrešeno dolgoročno sistemsko financiranje, ki bi uporabnikom zagotavljalo cenovno sprejemljiv železniški prevoz, samemu potniškemu železniškemu prometu pa ustrezen razvoj.

Tovorni promet je iz tržnega vidika vsekakor najbolj zanimiva železniška dejavnost, vendar se sooča z naslednjimi problemi:

- interoperabilnost, ki jo predvidevajo direktive EU, se je začela izvajati samo z vožnjo interoperabilnih vlakov med Slovenijo in Italijo (SŽ/FS), s sosednjimi državami (MAV, HŽ, ÖBB) pa so aktivnosti za mednarodno operabilnost šele na začetku, v primeru Hrvaške pa je projekt zastal
- vlečni in vozni park je starostno in strukturno neustrezen, s slabo izkoriščenostjo in visokimi stroški vzdrževanja, nizke potovalne hitrosti

- implementacija železniške zakonodaje je neustrezna

Razmerja med Agencijo za železniški promet in Holdingom Slovenske železnice oz. med upravljavcem in pooblaščenim upravljavcem železniške infrastrukture so nedorečena, zato prihaja do različnih tolmačenj in odkritih sporov, ki ovirajo delo obeh institucij in škodijo predvsem ureditvi razmer in razvoju SŽ.

4. Pomorski sistem

Državni zbor Republike Slovenije je l. 1991 sprejel Resolucijo o pomorski usmeritvi Republike Slovenije. Od zastavljenih nalog je bila sprejeta le pomorsko pravna zakonodaja skladna z mednarodnimi konvencijami – sprejet je bil Pomorski zakonik Republike Slovenije in nekateri podzakonski akti. Niso pa bile realizirane ostale naloge:

- ni zgrajen železniški tir do koprskega pristanišča in s tem organizirana ustrezna prometna povezava z zaledjem s preusmeritvijo prenasičenega cestnega prometa na železnico;
- ni zagotovljena zaščita javnega interesa na področju pristaniške dejavnosti;
- niso bili zagotovljeni pogoji za razvoj tovornega in turističnega ladjarstva;
- ni bila organizirana učinkovita služba za stalni nadzor morja in obale. Ministrstvo je v ta namen načrtovalo ustanovitev Obalne straže, kar pa ni bilo realizirano;
- prav tako ni bilo dovolj storjenega na področju javnega obalnega prevoza po morju s čemer bi se razbremenil cestni promet na Obali.

5. Letalski sistem

Povečanje letalskega prometa ter s tem večje število potnikov in tovora je dejstvo, ki potrebuje kvaliteten, sistemski in pravno usklajen nadzor in razvoj na vseh nivojih države. Na področju letalskega prometa se v Sloveniji soočamo z naslednjimi problemi :

- nepovezanostjo in pravno proceduralno nedorečenostjo med ministrstvi na področju letalskega prometa,
- v Sloveniji ni krovnega nacionalnega varnostnega programa za področje letalskega prometa,
- nepopolna usklajenost s standardi EU-ja na področju letalskega prometa
- monopolnim položajem letališč,
- neustrezno povezavo letališč s cestno in železniško infrastrukturo

6. Kolesarstvo

Kljub v zadnjih letih najbolj rastoči športno-rekreativni dejavnosti prebivalstva smo priča popolni ignoranci države za razvoj te dejavnosti. Urejenih je bilo komaj nekaj mestnih kolesarskih stez, medtem ko sistematičnega pristopa k ureditvi kolesarske mreže ni. Nekatere države, npr. tudi Avstrija so se odločile za intenzivno izgradnjo celotnega kolesarskega sistema, ki ob relativno majhnem vložku prinaša znatne dobičke z naslova turističnih prilivov. Izgradnja prog je praviloma na nezahtevnih gradbenih trasah ob rekah, na opuščenih železniških ali drugih poteh idr.

7. Ocena stanja na področju informacijske družbe

Informacijska družba postaja vse bolj stvarnost. Njen razvoj je zelo pomemben za dvig konkurenčnih prednosti celotne družbe. Slovenijo, ki se želi vključiti v proces nastajanja moderne informacijske družbe vse bolj ovirajo naslednji procesi:

- pomanjkanje politične volje za vključitev Slovenije v te procese,
- neustrezno liberaliziran trg elektronskih komunikacij in pomanjkanje konkurenčnosti,
- nezadostno izvajanje že sprejete zakonodaje,
- premajhna učinkovitost in neodvisnost agencije za pošto in elektronske komunikacije,
- neenakomeren razvoj infrastrukture elektronskih komunikacij,
- prenizek delež investicij v infrastrukturo,
- uporaba previsokih koncesnin za 3. generacijo mobilne telefonije,
- Telekom Slovenije s svojimi hčerinskimi podjetji še ni privatiziran.

Konkurenčnost med operaterji obstaja le med operaterji mobilne telefonije. Postaja očitno, da je bila visoka koncesija v tretjo generacijo mobilne telefonije, ki onemogoča vzpostavitev konkurenčnosti tudi pri tej tehnologiji le posredno zadolževanje za polnjenje proračuna Republike Slovenije.

Konkurenčnosti operaterjev fiksne telefonije praktično ni. Deloma se pojavlja le pri ponudnikih telefonije preko protokola IP. Alternativni operaterji se srečujejo z vrsto administrativnih ovir za priključitev na nacionalnega operaterja telefonije. Zaračunavajo se jim stroški, ki presegajo razumne stroškovne cene.

Konkurenčnost ponudnikov internetnih storitev je omejena zaradi privilegiranega položaja Siola v omrežju Telekoma Slovenije.

Slovensko telekomunikacijsko omrežje je med bolj razvitimi evropskimi omrežji. Klub temu zaostajamo za Evropskim poprečjem pri številu fiksnih naročniških priključkov na 100 prebivalcev.

Pomanjkanje konkurenčnosti se kaže na ponudbi xDSL priključkov, kjer 99 odstotni tržni delež obvladuje Siol, hčerinsko podjetje Telekoma Slovenije, za razliko od držav EU, kjer konkurenčni operaterji povprečno dosegajo 22 odstotni delež tega trga.

Univerzalna storitev predpisuje garantirano hitrost podatkovnega prometa skromnih 14.400 bit/s, kar onemogoča uporaben dostop v podatkovni svet vsemu prebivalstvu.

Cene telekomunikacijskih storitev so trenutno pod evropskim poprečjem, kar v fiksni telefoniji ni posledica konkurenčnosti temveč regulative, ki preprečuje prekomerno rast cen.

IP televizija in IP telefonija sta šele v povojih.

Obstajajo neizkoriščeni presežki transportnih zmogljivosti telekomunikacijske infrastrukture, ki je še vedno v lasti javnih podjetjih, kot so Elektro TK, Železnice in DARS.

Mobilno telekomunikacijsko omrežje je zadovoljivo razvito. Še vedno pokritost z signali posameznih operaterjev v nekaterih področjih ni zadovoljiva. Uvajanje tretje generacije mobilne telefonije je v povojih. Odsotnost konkurence na tem področju pa ne ustvarja tekmovalnosti, ki bi vodila v hiter razvoj teh storitev.

Spodbujanje informacijske pismenosti zaenkrat ni bilo zadostno uspešno. Izobraževane institucije niso zadovoljivo opremljene z računalniki in drugo informacijsko opremo. Za poprečjem EU in tudi za nekaterimi državami pristopnicami krepko zaostajamo po kriterijih števila računalnikov na 100 prebivalcev in števila računalnikov na 100 učencev v posameznih stopnjah izobraževanja, po številu javnih dostopov v Internetno omrežje in po številu širokopasovnih dostopov v internetno omrežje na 100 prebivalcev.

Mehanizmi varnosti v elektronskem poslovanju so zaenkrat še slabo uporabljeni, zakonodaja tega področja ne ureja zadovoljivo. Konvencije o preprečevanju e-kriminala še niso implementirane v slovenski zakonodaji.

Inteligentni transportni sistemi so še v fazah preučevanja. Obstoječi sistemi, kot je sistem ABC na avtocestah pa ne ustrezajo evropskim standardom in tudi z uporabniškega vidika niso zadovoljivi.

V Evropi potekajo **procesi liberalizacije poštne storitve**. Nastajajo poštne korporacije, ki se združujejo v mednarodne poštne mreže.

Gostota poštne mreže tako po geografskih kriterijih, kakor tudi po demografskih kriterijih sodi v povprečje EU. Deregulacija poštne storitve kaže prve rezultate, potrebno pa bo spremljati njen dejanski razvoj v prihodnosti.

ODBOR ZA OKOLJE, PROSTOR IN ENERGIJO

Izjemno zaskrbljujoča je novica, da je Inštitut za varovanje zdravja na pipi na Gerbičevi ulici v Ljubljani izmeril previsoke koncentracije herbicida metolaklor v vodi. To ni osamljen primer, podobno se je pred dnevi zgodilo v črpališču Hrastje. Vse to kaže na to, da so pesticidi in herbicidi preveč dostopni in da se vodnih virov ne varuje dovolj, da ni reda v prostoru. Premalo natančno se spremlja in proučuje podatke o strupenih snoveh, ki očitno preveč »lahko« pridejo v podtalnico, ki pa je najpomembnejši vir pitne vode v Sloveniji. Na Ljubljanskem polju je evidentiranih približno 600 najrazličnejših črpališč vode (štirne, vodnjaki, ipd.). Vsakič, ko se kak pesticid pojavi v podtalnici, je to očitno posledica pragmatizma, neznanja in tudi nezainteresiranosti odgovornih na Ministrstvu za zdravje na eni strani in na Ministrstvu za okolje, prostor in energijo na drugi strani, ki ne obvladuje, prostora. To trditev potrjuje cela vrsta dejstev, če spomnimo le na problem razširjanja tako imenovanih črnih gradenj. Ocenjujemo, da je sistem delovanja, vladanja »gasilski«, torej, ko ni več mogoče drugače se reagira. Vse premalo, ali pa skoraj ni, sistematičnega, dolgoročno zasnovanega in jasnega kurativnega delovanja, ki bi bilo edino resnično učinkovito.

Slovenija je geološko, geomorfološko in geografsko izjemno zahteven in zapleten prostor. Skoraj vsaka dolina ali ravnina ima svojstveno geološko zaledje in temu primerno različne vrste in sloje prsti ter drugih naplavin. Dokler se tega ne bo razumelo in pristopalo k reševanju problemov izrazito na »sektorski«, parcialen način ni možno pričakovati resnega izboljšanja. Da pa bi se to doseglo je treba v Ministrstvu za okolje, prostor in energijo dati znanju večjo težo. Obenem je treba vzpostaviti tako zasnovan sistem delovanja, da bo to ministrstvo imelo primerno »težo«, s konkretno možnostjo usklajevanj med resorji/ministrstvi. To je potrebno preprosto zato, ker se zelo mnogi ali skoraj vsi problemi na tak ali drugačen način reflektirajo v konkretnem prostoru.

Temelj vsega je v prostorskem redu, oziroma neredu in ugotovitvi, da je slovenska prostorska politika nedorečena!

Vlada ne obvladuje prostora!

- zavlačuje denacionalizacijo,
- zemljiška knjiga še vedno ni ažurna,
- prostorske evidence so pomanjkljive,
- javno premoženje ni evidentirano,
- nelegalni posegi v prostor so še vedno reden pojav,
- inšpekcije niso učinkovite.

Zakon o urejanju prostora je nedorečen, strategija prostorskega razvoja pa sistemsko pomanjkljiva!

- zemljiška politika ni v funkciji smotrnega prostorskega razvoja,
- arhitektura je ločena od urbanizma-ogrožena je celovitost arhitekture in mestnega prostora,
- zakon ne vsebuje sistema prenove mest kot temeljnega orodja trajnostnega razvoja,
- nekaterih podzakonskih aktov po letu in pol še ni,
- strategija prostorskega razvoja Slovenije nima dovolj jasnih in operacionaliziranih ciljev, rokov, virov, zadolžitev in izvajalske kontrole, zato je bolj podobna resoluciji.

Urbana politika ni v kontekstu sedanje nacionalne politike!

- vlada urbanega razvoja, gradnje in prenove mest očitno ne sprejema kot evropske nacionalne naloge,
- ni uzakonila sistema celovite prenove mest in ni pripravila pravnih, finančnih, organizacijskih ter metodoloških osnov,
- zato ostaja trajnostni razvoj mest je le politična parola.

Vladna stanovanjska politika ni perspektivna!

- vlada vodi samo ekskluzivistično stanovanjsko ekonomsko politiko in ne upošteva kompleksnosti stanovanja, ki ni samo ekonomska kategorija,
- stanovanje je generalni urbani problem. v mestih stanovanja zasedajo 60-70 % mestnega prostora,
- vlada stanovanje obravnava le kot potrošnjo, ne pa tudi kot proizvodnjo,
- upad stanovanjske gradnje v zadnjih desetih letih je povzročil izgubo najmanj 30.000 delovnih mest,
- javna politika, povezana z zasebnim stanovanjskim trgom je dovolila korupcijo in stanovanjske goljufije,
- oblast je odpravila 100 letno slovensko tradicijo stanovanjskega združništva,
- ponuja le en model stanovanjske oskrbe, nacionalno stanovanjsko varčevalno shemo, ki pa ne izpolnjuje pričakovanih varčevalcev,
- po anketi 70 % varčevalcev NSVS ne bo kupilo stanovanj republiškega stanovanjskega sklada,
- Slovenija ima v Evropi najnižji delež najemnih stanovanj (12 %), Nemčija 59 %, Švedska 62 %
- na razpis 2004 za 250 najemnih stanovanj se je v Ljubljani prijavilo 1.500 prosilcev,
- cene stanovanj so v primerjavi z drugimi evropskimi deželami visoke,
- leta 1990 je bilo zgrajenih še 2250 stanovanj, leta 1995 samo še 661 stanovanj,
- vlada je za leta 1998-2005 napovedala gradnjo 2.253 stanovanj letno (v javnem sektorju), v letu 2004 pa bo verjetno zgrajenih le 1.500 stanovanj,

- povprečni stanovanjski standard državljanov se je v dvanajstih letih liberalne vlade poslabšal ker se je povečal stanovanjski primanjkljaj na okoli 50.000 stanovanj.

Zemljiška politika omogoča klientelizem in korupcijo!

- mnogi primeri notranje obveščenosti o zemljiškem trgu pospešujejo klientelizem in korupcijo,
- povprečne cene neopremljenih stavbnih zemljišč so v primerjavi z nekaterimi drugimi tujimi mesti visoke, (15.183 sit/m²), ponudba zemljišč pa relativno nizka,
- prispevek za uporabo stavbnega zemljišča (okoli 30 milijard sit) se ne uporablja kot instrument usmerjene poselitve,
- politika ne regulira trga zemljišč, kar je v Evropi normalno, saj gre za načrtni urbani razvoj, za gradnjo stanovanj in socialne infrastrukture,
- vlada nikoli ni uveljavila pravnih, finančnih in tehnoloških ukrepov za racionalno načrtovanje komunalne infrastrukture in namensko uporabo zbranega komunalnega prispevka v občinah (11 milijard sit).

Zastarela prostorska prometna politika!

- oblast ni pripravila nove nacionalne prometne politike,
- veljavna politika ne vsebuje regionalne in urbane dimenzije,
- še vedno prevladuje politika cestnega prometa z osebnimi vozili, v škodo javnega potniškega prometa in drugih prometnih sistemov,
- demokratično sodelovanje civilne družbe pri načrtovanju se nevtralizira z birokratsko in tehnokratsko manipulacijo,
- vlada je dolga leta zanemarjala razvoj slovenskih železnic in gradnjo Iitira do Kopra in s tem slabšala konkurenčnost slovenskega pristanišča,
- državna in ljubljanska oblast nimata posluha za razvoj sodobnega mestnega in regionalnega tirnega prometa v osrednji slovenski regiji. dober inicialni projekt, za katerega je Ljubljana plačala milijone, se ne nadaljuje, ker mestna uprava temu ni dorasla.

Sporen strokovni pristop do varovanja kulturne krajine!

- pričakovanja da bo z letom 1991 v Sloveniji nastalo novo obdobje osveščenega prostorskega urejanja se niso izpolnila,
- kapital je prostorsko slep in stalno sega po najlepših krajinah ter jih z nesmotrnimi projekti, degradira. primeri in poskusi Lipica-Karibi, triglavski narodni park-Bohinj, Vremščica, Sava-dolinka,
- Evropska zveza v okviru Nature 2000 ne predpisuje izbora varovanih območij temveč le izhodišča in načela varovanja,
- Ministrstvo za okolje, prostor in energijo se je določanja varovanih območij lotilo nenačelno in z izborom manipulira (Volovja reber).

Neaktivna javna lokacijska politika!

- oblast nima izdelanih stališč in zasnov za aktivnejšo lokacijsko politiko,
- vlada in lokalne skupnosti ne posegajo v nekontrolirano rast nakupovalno zabavišnih centrov na mestnih obrobjih z izgovorom, da je to stvar tržnega gospodarstva,
- zato historično raščena, naselbinska središča, kot največje materialno in kulturno bogastvo, izgubljajo gospodarski potencial in atraktivnost ter propadajo,
- liberalna politika je ekstremno pragmatična, nima vizije sodobnih urbanih konceptov, kar je za dolgoročno prostorskega planiranja usodno.

Politika ovira regionalno prostorsko planiranje!

- politika se že več let ne more sporazumeti o ustanavljanju pokrajin, ki bi lahko bile nosilke regionalnega prostorskega načrtovanja,
- šele v zadnjih mesecih je prišlo do proboja realnega modela razvojnih mestnih regij kot zametkov pokrajin.

Neučinkovita državna uprava!

- državna uprava je predimenzionirana, centralizirana,
- na državni ravni so združene nekatere funkcije, ki nimajo dosti skupnega, razdružene pa tiste, ki so kompatibilne in bi morale delovati skladno,
- sodelovanje in koordinacija med vladnimi službam, med vladnimi službami in civilno družbo, med vlado in županstvi večjih mest je zgolj deklarativno,
- ministrstva delujejo zelo avtonomno v škodo sinergijskih razvojnih učinkov.

Znanost, izobraževanje in civilna praksa o prostorskem redu niso povezani!

- javna uprava se premalo poslužuje znanja sodobnega prostorskega prava, urbane sociologije, regionalne ekonomike, tehničnih strok urbanizma in arhitekture in biotehničnih strok,
- znanstveno delo na inštitutih je preslabo povezano z univerzami in izobraževanjem,
- vse prostorske stroke so sistemsko podhranjene, interdisciplinarno in slabo povezane,
- nimamo vrhunske interdisciplinarne institucije za prostorski red.

Konferenca evropskih ministrov za prostor je z ljubljansko deklaracijo neposredno posegla na področje prostorskega reda s statusom, da je prostorski pristop k načrtovanju razvoja ustrezen način za doseganje ciljev vzdržnega razvoja in poudaril pomen celovitega socialnega, ekonomskega okoljskega in prostorskega pristopa zato je zahtevana ***javna odgovornost politikov za prostorski red v državi.***

ODBOR ZA SKLADEN REGIONALNI RAZVOJ

Čeprav je po podatkih Eurostata SLO v sedmih letih (1995-2002) povečala svoj BDP na prebivalca po kupni moči iz 61% na 69% povprečja EU, ne moremo biti zadovoljni s doseženim, saj so se po drugi strani povečale razlike v razvitosti po posameznih regijah, kar govori o neskladnem regionalnem razvoju.

Če dosega osrednja slovenska regija 95% povprečja razvitosti EU držav pa na drugi strani najmanj razvita regija (Pomurje) dosega le 46 % tega povprečja. Razmerje 1: 1,9 v razvitosti med navedenima regijama je preveliko in se je v obdobju tranzicije še povečalo.

Tudi trendi, ki jih lahko izpeljemo iz kazalcev gospodarske, prostorske in socialne (kulturne) razvitosti govori o tem, da se regionalne razlike v razvitosti celo povečujejo.

Navedeno napeljuje na to, da s ukrepi, instrumenti in politiko (usmeritvami) za skladen regionalni razvoj nekaj ni v redu.

V najnovejšem predlogu SRS – strategije razvoja Slovenije do leta 2013 je načrtan cilj, da do leta 2013 Slovenija doseže in preseže povprečni nivo razvitosti razširjene EU. Sedanja dinamika je prepočasna za doseg tega cilja (veriga je tako močna kot je močan njen najšibkejši člen).

1. Normativni del

1.1. Zakonodaja

Z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (1999) je bil vzpostavljen zakonski okvir in sprejet strateški okvir za sprejem Strategije gospodarskega in regionalnega razvoja SLO. Pozdravimo lahko dejstvo, da se je vlada začela zavedati pomena regionalnega razvoja.

Navedenim dokumentom je sledil sprejem programskega okvirja na ravni države in regij – državni razvojni program do leta 2006, EPD – enotni programski dokument 2004-2006, programi čezmejnega sodelovanja ter regionalni razvojni programi. Predvsem pri pripravi slednjih se je v posameznih regijah aktiviral človeški potencial. Pospešena aktivnost iskanja razvojnih priložnosti in zmožnosti v posameznih regijah je prvi korak k regijskemu razmišljanju in je z vidika regionalne zavesti korak naprej. Priprava razvojnih programov (RRP) je vsaj za nekaj časa zasenčila ozko razmišljanje, ki včasih ne sega preko občinskih meja. Nadaljevati je potrebno z regionalno prostorsko strategijo in izvedbenimi načrti.

1.2. Institucije

Za realizacijo načrtanih nalog so na institucionalni ravni organizirane službe, organi (vladni svet za strukturno politiko, SVRP – služba vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, ARR – javna agencija RS za regionalni razvoj, SRR – javni sklad RS za regionalni razvoj, regionalne razvojne agencije, lokalni podjetniški centri in druge lokalne službe). Organiziranje institucij zadolženih za regionalni razvoj je prav tako pozitiven premik, vendar pa niso dodelane pristojnosti in pogoji za njihovo delovanje.

2. Problemi v obstoječi regionalni politiki (RP):

2.1. RP ne zagotavlja vsem regijam enakih pogojev poslovanja in življenja in ne zmanjšuje razlik v razvitosti med regijami.

Dodeljevanje regionalnih spodbud (javnih sredstev) ni bazirano na transparentnih, metodološko enotnih podlagah in kriterijih, ki bi bili merljivi. Kriteriji, ki bi morali biti pokazatelj učinkovitosti dodeljenih spodbud (sredstev) za regionalni razvoj so različni za različna ministrstva in so med sabo neusklajeni. Delitev regij na skupine je vprašljiva prav zaradi metodoloških pristopov. Posledica tega je, da so regije neenakopravno - različno uspešne pri pridobitvi javnih sredstev, kar dodatno povečuje razlike v razvitosti. Posledica je tudi dodatno večanje razlik med regijami po uspešnosti vključevanja privatnega kapitala v skupne razvojne projekte (slabše razvito gospodarstvo v manj razvitih regijah je manj zainteresirano in zmožno za sodelovanje v razvojnih projektih – spodbude bi morale biti glede na razvitost regije specifične).

2.2. RP preveč drobi javne institucije, ki bi naj skrbele za regionalni razvoj. Le-te med seboj premalo sodelujejo (ARR, CPMG), nekatera niso dejanski motor regionalnega razvoja ampak le dodaten birokratski aparat – zbiralec projektov (regionalne razvojne agencije).

Nedorečeno financiranje, manjkajoča zakonska podlaga, nedorečene pristojnosti in odgovornosti, slaba kadrovska zasedba, razdrobljenost institucij, ki bi naj skrbele za regionalni razvoj – vse to v praksi zavira regionalni razvoj (birokratizacija). Institucionalna organizacija ne omogoča učinkovitega povezovanja javnih in zasebnih sredstev. Regionalne razvojne agencije so pri pripravi regionalnih razvojnih programov preprosto zbrale projekte, ki so jih v glavnem podale občine (gospodarstvo le v manjši meri) namesto, da bi bile iniciator idej, usmerjevalec in spodbujevalec vključevanja gospodarstva k razvojnim projektom.

2.3. RP preko regionalnih razvojnih programov premalo vključuje želje in potrebe gospodarstva in se preveč naslanja na občinske interese in njihove projekte. Projektno financiranje je nedorečeno in še ni zaživel.

V razvojnih programih po regijah je premalo nosilnih projektov iz gospodarstva (predvsem v manj razvitih regijah). Regijske prioritete niso usklajene z njenimi zmožnostmi in danostmi. Instrumenti spodbujanja regionalnega razvoja ne stimulirajo vključevanje gospodarstva v razvojne projekte, ne upoštevajo specifičnosti v gospodarski razvitosti in tipu poselitve po regijah. Ni stimulacij za vključevanje privatnega kapitala v razvojne projekte. Ni zadovoljivih ukrepov, ki bi ustvarjali prijazno podjetniško okolje (kvalitetna prometna in komunalna infrastruktura za poslovne cone) in spodbujala konkurenčnosti (tudi med regijami).

2.4. RP ne odpravlja neusklajene in nezadostne horizontalne koordinacije med ministrstvi.

Različna ministrstva niso sposobna soočiti različnih vidikov razvoja po regijah (prostorskega in družbenega (socialno-kulturnega) ter gospodarskega). Spodbude za pospeševanje regionalnega razvoja, ki jih izvajajo posamezna ministrstva so med sabo neusklajena. Med ministrstvi, ki zasledujejo vsaka svoje strateške usmeritve ni dogovora o kohezijskih in sinergičnih učinkih dodeljenih spodbud za posamezno regijo.

2.5. Na področju dodeljevanja regionalnih spodbud država nima dodelanih kriterijev in meril, ki bi bili pokazatelj ustrezne učinkovitosti dodeljenih spodbud na regionalni razvoj v regiji.

Čeprav so v področnih zakonih ali strategijah posameznih ministrstev zapisane regionalno razvojne komponente in usmeritve, pa le-te največkrat niso ustrezno merljive oz. za njih ni izdelano enotno vrednotenje učinkovitosti. Primer – eden od kriterijev pri izgradnji avtocest je regionalno razvojni kriterij, za katerega pa nikjer ni navedeno kaj to je, kako se lahko preveri ali je dosežen. Zaradi nedodelanosti je to zadosten razlog, da se ga ne upošteva (Pomurje kot najmanj razvita regija še vedno nima avtoceste).

2.6. Majhnost občin in neobstoj pokrajin (vmesnega člana med občinami in državo) kot druge ravni lokalne samouprave in neusklajenost teritorialne organiziranosti vodi do manj učinkovitega opravljanja javnih storitev na lokalni in regionalni ravni v primerjavi z EU.

Regionalne razlike v izobrazbeni strukturi, upadanje števila novih podjetij, sama uspešnost podjetij, različni infrastrukturni pogoji so vzrok za neizkoriščenost različnih razvojnih potencialov po regijah. Posledica je prepočasen gospodarski razvoj posameznih regij, predvsem razvoj malega in srednjega podjetništva, ki pa je temelj razvoja.

2.7. RP zapostavlja nevarnost za manj razvite regije, ki jo predstavlja večja mobilnost dela in kapitala.

Pričakujemo lahko, da bo zaradi vstopa SLO v EU prišlo do selitev (relokacije) dela (dodaten odliv višje izobraženih ljudi) in kapitala – kar se v manj razvitih in obmejnih regijah že dogaja. V tem smislu v strategiji regionalnega razvoja pogrešamo posebne ukrepe, specifične spodbude in pogoje, ki so narejene posebej za najmanj razvite regije in njihova regijska središča.

ODBOR ZA PRAVOSODJE

Kvaliteta, obseg in učinkovitost varstva pravic posameznikov in drugih subjektov pomembno vplivajo na stopnjo pravne varnosti v državi, pri tem pa ima pravosodje pomembno vlogo.

Sodni zaostanki oziroma število nerešenih zadev pa je negativni številčni pokazatelj razmer v pravosodju. Sodni zaostanki so posledica neuspešno in stihijsko izvedene reforme v preteklih letih, so pa tudi rezultat vseh drugih problemov v pravosodju, ko tudi v izvršilni in v zakonodajni veji oblasti. Resorno ministrstvo in s tem izvršilna veja oblasti si je pred problemi v sodstvu zatiskala oči in reševanje aktualnih problemov in vprašanj potiskala v prihodnost. Zamujen je bil najbolj primeren čas, da se razreši tako vprašanje sodnih zaostankov kot zagotavljanje optimalnih finančnih okvirjev za delovanje sodnega sistema, strokovnega usposabljanja sodnikov ter sodnega osebja in informatizacije sistema, ki bi jih bilo gotovo v času vstopanja Slovenije v EU najlažje rešiti in o njih doseči najširše strokovno in politično soglasje.

1. SODSTVO

1.1. Sodni zaostanki

Vlada sama, kot tudi Vrhovno sodišče RS sta že v poročilu leta 2002 ugotovila, da kljub pomembnim premikom v zadnjih letih, država ne zagotavlja reševanja sodnih sporov in izvršitev sodnih odločb v razumnih rokih, ki bi ustrezali standardom najboljših evropskih držav. Število sodnih zaostankov naj bi se sicer v zadnjih letih postopno zmanjševalo, vendar se je število nerešenih zadev pred sodišči v razdobju 1990 - 2000 povečalo kar za 2,5 krat. Predvsem naj bi bil zaskrbljujoč trend povečanja "manj pomembnih zadev". S 1. januarjem 2005 pa v štetje sodnih zaostankov preide če cca 170.000 nerešenih zadev sodnikov za prekrške.

1.2. Obstoječa zakonodaja, predvsem procesna (Zakon o kazenskem postopku in Zakon o pravdnem postopku), je v določenem obsegu neustrezna in kot taka eden od vzrokov premajhne učinkovitosti sodstva.

1.3. Skrajševanje postopkov z informatizacijo sodišč zlasti na področju zemljiške knjige, pa tudi na drugih področjih močno zaostaja za Evropo.

1.4. Veliko sodnih postopkov s svojim ravnanjem povzroči tudi država. Če je interes države, da so sodni zaostanki čim manjši, bi morala prispevati s svojim vzgledom.

Tako pa v postopkih denacionalizacije, odškodninskih in drugih postopkih sama posredno in neposredno povzroča dolgotrajne postopke.

1.5. Ministrstvo za pravosodje bi lahko z izboljšanjem zakonodaje v smeri pospeševanja sodnih postopkov, v smeri organizacijskih sprememb in informatizacije sodstva vsekakor lahko učinkoviteje prispevalo k reševanju obstoječega stanja.

Potrebno pa je poudariti, da so za razmere v pravosodju odgovorne tako zakonodajna, kot izvršilna in ne nazadnje tudi sodna veja oblasti. Slednja bi se morala aktivneje vključiti v reševanje problema sodnih zaostankov.

2. TOŽILSTVO

Tožilstvo je ne glede na pravno sistematizacijo pomemben aktiven udeleženec v sodstvu, ki ima svojo vlogo pri zagotavljanju pravne varnosti. Nema lokrat pa z svojim neučinkovitim delom, predvsem v predkazenskem postopku, ne prispevajo dovolj k učinkovitemu pregonu kaznivih dejanj in zagotavljanju pravne države.

3. NOTARIAT

Sistem na področju notariata (to je zaprti notariat) se je izkazal za neustreznega, saj ne omogoča konkurence in nadzora. Zlasti bi se bilo potrebno posvetiti kontroli dela notarjev in njihovem usposabljanju, ministrstvo pa bi moralo biti pri tem udeleženo.

4. ODVETNIŠTVO

Ministrstvo za pravosodje daje soglasje k odvetniški tarifi. Ob zadnjih dogodkih pa se je izkazalo, da postaja pomembna naloga ministrstva predvsem opozarjanje na dosledno spoštovanje kodeksa odvetniške etike v tistem delu, ko mora odvetništvo pri svojem delu paziti tudi na ugled sodniške službe.

6. PROGRAM ZA PRIHODNOST

(Povzetki programov po resorjih)

ŠOLSTVO, ZNANOST IN ŠPORT

'Education must stimulate people to take an active part in society, further their social and personal growth and teach them democratic thinking while introducing the understanding and practice of our basic European values.'
(EPP: Action Programme 2004-2009)

I. Osnovna šola

1. Naš cilj je uveljavljanje odlične in prijazne osnovne šole, ki bo s kakovostnim izobraževanjem in ustrezno vzgojo primerljiva z najboljšimi na svetu. Z njo želimo doseči celovit razvoj mlade osebnosti, ustvariti pogoje za sistemsko urejenost, dobre odnose in kakovosten pouk.
2. Zato bomo:
 - vzpostavili pogoje za povrnitev avtoritete in dvig ugleda učiteljskega poklica med učenci, starši in družbi v celoti; v so-oblikovanje osnovnošolske politike bomo pritegnili strokovno javnost, starše, učence, sindikate in predstavnike lokalnih oblasti. Ustanovili bomo Učiteljsko-prosvetno zbornico kot strokovno organizacijo učiteljev, ki bo nadgradila obstoječo.
 - učence (na podlagi temeljite prenove učnih programov) razbremenili nepotrebne fiktografskega učenja (nekritičnega kopičenja informacij in podatkov), učenja na pamet, nenehnega pisnega preverjanja, eksternega pisnega preverjanja ob koncu vsake triade, prevelikega števila predmetov, ki se ocenjujejo s številkami, t.i. nivojskega pouka, težkih torb in obsežnega šolskega dela po pouku na domu.
3. Osnovni šoli bomo vrnilo vzgojno-socializacijsko vlogo s tem, da bo pri pouku dan večji poudarek vzgojnim vsebinam. Šolam bomo zagotovili večjo avtonomijo pri določanju in izvajanju šolskega reda in discipline. Ponovno bomo uvedli oceno iz vedenja.
4. Prizadevali si bomo za dopolnitev zakonskih in podzakonskih aktov, ki se nanašajo na napredovanja zaposlenih, financiranje, pravice in dolžnosti učencev, imenovanja ravnateljev, zasebno šolstvo, založništvo učbenikov itd.
5. Plače vzgojiteljic v predšolskem izobraževanju bomo prenesli na državo in s tem razbremenili lokalne skupnosti.

II. Srednja šola

1. Naš cilj je, da imajo vse Slovenke in vsi Slovenci najmanj srednje-šolsko izobrazbo. To predpostavlja več šol (tudi zasebnih) oz. večjo ponudbo znanj in veščin, potrebnih za pridobitev poklicne kvalifikacije ali kvalifikacije za prehod v terciarno izobraževanje.
2. Zagotovili bomo večjo avtonomijo šol in pogoje za ustrežnejši vpliv učiteljev na kreiranje šolske politike ter jih v korist pedagoškega dela razbremenili obilice birokratskih opravil.
3. S prenovno in racionalizacijo učnih načrtov, ki so še vse preveč obsežni in deloma zastareli, bomo razbremenili tudi dijake, ki ne morejo biti zgolj pasivni sprejemniki informacij in enciklopedičnih znanj, ampak aktivni udeleženci pri pouku. Pouk v srednji šoli naj razvija kritično razumevanje in osmišljanje pridobljenih znanj. V prenovljene učne načrte bomo uvedli vsebine iz državljanske vzgoje, s posebnim poudarkom na domovinski, ki naj ponuja vsebine iz kulture in narodne zgodovine. Ustvarili bomo pogoje za večjo disciplino v srednjih šolah.
4. Dopolnili bomo sistem splošne in poklicne mature ter zaključni izpit. Potrebno je uskladiti maturitetne izpitne kataloge z učnimi načrti, dopolniti točkovni sistem, skrčiti število obveznih predmetov na dva in povečati izbirnost, fleksibilnost ter s tem možnost temeljitejše priprave na vpis na želeno fakulteto.
5. Zavzemali se bomo za razvejano ponudbo vse-življenjskega izobraževanja in za zmanjševanje funkcionalne nepismenosti.

III. Univerza, višje in visoko šolstvo

1. Slovenski visokošolski sistem bomo napravili bolj kakovostnega, konkurenčnega v domačem in mednarodnem okolju, odprtega in odzivnega na potrebe gospodarstva in družbenega okolja.
2. Zato bomo spodbujali nastanek novih univerz, ki bodo prinesle demonopolizacijo, tekmovalnost in posledično širšo in bolj kakovostno ponudbo terciarnega izobraževanja, ki je tudi pogoj, da se število diplomantov dvigne na primerljivo EU-raven. Vplivali bomo na zmanjšanje naravoslovno-tehničnega deficita pri vpisu in na večjo interdisciplinarnost študijskih programov. Izboljšali bomo položaj univerzitetnih profesorjev v družbi in dopolnili habilitacijska merila.
3. Dejavno bomo pristopili k sooblikovanju skupnega evropskega visokošolskega in znanstveno-raziskovalnega prostora, kar predpostavlja vsebinsko in organizacijsko reformo ter pri tem vzpostavili mehanizme, da bo univerza ustvarjala inteligenco, ki bo nosilec ne le razvoja, ampak tudi nacionalne identitete doma in v svetu.
4. Vzpostavili bomo normativne in materialne pogoje, da bodo slovenske univerze ponujale svoje storitve tudi tujim študentom na dodiplomski, podiplomski in doktorski ravni študija in zagotovili večjo podporo projektom mednarodne izmenjave študentov in profesorjev.
5. Dorekli bomo sistem financiranja univerze tako, da bo za študente pravičnejši, enakopravnejši, učinkovitejši in ki bo finančno utrdil univerzo.

IV. Znanost

1. Zavzeli se bomo za sprejetje razvojno usmerjenega znanstveno-raziskovalnega programa za prihodnje mandatno obdobje, ki bo postavil jasne prioritete, nov sistem

financiranja in ki bo dopolnil organizacijo slovenske znanosti, da bo učinkoviteje soustvarjala družbo znanja, konkurenčno v mednarodnem okolju.

2. Vplivali bomo na povečanje uporabne vrednosti znanosti v družbenem okolju, zlasti v gospodarstvu, ki mora postati bolj inovativno. Znanost mora biti vrednotena tudi po svoji vključenosti v pedagoško dejavnost na univerzah in v javnih zavodih, kakor tudi po njenih prispevkih za razvoj in oblikovanje kulturne identitete slovenskega naroda.
3. Postopno bomo povečali vlaganja v znanost, da bomo dosegli zadosten, trajen, stabilen in odziven sistem financiranja znanosti iz javnih sredstev ter spodbujali načine zasebnega financiranja znanstveno-raziskovalnega dela.
4. Povečali bomo mobilnost raziskovalcev, k raziskovalnem delu pritegnili kadre iz domovine in tujine ter uveljavili spodbude za vračanje slovenskih strokovnjakov iz tujine.
5. Spodbujali bomo ugodno makroekonomsko okolje za inovativnost, za družbo znanja, zlasti tehnološke parke, centre in inkubatorje, ki bodo postali vez med znanostjo in družbo.
6. Področja znanosti, univerze, tehnologije in informacijske družbe je potrebno organizacijsko povezati.

V. Šport

Sprejeli bomo dolgoročno strategijo na področju množičnega športa in prioritete na področju vrhunskega športa.

Spremenili bomo način dodeljevanja javnih sredstev za projekte, ki mora postati bolj pregleden in neodvisen od dnevne politike.

VI. Investicije

1. Povečali bomo kapacitete študentskih domov, zlasti oddelkov za študentske družine.
2. Podprli bomo izgradnjo novega osrednjega nacionalnega nogometnega stadiona in univerzitetnih športnih dvoran v večjih univerzitetnih središčih.

JAVNA UPRAVA

1. Javno upravo bomo razvijali kot **servis za državljane in podjetja** ter zagotovili **podjetništvu prijazno administrativno okolje**, ki bo domače in tuje vlagatelje motiviralo pri odločanju o ustanavljanju podjetij in vlaganjih, za podjetja pa bo predstavljalo pomemben dejavnik stroškov poslovanja. Usmerjenosti javne uprave k uporabnikom (državljanom in podjetjem) bomo zagotavljali predvsem z naslednjimi ukrepi:

- Kakovostne **informacije o vseh upravnih storitvah** (ustanavljanju podjetij, gradnji objektov, pridobivanju licenc, davčnem poslovanju), ki bodo državljanom in podjetjem na voljo v različnih oblikah – v neposrednem stiku z uslužbenci javne uprave (tudi izven uradnih ur), preko telefona, v obliki brošur in na internetu. Informacije bodo pripravljene na uporabniku prijazen način, v razumljivem in ne v birokratskem jeziku.

- Redna **merjenja zadovoljstva uporabnikov** storitev javne uprave tam, kjer se to še ne izvaja. Z **anketami med državljani in med odločevalci v podjetjih** bomo ugotavljali, kakšno je mnenje o javni upravi, kje javnost vidi ključne probleme in kakšne spremembe v percepciji javne uprave s strani državljanov in podjetij povzročajo posamezni ukrepi za izboljšanje delovanja javne uprave.
- Dosledno spoštovanje načela, da **uprava od stranke ne sme zahtevati podatkov, ki se že nahajajo v uradnih evidencah**. Glavne podatkovne baze bomo povezali in uveljavili načelo **enkratne prijave podatkov**. Podatki, ki jih morajo upravi sporočiti državljani (npr. prijava prebivališča) in podjetja (npr. nove zaposlitve), se bodo sporočali samo enkrat in iz matične podatkovne baze prenesli v vse druge baze, kjer so potrebni.
- **Odprava zaostankov** pri reševanju upravnih zadev. Organi, ki ne rešujejo zadev v predpisanih oziroma razumnih rokih, bodo pripravili programe odprave zaostankov.

2. Veliko rezervo na področju javne uprave vidimo v **odpravljanju nepotrebnih in nesmiselnih birokratskih ovir**, ki jih prinašajo zakoni in drugi predpisi, ter v **poenostavljanju postopkov**. Na tem področju je bilo v preteklem obdobju narejeno premalo. Zato bo poudarek našega delovanja na odstranjevanju teh ovir in preprečevanju ustvarjanja novih. Pristojni resor bo izvajal sistematično spremljanje predpisov v pripravi z vidika administrativnih ovir. Tako bomo ustvarili **filter**, skozi katerega bodo lahko prišli samo predpisi, ki ne bodo po nepotrebem zapletali postopkov in grenili življenja državljanom in podjetjem. Oblikovali bomo tudi **paritetno projektno skupino**, sestavljeno in predstavnikov **državne uprave in gospodarstva**, ki bo identificirala birokratske ovire in predlagala rešitve za njihovo odstranjevanje. Ministrstva bomo zavezali, da te rešitve v čim krajšem času realizirajo.

Poseben poudarek bo dan postopkom, s katerimi se državljani srečujejo pogosteje (registracija, prepis vozila, dohodnina), in postopkom, s katerimi se dnevno srečujejo podjetja (prijavljanje podatkov, DDV). Javna uprava bo državljane pravočasno po pošti obveščala o poteku veljavnosti dokumentov.

Opravili bomo **sistematičen pregled zakonodaje, ki ureja pogoje in dovoljenja za opravljanje posameznih gospodarskih dejavnosti**. Nepotrebne pogoje in dovoljenja bomo odpravili. Bistveno bomo skrajšali listo dejavnosti, za katere se zahteva obrtno dovoljenje. Ob deregulaciji pa bo **okrepljena vloga nadzornih institucij državne uprave** (policija, inšpekcije); v primerih kršitev mora država s svojim aparatom ukrepati hitro in odločno.

3. Celoten javni sektor mora delovati **odprto in pregledno**. Zato bomo zagotovili dosledno spoštovanje zakona o dostopu do informacij javnega značaja. V tem zakonu bomo odstranili ovire, na katere se pogosto sklicujejo institucije v javnem sektorju, ko želijo javnosti prikriti podatke o svojem delovanju. Nedvoumno bomo uzakonili **javnost podatkov o plačah in vseh drugih prejemkih ter stroških, ki jih povzročijo javni funkcionarji in javni uslužbenci; javnosti teh podatkov bomo dali absolutno prednost pred varovanjem osebnih podatkov**. Z zakonom bomo zagotovili tudi **javnost podatkov o ovadbah, zahtevah za preiskavo in obtožnicah zoper javne funkcionarje in javne uslužbence v zadevah, ki se tičejo opravljanja njihove službe**. Zagotovili bomo tudi **javnost vse dokumentacije o javnih naročilih** (pogodbe, dokumenti o plačilih in dobavah ...).

Borili se bomo proti birokratski aroganci in zahtevali od javne uprave, da se v **razumnem roku odziva na kritike, pripombe in predloge državljanov**. Ministrstva bomo z jasnimi procesnimi standardi zavezali, da **vključujejo zainteresirano javnost (civilno družbo) v procese priprave predpisov**. Vsako ministrstvo bo moralo ob predložitvi gradiva vladi navesti, s katerimi subjekti civilne družbe se je usklajevalo in v katerih točkah ter zakaj so rešitve ostale neuskklajene.

4. Na področju uvajanja **elektronske uprave** bomo dajali poudarek informatizaciji **podatkovnih baz**, njihovemu povezovanju in odpiranju za uporabnike znotraj in izven javne uprave. Do konca mandata bodo informatizirane vse pomembne podatkovne baze v javnem sektorju (tudi matične knjige in šolske evidence). Zemljiška knjiga bo javno dostopna preko interneta – brezplačno in za vsakogar.

Nadaljevali bomo z uvajanjem elektronskih storitev za državljane in podjetja in v prvih dveh letih mandata zagotovili **elektronsko izvedbo vseh pomembnejših storitev, ki jih je mogoče zagotoviti na elektronski način**. Pri tem bomo zagotovili dostopnost do teh storitev **imetnikom vseh registriranih kvalificiranih digitalnih potrdil** (v Sloveniji jih je v uporabi že preko 120.000). Elektronsko storitev za napoved dohodnine bomo dogradili tako, da bo davčnemu zavezancu na internetu (na podlagi uporabe digitalnega potrdila) na voljo obrazec, ki bo že izpolnjen s podatki o njegovih prejemkih, s katerimi razpolaga davčna služba. Za dostop do storitev, kjer ni nevarnosti, da bi zlorabe povzročile škodo posameznikom, ne bomo zahtevali elektronskega podpisa.

Spletni portal e-uprava bomo ohranili in nadgrajevali. Še naprej bo temeljil na sistemu življenjskih dogodkov. Ministrstva bodo napolnila to strukturo z bogato vsebino informacij o vseh upravnih storitvah. Informacije bodo vsebovale odgovore na ključna vprašanja (kdo lahko pridobi storitev, kje, kakšni so pogoji, cena oziroma višina upravne takse in način plačila le-te); za vsak postopek bo zagotovljen enostaven in razumljiv vzorec vloge.

5. V štiriletnem mandatu bomo (predvsem z naravnim odlivom) **zmanjšali število zaposlenih v civilnem delu državne uprave za štiri odstotke**. Kadrovski načrt državne uprave bo vsako leto postavil za en odstotek nižje zaposlitvene kvote. Zmanjšanje ne bo linearno, temveč bo izhajalo iz ocene obremenjenosti posameznih resorjev in določitve priorit. Poudarek bo na zaposlitvah na področju **črpanja sredstev iz strukturnih in kohezijskega sklada EU ter na zaposlitvah v davčni upravi za dosleden nadzor in izterjavo davkov in drugih javnih dajatev**. Rezerve bomo pridobili tudi z odpravljanjem nepotrebnih birokratskih postopkov in opravil ter z razvojem kadrovskega managementa. Zaposlovanje bo temeljilo na sposobnosti; na kar bomo še posebej pozorni pri najvišjih, ključnih mestih v upravi.

Poleg zmanjšanja števila zaposlenih v civilnem delu državne uprave bomo ponovno preučili potrebo po enormnem številu novih zaposlitev za pokrivanje Shengenske meje v policiji in poskušali v dogovoru z Evropsko komisijo najti racionalnejše rešitve (npr. pomoč vojske pri pokrivanju meje, pri čemer bodo pooblastila za ukrepanje samo v rokah policije).

6. Teritorialno strukturo državne uprave bomo spremenili tako, da bomo iz sedanjih 58 upravnih enot oblikovali 12 upravnih okrajev z izpostavami. Na ta način bomo skoncentrirali managerske in režijske dejavnosti v regijskih središčih, storitve pa bodo preko izpostav ostale blizu državljanom.

7. Spodbujali bomo pobude na področju upravljanja **kakovosti** in težnje po **poslovni odličnosti** v javni upravi. Nadaljevali bomo z uporabo v Evropi uveljavljenih orodij na tem področju, zlasti enotnega ocenjevalnega modela C.A.F. Spodbujali bomo vključitev institucij javne uprave v tekmovanje za priznanje Republike Slovenije za poslovno odličnost, ki je bilo doslej domena gospodarskega sektorja. Spodbujali bomo inovativnost v javni upravi. Enkrat letno bomo organizirali tekmovanje med institucijami javne uprave za najboljše rešitve, ki so jih uveljavili v praksi in so povzročile večje zadovoljstvo strank ali zmanjšale stroške poslovanja.

8. Izdelali bomo model, ki bo omogočil merjenje uspešnosti posameznih upravnih organov. Temeljal bo zlasti na naslednjih kriterijih: načrtovanje in spremljanje rezultatov, odnosi s strankami in zadovoljstvo strank, odprtost in preglednost, ravnanje z zaposlenimi in zadovoljstvo zaposlenih ter obvladovanje poslovnih procesov. Model bo podprt z enotnim vprašalnikom in izbranimi kazalniki (npr. rezultati ankete zadovoljstva strank in zaposlenih, delež zaostankov v pripadu upravnih postopkov). Model bo informatiziran in bo omogočil enostavno in pregledno spremljanje uspešnosti posameznih upravnih organov.

DELOVANJE VLADE

1. Vodenje z zgledom: Predsednik vlade in ministri morajo s svojim zakonitim, poštenim in etičnim ravnanjem dajati zgled vsej državni upravi. Le vlada, ki sama ravna zakonito in etično, lahko zahteva dosledno spoštovanje predpisov tudi od državljanov. Zato bomo po britanskem vzoru sprejeli etični kodeks za člane vlade (predsednika vlade in ministre) in vrednotili ravnanja članov vlade po tem kodeksu. Vlada bo tudi z varčnim ravnanjem in zniževanjem stroškov, ki jih povzroča s svojim delom, dajala zgled celotnemu javnemu sektorju.

2. Merila za personalno sestavo vlade

Pri personalni sestavi vlade bomo upoštevali naslednja merila:

- dobro poznavanje področja (resorja)
- strokovnost
- vizija in motiviranost za njeno uresničitev
- predanost delu v javno korist
- integriteta, spoštovanje etičnega kodeksa
- voditeljske lastnosti in sposobnosti

3. Organizacija in procesi: Okrepili bomo koordinacijo med ministrstvi in zagotavljali koherentno vodenje politike. Vlada mora delovati enotno in ne kot zbir posameznih resornih politik. Za pomembnejše politične projekte (regionalni razvoj, zdravstvena reforma, reforma davčnega sistema itd.) bodo po odločitvi in pod nadzorom predsednika vlade delovale stalne koordinacijske skupine ministrov, kjer se bodo usklajevale resorne politike.

Ukinili bomo ministrstvo za informacijsko družbo, katerega samostojno delovanje je glede na obseg delovnega področja in število zaposlenih (nekaj čez 50) neracionalno in neupravičeno. Naloge na področju razvoja informacijske družbe ne bodo okrnjene, temveč bodo prenesene na ministrstvo za šolstvo, znanost in šport in na ministrstvo za gospodarstvo.

Po vzoru nekaterih evropskih držav (Španija, Francija, Belgija, Italija) bomo – brez novih, dodatnih zaposlitev - ustanovili ministrstvo za javno upravo in pod eno streho združili vse institucije, ki se ukvarjajo z razvojem javne uprave (del ministrstva za notranje zadeve, center vlade za informatiko, servis skupnih služb, kadrovska služba vlade) ter generalni sekretariat vlade. Glede na obseg nalog in število zaposlenih v teh organih (skupaj preko 350) je ustanovitev takšnega ministrstva logična in bo omogočila tudi racionalnejšo izrabo kadrovskih in finančnih virov, s tem pa želimo tudi poudariti, da učinkovita in k državljanom usmerjena javna uprava sodi med prioritete naloge vlade. Resnične spremembe so v javni upravi možne le z načelnim in doslednim pristopom vlade kot celote, saj lahko nedosledno ravnanje samo enega ministra načne principe reforme. Zato bo moral minister za javno upravo ob čvrsti podpori predsednika vlade opozarjati na nujne aktivnosti in odpravo napak v posameznih ministrstvih pri izvajanju reforme.

PLAČNI SISTEM V JAVNEM SEKTORJU

1. Popravki zakona o sistemu plač v javnem sektorju: Pred nadaljevanjem kolektivnih pogajanj o uvrščanju v plačne razrede bomo revidirali zakon o sistemu plač v javnem sektorju. Odpravili bomo zlasti nesistemske rešitve, s katerimi je ta zakon podrl osnovno idejo enotne in pregledne ureditve (npr. dodatek za stalnost).

2. Realen terminski plan: Plačna reforma v javnem sektorju se mora v naslednjem mandatu izvesti v praksi, ne le na papirju. Zato bomo postavili realen terminski plan za njeno izvedbo. Ocenjujemo, da je realen rok za zaključek pogajanj za sklenitev kolektivne pogodbe za javni sektor december 2005, za sklenitev kolektivnih pogodb dejavnosti in poklicev pa junij 2006.

Če kolektivna pogodba za javni sektor ne bo sklenjena do konca leta 2005, bomo predlagali uvrstitev orientacijskih delovnih mest v plačne razrede z zakonom na podlagi rešitev, ki so dosegle najvišjo stopnjo konsenza med socialnimi partnerji. To pomeni, da bo novi plačni sistem uveljavljen najkasneje do sredine mandata.

3. Odprava nenormalnih managerskih plač v javnem sektorju: Poseben poudarek bomo posvetili omejevanju in nadzoru nad najvišjimi plačami v javnem sektorju. Nadzor nad plačami v javnih zavodih, skladih in agencijah na državni in lokalni ravni bodo morala izvajati resorna ministrstva. Odpravili bomo možnost nenormalno visokih plač na posameznih direktorskih mestih v javnem sektorju.

4. Vzpostavitev pravičnih razmerij in stimulatívnega plačnega sistema: Reformirani plačni sistem ne sme pomeniti zgolj tehnične prevedbe sedanjih plač, temveč vzpostavitev ustreznih plačnih razmerij. Plačni sistem mora stimulirati visoko izobražene in strokovno usposobljene kadre za zaposlitev v javnem sektorju in mora tudi omogočati delodajalcu prilagajanje razmeram na trgu delovne sile.

5. Rast plač v javnem sektorju: Spoštovali bomo doseženi dogovor o usklajevanju osnovnih plač in določitvi regresa za letni dopust za leti 2004 in 2005. Prehod na nova plačna razmerja bo izveden postopoma, iz polovice mase sredstev za eskalacijo plač. Uvedba novega plačnega sistema tako ne bo povzročila finančnih obremenitev za proračun - te se bodo nominalno zvišale za dogovorjenih 3,13 % v letu 2004 in 3,04 v letu 2005 ob predpostavki, da bo gibanje rasti cen v Sloveniji in Evropski uniji skladno z napovedmi.

6. Revizija ureditve drugih pravic iz delovnega razmerja v javnem sektorju: Po ureditvi plač v javnem sektorju bo treba enotno urediti tudi nekatere druge pravice, ki so se v različnih panožnih kolektivnih pogodbah urejale različno. Neupravičene razlike (npr. pri dopustih, jubilejnih nagradah, odpravninah ob upokojitvi) bodo odpravljene. Vzpostavitev pravičnega sistema bomo dosegli s sklenitvijo drugega (neplačnega) dela kolektivne pogodbe za javni sektor.

GOSPODARSTVO

Odbor za gospodarstvo ugotavlja, da je za uspešen gospodarski razvoj potrebno ukiniti državni intervencionizem, opredeliti elemente in dejavnike za pospeševanje dolgoročne gospodarske rasti, ki bo večja kot je povprečna stopnja v Evropski uniji in povečati učinkovitost slovenskega gospodarstva ter njegovo konkurenčnost. Slovenija se, podobno kot večina držav Evropske unije, nahaja na razpotju med tradicionalno-industrijsko družbo in družbo znanja, inovativnosti in konkurenčnosti, kar je cilj Evropske unije v okviru Lizbonske strategije. Brez pospešene gospodarske rasti ne bo mogoče ohranjovati dosežene ravni pravic in možnosti državljanov na področjih, ki so bistvene za socialno ravnotežje v družbi

Odbor za gospodarstvo nadalje ugotavlja, da je v zvezi s ciljem vzpodbujanja tehnološkega razvoja, nujno potrebno prestrukturiranje proračuna v smeri, ki bo zagotavljalo tehnološko prestrukturiranje in dolgoročno rast in sicer je potrebno postopoma zviševati delež izdatkov, namenjenih za raziskave in razvoj iz sedanjih 1,5% na 3,5% BDP do leta 2013. Ta proces je možno vzpodbuditi preko davčnih olajšav podjetjem za sodelovanje z univerzami in uvajanjem novih visoko tehnološko zahtevnih procesov in proizvodov. Spodbujanje tehnološkega prestrukturiranja in dolgoročne rasti je lahko javno finančno vzdržno le, če bo temu sledila učinkovita racionalizacija javnih financ ob predpostavki sočasnega postopnega izvajanja socialnih reform in ob upoštevanju jasnih razvojnih prioritet.

Odbor za gospodarstvo ocenjuje, da je za uspešno izvedbo uvodoma naštetih ciljev potrebno:

Na področju podjetniškega okolja

1. povečati vlogo malih in srednje velikih podjetij v zborničnem sistemu,
2. spremeniti predpise tako, da bo ustanavljanje podjetij enostavnejše in hitrejše,
3. sprejeti ukrepe za izboljšanje zagotavljanja lokacij za nova podjetja v posebnih conah pod ugodnimi pogoji.
4. poenostaviti sistem poročanja podjetij za potrebe statistike in javnih evidenc s ciljem večje preglednosti in racionalnosti.

Na področju kapitalskega trga

5. sprejeti ukrepe za zmanjšanje državnega vpliva v bančnem sistemu,

6. izvesti postopen umik države iz gospodarstva in ob tem posebno pozornost nameniti KAD in SOD,
7. sprejeti ukrepe za ustanovitev zasebnih skladov za financiranje inovativnosti in ustvariti primerne pogoje, s katerimi bomo privabili ustrezne tuje finančne institucije, ki delujejo na področju vzpodbujanja inovativnosti,
8. v okviru reforme davčnega sistema zagotoviti davčne olajšave za inovativno podjetništvo,
9. sprejeti ukrepe, s katerimi bomo vzpodbudili obseg tujih vlaganj v Sloveniji.

Na področju dela in zaposlovanja

10. sprejeti ukrepe za povečano mobilnost delovne sile in odpravo trenutnih ovir, ter pri tem upoštevati izkušnje uspešnejših držav članic Evropske unije,
11. sprejeti ukrepe za večjo odprtost trga delovne sile za ljudi z visoko stopnjo izobrazbe in izkušnjami iz mednarodnega okolja,
12. sprejeti ukrepe za načrtno dvigovanje kvalifikacijske ravni zaposlenih in ukrepe za stimulacijo permanentnega izobraževanja zaposlenih,
13. v dogovoru s socialnimi partnerji sprejeti izhodišča oziroma systemske rešitve za postopno povišanje plač in pri tem upoštevati specifični položaj v posameznih panogah ter njihove načrte za razvoj.

Na področju povečevanja gospodarske učinkovitosti – človeški kapital

14. omogočiti večjo fleksibilnost v načrtovanju izobraževalnih programov, ustanov in novih šol, še zlasti visokošolskih zavodov, tako javnih kot zasebnih in doseči njihovo boljše povezanost z gospodarstvom,
15. omogočiti hiter prodor novih idej v naš visokošolski sistem. Ker se te prenašajo z ustreznimi predavatelji, je treba omogočiti in spodbujati vključevanje tujih predavateljev na naše visokošolske ustanove, konkurenco med šolami in predavatelji ter ustrezno dopolniti sistem habilitacij,
16. dvigniti kvaliteto raven naših visokošolskih ustanov in jih po odličnosti primerjati s sorodnimi ustanovami drugod po svetu. To jih bo naredilo zanimive tudi za tuje študente,
17. sprejeti ukrepe ekonomskega motiviranja študentov za hitrejše in kvalitetnejše zaključevanje študija na področjih, kjer so zaposlitvene možnosti večje, s čimer bi premaknili strukturo študentske populacije proti deficitarnim poklicem.

Na področju povečevanja gospodarske učinkovitosti – povezovanjem med raziskovalno sfero in gospodarstvom

18. vzpodbujati ustanavljanje skladov rizičnega kapitala in z drugimi spodbudami za inovativna podjetja povečevati ekonomski interes za dosežke raziskav,
19. omogočiti in materialno spodbujati sodelovanje domačih raziskovalnih ustanov na mednarodnih projektih ter pri tem uporabiti mehanizme Evropske unije,
20. nuditi spodbude za ustanavljanje novih raziskovalnih centrov v Sloveniji, če so vezani na industrijo ali posamezne industrijske veje in jih financira industrija. Te spodbude so lahko vezane na dodeljevanje naročil iz javnih sredstev, sofinanciranje mladih raziskovalcev, možnosti za praktično delo v okviru podiplomskega izobraževanja, sodelovanja z (novimi) visokošolskimi ustanovami in podobno.

Na področju javnih financ

21. pripraviti petletni program zmanjševanja javne porabe in povečane učinkovitosti javne uprave ter ga začeti izvajati takoj,
22. reformirati davčni sistem tako, da bo zmanjšana obremenitev prejemkov iz dela,
23. reformirati sisteme socialnih transferjev tako, da jih bodo deležni socialno šibkejši ob doslednem upoštevanju kriterijev,
24. reformirati javno upravo na način, ki na naj vodi v povečano odgovornost javnih uslužbencev, povečuje njihovo produktivnost in racionalnost zaposlovanja.

Na področju pravnega okolja

25. proučiti in izboljšati pravni sistemski okvir za delovanje malih in srednje velikih podjetij,
26. pri izvajanju pravnega reda zagotoviti njegovo izvajanje neodvisno od dnevne politike vlade,
27. izvesti deregulacijo na področju gospodarstva.

Na področju javne infrastrukture

28. nadaljevati začeto privatizacijo javne infrastrukture, vendar se je pri tem potrebno izogniti pastem privatnih monopolov.

FINANCE

Namen povzetka je predstaviti alternativne predloge Programa na področju financ. Sestavek zajema kvalitativno opredeljene naloge; širša verzija pričujočega Programa pa zastavljenе cilje tudi vzročno posledično kvantificira.

0. IZHODIŠČA

Program za področje financ združuje dolgoročni strateški pristop in predlaga osnovni nabor kratkoročnih ukrepov za njihovo uresničevanje. Program ne predlaga posebnih ukrepov gospodarske politike, razen ukrepov doseganja maksimalne odprtosti trga, saj bi tovrstni ukrepi le povečali potrebe po administriranju.

1. PODROČJE FINANČNEGA SISTEMA

Osnovna: Alternativni program ima za cilj koordinacijo ekonomskih politik, še posebej na področju fiskalne konsolidacije in vzdržnosti javnih financ. Poleg tega Program predvideva privatizacijo in liberalizacijo trga kapitala ter vmešavanje države zgolj po predhodni »cost-benefit« analizi upravičenosti posega.

1.1 Pospešeno nadaljevanje privatizacije finančnega sistema; delna privatizacija slabo vpliva na učinkovitost finančnega sistema. Od privatizacije bank in posledično bodočih lastnikov je odvisno tudi financiranje tehnološkega razvoja.

1.2 Liberalizacija trga kapitala in privabljanje tujega kapitala; nadaljevali bomo vladno politiko na področju uvajanja transparentnosti poslovanja in sodelovanja s člani Borze ter predlagali možnosti predvidenega lastništva tujcev v kapitalu Borze z namenom razvoja kapitalskega trga. Zagotovili bomo osnovne pogoje za pritok tujega kapitala, s ciljem tehnološkega razvoja in ustvarjanja novih delovnih mest.

2. PODROČJE ZAKLADNIŠTVA

Osnovna: Program predvideva odgovorno fiskalno politiko, ki je osnova za znižanje inflacije, znižanje realnih obrestnih mer ter nižje zadolževanje države v tujini; posledično pa vpliva tudi na zmanjšanje javnega dolga Slovenije.

Zmanjšanje in racionalizacija javnofinančnih odhodkov; trudili se bomo poceniti državo. Naredili bomo resno revizijo strukture zaposlenih ter materialnih stroškov države in javnih zavodov. Poleg tega se bomo zavzemali, da se v Sloveniji uvede podjetniško logiko v racionalizacijo stroškov države in javnih zavodov. Sistematično bom pregledali naš sistem subvencij in transferjev ter implicitne subvencije nadomestili z neposrednimi subvencijami prebivalcem z nizkimi dohodki.

Pregled poslovanja in zadolževanja podjetij v večinski lasti države; uvedli bomo podjetniško logiko v poslovanje slovenskih podjetij v večinski lasti države in posledično odstranili nevarnosti moralnega hazarda, saj bomo poskrbeli za to, da bodo interesi vodilnih povezani s tem, da je njihovo vodenje kar se da kvalitetno.

3. PODROČJE CARINSKIH, DAVČNIH IN DRUGIH JAVNIH PRIHODKOV

Osnovna: Program predvideva zmanjšanje efektivne obdavčitve zaposlenih, saj le-ta zmanjšuje ponudbo tistih delavcev, ki so najbolj produktivni ter povečanje efektivne stopnje obdavčitve kapitala in obdavčenje ekonomsko mrtvega premoženja.

3.1 Učinkovitejša in preglednejša davčna administracija; nadaljevali bomo izgradnjo projekta *e-dohodnina*, zmanjšali stroške zavezancev ter osnovali učinkovitejšo izterjavo neplačnikov.

3.2 Uvajanje stimulirajočega sistema obdavčitve; uvedli bomo stimulirajoči sistem obdavčitve in preučili vpliv uvedbe enotne davčne stopnje. Program predvideva tudi izvedbo simulacije vpliva reforme na socialni položaj najšibkejših in predvidene izravnalne ukrepe.

4. PODROČJE PRORAČUNA

Osnovna: Osnova programa je prestrukturiranje proračunskih izdatkov za razvojne namene ter strožji nadzor nad porabo proračunskih sredstev.

4.1 Nova usmeritev proračuna ter prestrukturiranje proračunskih izdatkov; radikalno bomo spremenili del proračuna namenjen ekonomskim aktivnosti in uvedli fonde za rast in razvoj, za doseganje nominalne in realne konvergence ter za doseganje strukturnih sprememb.

4.2 Uvajanje podjetniške logike; porabo javnega denarja bomo preučevali po ekonomskih merilih in tem merilom prilagodili tudi kriterije v razpisih.

KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANA

1. Kmetijstvo

Kmetijstvo je gospodarska panoga, ki ji ni mogoče pripisati samo vloge primarne pridelave hrane, ampak je del širše verige proizvodnje hrane, ki vključuje industrijo inputov, kmetijsko proizvodnjo in predelavo surovin ter njihovo pripravo za trg do končnega potrošnika. Delež kmetijstva v tej verigi se sicer zmanjšuje, pridobiva pa na pomenu delež storitev povezanih s kmetijstvom, ki zaradi tradicionalnih prehranskih navad, s tem pa tudi značilnosti osnovne kmetijske pridelave v posameznih okoljih ohranja regionalne in nacionalne značilnosti. Tako opredeljeno kmetijstvo, v sodobnih družbah, močno pridobiva na pomenu in postaja eden pomembnejših gospodarskih segmentov.

Drugo pomembno pojmovanje kmetijstva, na kateri temelji nova vloga evropske kmetijske politike, pa izhaja iz koncepta multi-funkcionalnosti, ki vključuje prostorsko funkcijo kmetijstva, opredeljeno z vlogo, ki jo ima kmetijstvo pri ohranitvi razpršene poseljene strukture prebivalstva. Na podlagi takega pojmovanja kmetijstva se je v Evropski komisiji razvil koncept politike razvoja podeželja, to je strukturnih podpor kmetijstva in vseh pripadajočih aktivnosti kmetijskega prebivalstva na podeželju.

Slovenija je s pristopom v EU skoraj v celoti prenesla svojo suverenost za izvajanje kmetijske politike na skupne organe unije. Države članice so dolžne zagotoviti zgolj izvedbo predpisov. Zaradi nadzora s strani skupnih organov EU je za skladno izvajanje skupne kmetijske politike potrebno zgraditi poseben sistem plačilnih agencij.

Na podlagi ocene stanja, ciljev kmetijske politike in vizije bodočih struktur bo v naslednjem obdobju potrebno zasledovati naslednje operativne cilje:

1. v skladu s sprejeto reformo skupne kmetijske politike je potrebno, na področju neposrednih plačil, zagotoviti prehod v uvajanje regionalnega načina enotnega plačila na površino.
2. podpora ukrepom izravnalnih plačil namenjenih spodbujanju območij s težjimi pridelovalnimi pogoji in na območjih z okoljskimi omejitvami
3. podpora za pospeševanje procesov strukturnega prilagajanja in razvoju podeželja
4. podpore okolju prijaznega načina kmetovanja
5. podpora ukrepom, ki sicer niso ozko usmerjeni v kmetijstvo, prispevajo pa k diverzifikaciji aktivnosti in k izboljšanju infrastrukture na podeželju
6. podpore naložbam na kmetijskih gospodarstvih
7. izvajanje ukrepa zgodnjega upokojevanja in podpora prehodu kmetijskih gospodarstev na mlajšo generacijo
8. državne pomoči iz nacionalnega programa bodo deležne v prvi vrsti podpore za svetovanje, izobraževanje, raziskave in zagotavljanje nadzora. Posebni poudarek bo dan pravni pomoči kmetom
9. štipendiranje mladih kmetovalcev na vseh ravneh strokovnega izobraževanja, delovno usposabljanje in poklicna preusmeritev
10. ukrepi podpor varnosti hrane
11. zagotoviti proces koncentracije in zaokroževanja kmetijskih zemljišč kot enega temeljnih predpogojev pri povečevanju konkurenčnosti kmetij. V ta namen bo potrebna normativna ureditev prometa in zakupa kmetijskih zemljišč in pravočasna vzpostavitev celotne organizacijske in institucionalne strukture za izvajanje sistema

12. vpeljati sistemsko, celovito in dolgoročno rešitev zaščite ekonomske varnosti pred posledicami naravnih nesreč na temelju vzajemnega zavarovanja
13. reorganizacija in pridobitev akreditacije Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja
14. podpora ustanavljanju specializiranih zadrug

2. Gozdarstvo

Usmeritve za gospodarjenje v gozdovih v naslednjem štiriletnem obdobju:

1. Ohranitev kulturne krajine in preprečitev nadaljnjega zaraščanja kmetijskih zemljišč z gozdom;
2. pospeševanje gozdarske dejavnosti na podeželju in kmečkemu prebivalstvu dati možnost dodatnega zaslužka z delom v gozdu;
3. ohranjati in negovati posamično gozdno drevje, skupine dreves, omejke in obvodno drevnino, ki ima v kmetijski krajini izjemen ekološki pomen;
4. povečati vlaganja v gozdove, izboljšati vzdrževanje cest v vseh sektorjih lastništva in povečati izvedbo gojitvenih ter varstvenih del v zasebnih gozdovih. V slednjih je obseg izvedenih gozdnogojitvenih del krepko pod načrtovanim;
5. zmanjševati delež malo donosnih oziroma degradiranih gozdov v Sloveniji. Teh je največ v zasebni lasti in se nahajajo pretežno v nižinskem in gričevnatem svetu. Večino bi jih bilo mogoče že z majhnimi vlaganji, to je po poti indirektno oziroma naravne premene preoblikovati v rastišču ustrezne in gospodarsko zanimive sestoje.

3. Ribišтво

Na področju morskega ribištva je treba vzpostaviti evropsko primerljiv sistem, ki bo prilagojen specifičnemu »mini morskemu ribištvu«, ki je značilno za Slovenijo. Finančni ukrepi s katerimi se kandidira tudi na evropski ribiški strukturni sklad FIG, morajo biti prvenstveno usmerjeni v zmanjšanje strukturnih neskladij in v usposobitev ribičev za večjo konkurenco na trgu. Ker trenutno tečejo pogajanja o novi mediteranski uredbi, ki načeloma prepoveduje ribolov s pridnenimi lebdečimi in povlečnimi mrežami (kočami) znotraj treh navtičnih milj od obale, tečejo slovenska prizadevanja, da bi ta omejitev za Slovenijo znašala le eno navtično miljo in pol. V odvisnosti od novih pogojev in razmer na področju morskega ribištva bo treba pripraviti dolgoročni program razvoja morskega ribištva in opredeliti cilje in ukrepe za trajno ohranjanje te dejavnosti, ki daje obalni regiji svojevrstni pečat obmorske dežele, pa čeprav zgolj z 42 kilometri obale.

Na področju sladkovodnega ribištva je v letu 2005 treba sprejeti novi zakon o sladkovodnem ribištvu. Z njim se bodo uredila koncesijska razmerja med državo in upravljavci ribiških okolišev. S predpisi se bodo dvignile strokovne zahteve na področju varstva narave. Omogočiti bo treba tudi večjo komercializacijo športnega ribolova na zaprtih vodah (gramoznicah, akumulacijah), kar je po sedanji ureditvi izključna pravica ribiških družin. V večji meri kot doslej mora sistem stimulirati upravljavce ribiških okolišev, da poleg lova tudi ribolov postane v večji meri sestavni del slovenske turistične ponudbe. Z bistveno bolj ohranjeno naravo imamo v primerjavi s pretežnim delom Evrope vse pogoje, da tudi ribolov uspešneje tržimo.

DELO, DRUŽINA IN SOCIALNE ZADEVE

Slovenija mora od načelno povzetih prioritiet Evropske zveze na področju socialne in zaposlovalne politike preiti k oblikovanju in izvajanju konkretnih ukrepov in s tem izpolnjevanju ambiciozno zastavljenih ciljev.

1 Trg dela, zaposlovanje in poklicno izobraževanje

Ključno za znižanje brezposelnosti v Sloveniji je, da se z boljšim, pravočasnim in učinkovitim medresorskim sodelovanjem zagotovijo boljši pogoji za razvoj, dvig produktivnosti in boljšo konkurenčnost domačega gospodarstva (zlasti malega in srednjega podjetništva) ter ustvarjanje pogojev za prihod tujih investicij. Ukrepi ležijo v prijazni davčni politiki do naložb in zaposlovanja, povezovanju raziskovalnih institucij z gospodarstvom, zmanjšanju administrativnih ovir, spodbujanju raziskav in razvoja v gospodarstvu, izobraževanju mladih in starejših, naraščajočim vzpodbudam za razvojne naložbe in zaposlovanje glede na stopnjo brezposelnost in perspektivnost gospodarske dejavnosti v posamezni regiji. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti potrebuje noveliranje, politika zaposlovanja pa konkretne ukrepe aktivne politike zaposlovanja s ključnimi poudarki, da se:

- pasivne oblike denarnih pomoči brezposelnim in prejemnikov socialnih pomoči preusmerijo v učinkovite ukrepe aktivne politike zaposlovanja vseh brezposelnih,
- s krepitvijo motivacijskih programov dvigne motiviranost brezposelnih za ustrezno in primerno zaposlitev,
- dvigne izobrazbena raven prebivalstva in zniža strukturna neskladja na trgu dela z vzpodbujanjem vseživljenjskega učenja, dodatno usposabljanje, zmanjšanja osipa v izobraževalnih procesih, uskladitev in širitev poklicnega izobraževanja glede na potrebe na trgu dela, razvoj dualnega sistema izobraževanja,
- poveča mobilnost delovne sile med sektorji in regijami,
- okrepi učinkovitost programov aktivne politike zaposlovanja ter zagotovi njihovo sprotno merjenje,
- okrepijo programi aktivne politike zaposlovanja starejših (med 55 in 64 let starosti) ter opuščajajo finančne vzpodbude za zgodnje upokojevanje,
- nenehno dopolnjujejo in nadgrajujejo programi javnih del in lokalnih zaposlitvenih programov z namenom odpiranja novih delovnih mest za zaposlovanje težje zaposljivih,
- poveča kvaliteta in učinkovitost delovanja javnega zavoda za zaposlovanje in vzpodbuja razvoj in sodelovanje zasebnih posredovalnic dela v lokalnih in regijskih okoljih,
- vzpodbujajo in razvijajo fleksibilne oblike zaposlovanja (skrajšan delovni čas, delo na domu, delo na daljavo,...),
- razvijajo pogoji za razvoj vseživljenjskega učenja v lokalnih okoljih.

S sprejetjem novega **Zakona o povečevanju zaposlenosti v občinah z nadpovprečno brezposelnostjo** je možno zmanjšati razlike v stopnji brezposelnosti med regijami. Predlog temelji na partnerstvu med državo in lokalno skupnostjo, da skupaj zagotovita ugodne pogoje za investiranje in odpiranje novih delovnih mest v občinah, kjer je stopnja brezposelnosti nadpovprečna.

Nujna je čimprejšnja **uveljavitev kvotnega sistema pri zaposlovanju invalidov**, pri čemer naj bo zakonsko določena obvezna kvota zaposlenih invalidov v javnem sektorju v višini od

4% do 6%, kvota za zasebni sektor pa je odvisna od gospodarske panoge in naj jo določi vlada v razponu med 2% in 6%.

Brezposelne, ki niso zajeti v evidenci brezposelnih, je potrebno motivirati k ponovni vključitvi v trg dela in s posebnimi in prilagojenimi programi (javna dela, lokalni zaposlitvene programe) ponovno aktivirati in pripravljati na zaposlitev. Smotrneje je iz proračuna namenjati sredstva za plače tem zaposlenim, kot pa jim zagotavljati socialne pomoči.

Z vzpostavitvijo nacionalnih in regionalnih štipendijskih shem lahko ponovno zaživi dolgoročnejša kadrovska politika delodajalcev (zlasti malih in srednjih podjetij) in se okrepi kadrovska štipendiranje po katerem zagotavljajo sredstva za štipendije država, lokalna skupnost in delodajalec.

Zmanjšanje obsega sive ekonomije je poleg odprave temeljnih vzrokov mogoče doseči tudi z medresorsko koordiniranim in strokovnim nadzorom in učinkovitim sankcioniranjem grobih kršitev zakonodaje (hitro reševanje zadev pred sodniki za prekrške in učinkovita izvršba kazni).

2 Področje družine in socialne zaščite

Za vzdrževanje socialne zaščite in obvladovanja ravni revščine je vzpostavljena visoka odvisnost upravičencev od socialnih (denarnih) pomoči, kar ne stimulira, da bi upravičenci v čim večji meri aktivno reševali lastni socialni položaj. Odvisnost od socialnih pomoči je nujno treba zmanjšati in **socialno zaščito zagotoviti predvsem z zaposlitvijo**, za kar je potrebno motivirati tako delodajalce kot upravičence do socialnih pomoči in sicer:

- z učinkovitimi ukrepi (nadomestitev dela plače, ...) za spodbujanje delodajalcev za zaposlovanje brezposelnih, prejemnikov denarnih in socialnih pomoči, dolgotrajno brezposelnih in težje zaposljivih,
- znižati število ter preprečiti kopičenje in prekrivanje socialnih pomoči - vzpostavitev enotnega informacijskega sistema socialnih pomoči posameznika,
- uskladiti razmerja med minimalno oziroma povprečno plačo in višino nekaterih socialnih prejemkov in seštevkom vseh prejemkov.

Ponudbo storitev socialne zaščite tako javnega kot zasebnega sektorja (ki še ni dovolj razvit) in proračunske izdatke za investicije in storitve je smotrno razvijati in **prilagajati potrebam upravičencev** glede na spreminjajočo se starostno strukturo, premoženjsko stanje in tradicionalne navade ljudi. Urediti bo tudi potrebno javno in zasebno partnerstvo pri izvajanju in financiranju programov socialne zaščite. Z deregulacijo in poenostavitvijo postopkov je možno omogočiti večjo dostopnost storitev in skrajšati čakalne vrste.

Povečanje rodnosti in slaba demografska slika morata biti ključni strateški vprašanji prihodnosti naše države, zato moramo sistematično zagotavljati ugodne pogoje za razvoj sleherne družine in ne le tistih v slabšem dohodkovnem položaju. Pri reševanju problemov družinske politike je premalo sodelovanja med ministrstvi in tudi usklajenega delovanja z nevladnimi organizacij in civilno družbo.

3 Delovna razmerja in pravice iz dela

Obremenitev dela z davki in prispevki je med najvišjimi v Evropski zvezi, zato je za doseg večje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva treba **nujno znižati obdavčitev dela** (ukinitve davka na izplačane plače, ...). Socialno partnerstvo in **socialni dialog je smiselno krepiti** in razvijati v smeri dejanske verodostojnosti in reprezentativnosti socialni partnerjev, saj ni enakovrednih materialnih pogojev za delovanje sindikatov, pa tudi obvezno članstvo v

obeh zbornicah (GZS in OZS) neugodno vpliva na razvoj konkurenčnih združenj delodajalcev. Zlasti pomemben je sprejem Zakona o kolektivnih pogodbah in Zakona o udeležbi zaposlenih pri dobičku ter spremembe Zakona o evidencah s področja dela in Zakona o stavki. V **javnem sektorju je treba čimprej odpraviti neskladja** med plačami in drugimi pravicami iz delovnega razmerja primerljivih poklicev in **ukiniti možnosti sklepanja individualnih pogodb z vodstvenimi delavci**.

Večjo hitrost in učinkovitost pri reševanju delovno pravnih sporov in delovnih odškodninskih sporov je možno doseči s **širšo pristojnostjo in večjimi pooblastili inšpekcije dela ter povečanjem učinkovitosti delovnih sodišč** (poravnave).

Pokojninski sistem je potrebno še dodatno prilagoditi starajočemu se prebivalstvu, pri čemer **višine pokojnin ne smejo realno padati**. Slovenskim državljanom, ki imajo pokojninsko dobo priznано v drugih republikah SFRJ, mora biti zagotovljena pokojnina v višini, primerjavi s slovensko pokojnino in druge pravic iz naslova pokojninskega zavarovanja.

Za vzpodbujanje vlaganj delodajalcev v ukrepe za **zagotavljanja varnega dela** je smiselno vzpostaviti ustrezen sistem zavarovalnih premij različnih višin glede na tveganje pri zavarovanjih za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni. Nujna je tudi poenostavitev Zakona o varnosti in zdravju pri delu za samozaposlene in delodajalce z malim številom zaposlenih (npr. do 5).

4 Področje invalidov, bolnikov in humanitarnih organizacij

Z **uvajanjem uporabe ICF** – Mednarodne klasifikacije funkcioniranja, zmanjšane zmožnosti invalidnosti in zdravja, se bo v zakonodajo in v prakso postopno uvajalo rehabilitacijsko razumevanje pojma: zmanjšana zmožnost, s ciljem čimprejšnje vrnitve na delo ali zagotoviti čimbolj neodvisno in samostojno življenje. Ključne **programske prioritete** na tem področju so:

- sprejetje zakona o integraciji invalidov,
- zagotovitev nacionalnega rehabilitacijskega programa vsem skupinam invalidov in obravnavati rehabilitacijo z več vidikov (medicinski, obnovitveni, izobraževalni, poklicni, socialno-emocionalni) s medsebojnim sodelovanjem v dovolj zgodnji fazi (ob nastanku poškodbe ali bolezni),
- večja dostopnost do informacij, komunikacij in sodobnih tehničnih pripomočkov,
- sistematično odstranjevanje arhitektonskih ovir pred javnimi zgradbami, izobraževalnimi in drugimi ustanovami ter v prometu,
- preveriti učinke porabe sredstev, racionalnost, fleksibilnost izvajanja zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami ter sistem racionalizirati in dopolniti,
- spremljanje ter strokovno vrednotenje rehabilitacijskih programov invalidskih organizacij, njihovega socialnega in ekonomskega učinka ter izpopolnjevati mrežo programov invalidskih organizacij (množičnost),
- proučiti možnost reorganizacije invalidsko pokojninskega zavarovanja na samostojni zavod pokojninskega in samostojni zavod invalidskega zavarovanja,
- izdelati analizo dela invalidskih komisij glede strokovne zasedbe z oziroma na vrsto obolenja ali/in poškodbe oz. zdravstvenega stanja, zaradi velikega števila pritožb na delo in strokovnost invalidskih ocen (zagotoviti bi bilo potrebno neodvisnost invalidskih komisij),
- analiza učinkovitosti programov glede na naloge invalidske organizacije,
- doseči intenzivnejše sodelovanje invalidskih organizacij pri odkrivanju, ugotavljanju invalidnosti, pri rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

5 Področje žrtev vojnega nasilja

Slovenija mora oblikovati zahteve glede *vojne škode od naslednic okupatorskih držav* med drugo svetovno vojno in tudi na ta način zagotoviti sredstva za poplačila vojne škode upravičencem po t.i. »vojnih zakonih«. Potrebne so nekatere dopolnitve zakon o žrtvah vojnega nasilja, ki je glede podelitve statusa žrtve vojnega nasilja krivičen do nekaterih kategorij upravičencev. ***Opređeliti je potrebno povzročeno materialno škodo***, povzročeno s strani okupatorja med drugo svetovno vojno ter določiti način poplačila le te (izterjava vojne škode od naslednic okupatorskih držav). Država Slovenija si mora prizadevati sprožiti ustrezne postopke in sprejeti ustrezno zakonodajo, ki bo omogočila ***moralno in materialno zadoščenje tudi žrtvam revolucije***. Grobišča žrtev vojne, kakor tudi revolucije morajo biti obeležena v skladu z zgodovinskimi dejstvi brez ideoloških predznakov. Na področju vojnih invalidov je nujno ***uskladiti invalidnine***, dodatke za posebno invalidnost, dodatke za pomoč in postrežbo vojaških vojnih invalidov vojne 1941-1945 glede na pravice drugih invalidov in prisotne razlike v socialnem položaju invalidov. Tudi problematike ***povojnih množičnih pobojev***, pravno dvomljivih procesov in drugih tovrstnih nepravilnosti terja nadaljnjo korektno obravnavo brez ideoloških predznakov. Pomembno je, da ***učni programi in učbeniki zgodovine opredeljujejo zgodovinsko in strokovno korektno*** dejstva medvojnih dogodkov, množičnih pobojev in terorja nad prebivalstvom po vojni, dejstva nemške raznarodovalne politike, politike genocida, prisilnih mobilizacij v nemško vojsko in v druge vojne in paravojne formacije, zaplemb premoženja med 2. svetovno vojno.

ZDRAVSTVO

Pripravili smo program celovite zdravstvene politike in reformne procese za nadaljnji razvoj sistema zdravstvenega varstva na naslednjih izhodiščih:

- zdravje in zdravstveno varstvo je ena izmed temeljnih človekovih pravic;
- zdravje ni tržno blago, temveč javna dobrina;
- za uresničevanje odgovornosti državljanov do zdravja je najbolj odgovorna država;
- v zdravstvenem varstvu se zagotavlja pravičnost in solidarnost med vsem prebivalstvom;
- pri urejanju vprašanj razvoja zdravstvenega varstva je nujno omogočiti vključevanje in upoštevati mnenja posameznikov, družin, lokalnih skupnosti, organizacij civilne družbe in drugih;
- dolgoročno je potrebno načrtovati zdravstvene programe, ki bodo vplivali predvsem na izboljšanje zdravja prebivalcev RS.

SDS bo v reformnih procesih, ki jih zahtevajo zaostrene razmere pospešene rasti izdatkov zaradi hitrega širjenja in razvoja medicine, staranja prebivalstva, spremenjene patologije, večje zahtevnosti in povpraševanja po storitvah in zgrešenosti zdravstvene politike v sedanjem mandatu, izhajala iz ugotovitve, da je za zagotavljanje možnosti uresničevanja odgovornosti državljanov do zdravja najbolj odgovorna država, predvsem pa njena vlada. Zagotovili bomo nemoteno delovanje javne zdravstvene službe, ne da bi uvajali nove davke na plače in pokojnine, kot jih je napovedal predlog zdravstvene reforme.

Zato bo s sprejetjem srednjeročnega programa za naslednjih osem let oblikovala pogoje, aktivnosti in ukrepe za krepitev zdravja, preprečevanje, zgodnje odkrivanje, pravočasno zdravljenje bolezni, nego in rehabilitacijo zbolelih in poškodovanih. S pravno organizacijskimi ukrepi bodo ustvarjene trajne razmere, ki bodo zagotavljale izboljšanje dostopa do kakovostnega zdravstvenega varstva vsem državljanom v zanesljivih in stabilnih finančno ekonomskih zmožnostih gospodarske rasti države. Pri tem bo osnovno izhodišče, da se zdravstveno varstvo zagotavlja vsem ne glede na zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali sposobnost posameznika. Zato pa naj vsak član skupnosti po svojih ekonomskih možnostih prispeva za pokrivanje bremen plačil zdravljenja vsem članom skupnosti, če oziroma, ko ga potrebujejo. Za doseganje teh ciljev bomo skupaj z drugimi vladnimi resorji oblikovali ukrepe in programe, ki jih za države članice priporoča strategija Evropske unije iz maja 2000 in sicer:

- z izboljšanjem informacij o zdravju oziroma zdravstvenem stanju;
- s povečanjem skrbi in odgovornosti za boljše zdravstveno varstvo;
- z obvladovanjem in zmanjševanjem dejavnikov, ki neugodno vplivajo na zdravje ljudi;
- z izmenjavo prostih kapacitet in informacij med posameznimi državami.

Slovenski sistem zdravstvenega varstva je primerljiv z razvitimi evropskimi državami, zato SDS odklanja »revolucionarne posege«. Za uresničevanje strategij razvoja zdravstvenega varstva in vsebin reformnih procesov bomo dopolnili obstoječe in oblikovali nove zakonske rešitve. Za njihovo sprejetje bomo zagotovili najširšo možno družbeno soglasje med prebivalstvom, strokovnimi in civilnimi združenji. Zdravje je za slovenske državljanke najvišja vrednota, za dostopno in učinkovito zdravstveno varstvo izražajo velik interes vsi državljani.

1. ZAGOTAVLJANJE PRAVIC

1.1. SDS se bo v zakonski ureditvi **košarice pravic** do zdravstvenih storitev v javnem zdravstvenem zavarovanju zavzemala za natančnejše opredelitve in ohranitev sedanjega obsega. Pri tem bodo opravljene primerjave z državami EU in oblikovani standardi za uresničevanje pravic. Evropskim ureditvam bomo prilagodili tudi pravice do denarnih nadomestil.

1.2. Pri **uresničevanju pravic socialno ogroženih skupin** prebivalstva (osebe z najnižjimi dohodki, brezposelni) bomo v zakonodaji uvedli selektivne ukrepe zaščite in razširili določene skupine za katere krije stroške zdravstvenih storitev javno zdravstveno zavarovanje.

1.3. Z zakonodajnimi rešitvami bomo zagotovili **zaščito javnega interesa** in nadzora na področju prostovoljnih zdravstvenih zavarovanj za doplačila. Uveljavili bomo vzajemnost in med-generacijsko solidarnost s starostnimi rezervacijami tako, da bo dohodkovno povprečen zavarovanec lahko prevzel tveganje za doplačila. Z natančnejšo določitvijo pravic v javnem zdravstvenem zavarovanju bodo zagotovljeni pogoji za razvoj trga konkurenčnih prostovoljnih zdravstvenih zavarovanj.

1.4. **Čakalne dobe** bomo selektivno skrajševali na razumne roke z enotnimi organizacijskimi rešitvami na nivoju države in določanjem prioritet in prerazporeditvijo finančnih sredstev, izpopolnitvijo mreže osebnih zdravnikov za odraslo prebivalstvo, povečanjem obsega zasebnega dela in po potrebi povečanjem programov v ambulantno specialistični dejavnosti. Pripravili bomo kodeks bolnikovih pravic in uredili pritožbene postopke.

1.5. Z določitvijo prioritet, zagotovitvijo **dodatnih finančnih sredstev** ter konkurenčnimi ponudbami izvajalcev, se bodo skrajšale čakalne dobe za: srčno žilne operacije, onkološke dejavnosti, zahtevnejše diagnostične postopke, dejavnosti urologije, operacije sive mreže, ortopedske operacije, zdravljenje ščitnice in rehabilitacijo po poškodbah glave. S posebej oblikovanimi programi bomo izboljšali zdravstveno varstvo otrok in mladine, starostnikov, invalidov, odvisnikov od drog in alkohola ter obolelih za AIDS.

1.6. Z izpopolnitvijo **systema medsebojno zamenljivih zdravil** in zagotovitvijo potrebnih originalnih zdravil bodo zavarovanim osebam zagotovljena za zdravljenja vsa kakovostna in učinkovita zdravila, ki so na tržišču. Posebno pozornost bomo namenili ukrepom in vzgoji prebivalstva in zdravnikov za varno in racionalno rabo predpisanih zdravil. Standardizirali bomo kakovost in cene pri zagotavljanju medicinsko tehničnih pripomočkov.

1.7. Z zakonom bo uvedeno **ново zavarovanje za dolgotrajno nego**, ki bo dostopna vsem, ki nego potrebujejo. Iz sedanjega obveznega zdravstvenega zavarovanja bo izločeno zavarovanje za poškodbe na delu in poklicne bolezni. V skladu z evropskimi priporočili bo oblikovano samostojno zavarovanje, ki ga bodo sklepali delodajalci, kot sestavni del ukrepov **za varna delovna mesta**, kjer bo izpolnila svoje poslanstvo **medicina dela**.

2. ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE ZDRAVSTVENE SLUŽBE

2.1. SPLOŠNI UKREPI

2.1.1. Pomemben cilj bo urediti **razmerje med državnim in zasebnim delovanjem** v javnem zdravstvu, predvsem na primarni ravni. Zagotovili bomo zadostno število izvajalcev zdravstvene dejavnosti, predvsem zdravnikov, farmacevtov in medicinskih sester. Jasno bomo podprli razvoj druge medicinske fakultete v Sloveniji v Mariboru. Akutno reševanje kadrovske problematike bomo reševali tudi z »uvozom« zdravnikov, ob striktnem upoštevanju zakonodaje.

2.1.2. Zaradi boljše oskrbe bolnikov bomo **posodobili** že leta 2000 pripravljeno **mrežo** osnovnega zdravstvenega varstva ter pripravili nove pogoje za boljše odnose med osnovnim zdravstvom in bolnišnicami. Ob upoštevanju potreb regij, krajev in zavodov, bomo pripravili potrebne standarde in normative za prostore, opremo in kadre.

2.1.3. Za skrajšanje **čakalnih dob** bomo najprej ugotovili ozka grla kadrovskih zmogljivosti ter omogočili posameznemu zdravniku prevzem več kot enega programa. Posamezne kadrovske potrebe bomo zapolnili tudi s prihodom tujih strokovnjakov.

2.2. OSNOVNA ZDRAVSTVENA DEJAVNOST

2.2.1. Proučili bomo sedanje **ustanovitelske pravice** in odgovornosti na področju osnovnega zdravstva in regionalnih bolnišnic.

2.2.2. Zagotovili bomo izvajanje veljavne zakonodaje na področju **izdajanja koncesij**. Delež koncesionarjev na področju osnovnega zdravstva bomo postopno povečevali. Vzpostavili bomo enoten pristop k podeljevanju koncesij, ter enotna pravila podeljevanja koncesij za zasebne in državne službe.

2.2.3. **Racionalizirali bomo predpisovanje zdravil** v osnovnem zdravstvu s stalnim izobraževanjem zdravnikov in izvajali nadzor nad cenami zdravil.

2.2.4. Dodatno bomo **financirali programe** na osnovni ravni, tako da bo mogoče čimveč obravnav opraviti na tem nivoju. Poseben poudarek bo dan projektom in **programom preventive**. Iz sekundarnega nivoja bo potrebno na primarni nivo prestaviti nekatere posege, ki jih je glede na usposobljenost zdravnikov mogoče izvajati. Ter jasno doktrinarno opredeliti storitve primarnega in sekundarnega nivoja.

2.3. AMBULANTNO SPECIALISTIČNA IN BOLNIŠNIČNA DEJAVNOST

Na tem področju, bomo spremenili organizacijo, lastništvo, poslovanje in na novo definirali financiranje. Za zagotavljanje uresničevanja pravic zavarovancev bomo omogočili čimbolj enakomerno dostopnost po vsej državi. V ta namen bomo:

- predlagali nov zakon o zavodih in zakon o zdravstveni dejavnosti;
- standardizirali klinične poti in procese zdravljenja;
- postopno zamenjali iztrošeno opremo in pripravili standarde in normative za njeno uporabo;
- razmejili delovanje in financiranje sekundarnega in terciarnega nivoja;

- povečali podeljevanje koncesij za ambulantno specialistično dejavnost;
- v bolnišnicah oblikovali pogoje za delo samozaposlenih zdravnikov;
- nadaljevali že začeti princip plačevanja storitev po skupini primerljivih primerov (SPP);
- posodobili informativni sistem in ga povezali za vso državo.

2.4. TERCIARNA DEJAVNOST

Na posameznih zdravstvenih dejavnostih bomo razvijali in omogočali terciarno dejavnost tudi v drugih bolnišnicah. Klinični center mora ostati strokovni vrh bolnišnične dejavnosti v Sloveniji, vendar mora biti financiranje jasno razvidno in ločeno za sekundarno in terciarno dejavnost. Tudi formalna ločitev teh dveh dejavnosti v Kliničnem centru bo eden razvojnih ciljev. Za raziskave in razvoj v zdravstvu bomo zagotovili sredstva iz proračuna.

2.5. DRUGE DEJAVNOSTI

Na področju lekarništva bomo spremenili zakon o lekarniški dejavnosti. Na novo bomo preverili ustanoviteljstvo lekarn, uredili mrežo in omogočili izvajanje te dejavnosti z večjim deležem koncesionarjem in vrednotenjem lekarniškega dela.

Ministrstvu za zdravje bomo omogočili normalno delovanje z lastno bazo podatkov. Vloga in status Inštituta za varovanje zdravja in območnih Zavodov za zdravstveno varstvo bo potrebno na novo definirati.

Na področju zdravstvene nege bomo takoj uredili šolanje kot ga zahteva Evropska unija. Tudi na tem področju bomo podpirali koncesijski način dela ter s tem zmanjšali stroške. Zbornici zdravstvene nege in drugim zbornicam, ki izpolnjujejo pogoje, bomo s spremembo zakonodaje omogočili izvajanje določenih pooblastil (npr. izdajanje licenc).

3. FINANCIRANJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

V SDS ocenjujemo, da je potrebno za kakovostno zdravstveno varstvo državljanov v naslednjem obdobju zagotoviti 7 odstotkov BDP iz javnih sredstev in 1,2 odstotka BDP iz zasebnih sredstev. Zato bodo s spremembami zakonodaje po hitrem postopku odpravljene neuskkljenosti pri osnovah za obračun in plačevanje prispevkov predvsem samostojnih zavezancev ter v osnove za obračun vključene vse vrste dohodkov (plače, obresti, avtorski honorarji, sejnine, kapitalski prihodki itd.). Z zakonodajnimi in organizacijskimi ukrepi bo uvedena večja disciplina pri plačevanju prispevkov.

3.1. Ker primanjkljaj Zavoda za zdravstveno zavarovanje raste, (za najete likvidnostne kredite zavod plačuje letno že več kot 2 milijard obresti), bo vlada iz proračuna zagotovila pokritje primanjkljaja do 10 milijard SIT. Z dodatnimi sredstvi iz ukrepov omenjenih v uvodu te točke bo **zagotovljena ustrezna likvidnost** in možnosti za širitve programov po prioritetah.

3.2. Z dopolnitvami zakona o DDV bomo znižali davek za zdravstvo, zdravila in medicinsko tehnične pripomočke. Manjkajoča sredstva za proračun bodo zagotovljena iz drugih davčnih prihodkov.

3.3. S spremembami in dopolnitvami ustreznih zakonov bomo zdravstveno blagajno **razbremenili finančnih obveznosti**, ki ne sodijo v obvezno zdravstveno zavarovanje. To so nadomestila za dneve odvzema krvi, nadomestila za bolezen v času brezposelnosti itd. Prav tako je potrebno nadomestiti izpadle prihodke v primerih, ko država ali občine oprostijo zavezance za plačilo prispevkov.

3.4. SDS se bo zavzemala, da bodo z novo zdravstveno zakonodajo **vzpostavljeni pogoji za širitve** ponudbe prostovoljnih zdravstvenih zavarovanj in s tem možnost povečanja zasebnih sredstev za financiranje. Hkrati odklanja neposredno plačevanje zdravstvenih storitev v obveznem zdravstvenem zavarovanju.

3.5. Z novo zdravstveno zakonodajo bo natančneje opredeljena **vloga in odgovornost partnerjev** pri sprejemanju Splošnega in področnih dogovorov za učinkovitejše razporejanje sredstev za zdravstvene programe in dani okviri za določanje prioritet in konkurenčne ponudbe programov izvajalcev.

3.6. **Vrednotenje programov** bo temeljilo na stroškovnih analizah integralne obravnave bolnika in na dokazih temelječi medicini. Vzpostavljen bo celovit strokovni in finančni nadzor ter pogoji za organiziranje in delo Agencije za določanje standardov in kakovosti v zdravstvu.

3.7. SDS bo sistemsko **zagotovila pogoje za učinkovitejše delo** in rabo virov za izvajanje programov v zdravstvenih zavodih ter položaj in odgovornost managementa za uspešno poslovanje. Omogočeno bo delo samozaposlenih zdravnikov in s tem večanje produktivnosti in selektivno skrajševanje čakalnih vrst.

3.8. Na področju investicij v zdravstvu bomo aktivnosti še povečali in na novo **postavili strukturo porabe** teh sredstev. Posebno pozornost bomo usmerili nabavi in zamenjavi predvsem iztrošene diagnostične opreme. Pripravili bomo **standarde in normative** za te nabave in pospeševali usposobljenost v zdravstvenih zavodih za transparentno in racionalno izvajanje javnih naročil. Vzpostavili bomo mehanizme, na podlagi katerih bodo javni zavodi **namensko uporabljali** sredstva amortizacije.

ZAKLJUČEK

Predlagamo zahteven in konkreten program za ureditev razmer in nadaljnji razvoj zdravstvenega varstva v Sloveniji. Pričakujemo ustvarjalno delo in aktivno sodelovanje vseh zaposlenih v zdravstvu. Poudarjamo, da za sedanjo krizo v zdravstvu niso krivi zaposleni zdravstveni delavci, pač pa nosi odgovornost za stanje Ministrstvo za zdravje. Posebej pa bomo veseli vzpodbud in sodelovanja državljanov, združenj in društev, izobraževalnih zavodov in zdravstvenih zavarovalnic ter sredstev javnega obveščanja pri konstruktivnih kritikah in predstavitvah programskih aktivnosti.

ZUNANJE IN EVROPSKE ZADEVE

1. SMERNICE ZUNANJE POLITIKE

1. 1. REPUBLIKA SLOVENIJA V EVROPSKI UNIJI

Republika Slovenija se je doslej zgolj prilagajala evropskim pravilom in danemu evropskemu institucionalnemu okviru, poslej začenja evropski pravni red in politiko EU aktivno soustvarjati. Pri svojem uveljavljanju v okvirih EU bo RS sledila načelom odgovornega izpolnjevanja obveznosti članice EU in konstruktivnega sodelovanja med članicami. Zavzemala se bo za čim doslednejše uveljavljanje t.i. *komunitarne metode*, namreč za krepitev in poglobljanje pristojnosti na nivoju EU in odločanje v okviru skupnih institucij EU, pri tem pa bo izpolnjevala dolgoročni cilj uveljavljanja lastnih nacionalnih interesov v kontekstu nujnega doseganja dogovorov med članicami EU.

Kot članica EU bo RS svojo zunanjo politiko usklajevala s politikami drugih članic. Znotraj Skupne zunanje in varnostne politike EU (SZVP) bo RS aktivna predvsem na tistih področjih, kjer lahko izkoristi svoje zgodovinske izkušnje, strateške prednosti in gospodarske povezave, kar velja predvsem za področje t. i. »Zahodnega Balkana« in »Novega evropskega sosledstva«. Slovenija si bo v okviru SZVP prizadevala za čim boljše odnose v evroatlantski skupnosti, za partnerstvo med EU in ZDA oz. za čim bolj učinkovito in enakopravno sodelovanje v NATO. Pri povezovanju s članicami EU pa bo RS podpirala takšne oblike sodelovanja, ki bodo krepile njeno srednjeevropsko in sredozemsko identiteto. Vendar pa se obzorja zunanje politike RS ne smejo ustaviti na mejah EU oz. v neposredni soseščini EU, ampak morajo seči tudi na ostala mednarodno politično relevantna področja, kjer ima RS posebne interese. To velja zlasti za Bližnji vzhod, kjer bi lahko RS s pridom uporabila dobre odnose, ki jih vzdržuje z vsemi pomembnimi dejavniki na tem področju, in pripomogla k nadaljnjemu razvoju bližnjevzhodnega mirovnega procesa.

2. MULTILATERALNI ODNOSI

2. 1. REPUBLIKA SLOVENIJA IN ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

OZN ostaja glavni forum za razpravo o temeljnih varnostnih in političnih problemih sodobnega sveta, čeprav je pri reševanju slednjih zaznati tudi vedno večjo potrebo po izboljšanju učinkovitosti njenega delovanja. RS bo podpirala prizadevanja za reformo OZN, s katero se bo ta organizacija prilagodila razmeram v 21. stoletju. Potrebno bo povečati učinkovitost in transparentnost delovanja organov OZN, kar velja tudi za Varnostni svet, ki bi se moral preoblikovati v skladu z realnimi mednarodnimi političnimi razmerji v svetu. RS bo podprla tiste pobude za reformo OZN, ki bodo preprečile zlorabo mednarodnega pravnega reda za zaščito nedemokratskih diktatorskih režimov, in dolgoročno uveljavile spoštovanje človekovih pravic kot univerzalno načelo mednarodne ureditve.

2. 2. REPUBLIKA SLOVENIJA IN NATO

Članstvo RS v NATO, ki ga je prva predlagala SDS in kasneje tudi odločilno prispevala k uspehu referendumu leta 2003, postavlja Slovenijo v povsem nov mednarodni položaj, ki se ga sedanje vladne strukture še ne zavedajo v zadostni meri. Članstvo v NATO zagotavlja kolektivno obrambo zaveznitva v smislu »vsi za enega eden za vse«, obenem pa sta se okrepila tako mednarodni ugled kot mednarodna teža RS. Članstvo v NATO postavlja

slovensko zunanjo politiko iz dosedanjega ožjega varnostnega okvira v globalnega, kar velja zlasti za soočanje z asimetričnimi grožnjami. V tem smislu bo slovenska zunanja politika morala opraviti kvalitativni preskok in se aktivno lotevati širših mednarodnih problemov na področju varnostne politike.

2. 3. REPUBLIKA SLOVENIJA IN ORGANIZACIJA ZA VARNOST IN SODELOVANJE V EVROPI

Izredno možnost za prepoznavnost zunanje politike in podobe RS v svetu ponuja predsedovanje Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi leta 2005. Uspešno predsedovanje bi potrdilo njen status zanesljive države in omogočilo boljše povezovanje in intenzivne stike v vseh ključnih političnih centrih odločanja v svetu. Še posebej je pomembno, da bo imela RS kot predsedujoča OVSE tudi večjo težo, pomen in ugled znotraj EU in NATO pa tudi v odnosih z ZDA in Rusko federacijo.

2. 4. REPUBLIKA SLOVENIJA IN SVET EVROPE

Kot članica Sveta Evrope si bo Republika Slovenija prizadevala za nadaljnje uresničevanje politike aktivne zaščite človekovih pravic z mednarodnimi sporazumi in drugimi pravnimi akti, ki utrjujejo skupno zakonodajo o človekovih pravicah v geografskem prostoru Evrope in širše, s tem pa pospešujejo oblikovanje skupne evropske identitete.

2. 5. REPUBLIKA SLOVENIJA V REGIONALNIH POBUDAH

Na regionalni ravni so za RS zlasti pomembne povezave, ki krepijo njen status srednjeevropske in sredozemske države, zato bo tudi v prihodnosti aktivno sodelovala v aktivnostih EU v sredozemskem bazenu, Jadransko-jonski pobudi, Regionalnem partnerstvu in Srednjeevropski pobudi.

3. BILATERALNI ODNOSI

3. 1. BILATERALNI ODNOSI NA GLOBALNI RAVNI

3. 1. 1. REPUBLIKA SLOVENIJA IN ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

RS si bo prizadevala za vsestransko razvite odnose z ZDA. Pri tem je bistveno, da se poleg političnih krepijo partnerski odnosi tudi na vseh drugih področjih sodelovanja Slovenije z ZDA, še zlasti na gospodarskem. RS se zaveda pomembne zgodovinske vloge, ki so jo imele ZDA pri zagotavljanju varnosti in združevanju evropskega kontinenta v drugi polovici 20. stoletja, ko so po zmagi nad nacistično-fašistično koalicijo omogočile gospodarsko obnovo Zahodne Evrope, z vztrajnim zavzemanjem za demokratizacijo pa so odločilno prispevale k razkroju komunističnega totalitarizma. RS si želi biti med tistimi državami EU, ki si prizadevajo za krepitev partnerskega sodelovanja z ZDA in transatlantskih vezi. Dobro in vsestransko sodelovanje z Združenimi državami Amerike mora biti, tako kot uresničevanje vseh drugih najpomembnejših zunanjepolitičnih odločitev, predmet nacionalnega konsenza, in torej skupen strateški cilj vseh demokratičnih političnih sil v Sloveniji.

3. 1. 2. REPUBLIKA SLOVENIJA IN RUSKA FEDERACIJA

Odnosi med RS in Rusko federacijo so dobri in se še naprej krepijo. Z Rusko federacijo ima RS skupni interes pri poglobljanju kulturnega sodelovanja v okviru t.i. Foruma slovanskih kultur. Sodelovanje z Rusko federacijo bo tudi v prihodnosti pomembno zaradi razvojnih možnosti, ki jih tržišče Ruske federacije predstavlja za slovensko gospodarstvo.

3. 1. 3. REPUBLIKA SLOVENIJA IN KITAJSKA

Kitajska je država z bogato kulturno in civilizacijsko dediščino, njeno gospodarstvo pa je trenutno v velikem porastu, kar bo upoštevala tudi RS pri oblikovanju svojih zunanjepolitičnih usmeritev. RS pozdravlja dejstvo, da sta Kitajska in Evropska unija vzpostavili intenziven dialog, s katerim se krepijo odnosi tako na gospodarskem in kulturnem kot tudi na političnem področju. Glede ureditve vprašanja Tajvana se Slovenija zavzema za mirno rešitev odprtih vprašanj med Tajvanom in Kitajsko, na podlagi demokratičnih načel in ob upoštevanju volje ljudstva. RS si bo prizadevala za takšne oblike sodelovanja s Tajvanom, kot so ustaljene v drugih članicah EU.

3. 1. 4. REPUBLIKA SLOVENIJA IN JAPONSKA

Japonska predstavlja enega največjih svetovnih investitorjev in spada med tehnološko najbolj razvite države. Krepitev sodelovanja z Japonsko bi torej objektivno pomenilo tudi oblikovanje dodatnih možnosti za uspešnejšo sprostitvev razvojnih potencialov Slovenije.

3. 1. 5. REPUBLIKA SLOVENIJA IN INDIJA

Spričo pospešenega gospodarskega razvoja se vztrajno povečuje tudi politični vpliv Indije na globalni ravni, kar bo upoštevala tudi RS in si prizadevala za vsestransko okrepitev odnosov z Indijo.

3. 2. ODNOSI S SOSEDNJI DRŽAVAMI IN SVETIM SEDEŽEM

3. 2. 1. REPUBLIKA AVSTRIJA

V odnosih s to sosedo se bo RS zavzemala za odprt in trajen dialog, katerega cilj je, da se medsebojni gospodarski, kulturni in politični stiki obeh srednjeevropskih držav vsestransko okrepijo. Pri tem je pomembno, da se v realnem času doseže napredek tudi pri zaščiti slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem in Štajerskem. Menimo, da je pomembno bilateralno poglobljanje sodelovanja ekspertov, kot na primer načrtovano srečanje skupine Združenih narodov za standardizacijo zemljepisnih imen. V mednarodni skupnosti se partnerski odnos med državama izraža na različnih ravneh, med drugim tudi v okviru Mreže za človekovo varnost ter pri različnih humanitarnih in kulturnih projektih, kar predstavlja trdne temelje tudi za sodelovanje v prihodnosti.

3. 2. 2. REPUBLIKA HRVAŠKA

Slovensko-hrvaški odnosi so s spremenjenim slovenskim statusom v mednarodni skupnosti dobili drugačno podlago, saj se RS s Hrvaško dogovarja o urejanju medsebojnih odnosov tudi kot članica EU in NATO. RS pričakuje, da bo tudi Hrvaška, ki se poteguje za članstvo v EU, v svojih odnosih s Slovenijo spoštovala mednarodna pravila in pri odpiranju svojega gospodarskega prostora upoštevala enaka merila kot Slovenija. RS vidi v Hrvaški pomembnega partnerja, ki si zasluži jasno evropsko perspektivo, zato bo tudi v prihodnosti podpirala njena prizadevanja, da izpolni vse kriterije za vstop v EU.

Slovensko-hrvaški odnosi so obremenjeni z nekaterimi nespornimi in pomanjkljivostmi, ki izvirajo iz sicer pozitivne skupne zgodovine. Po zgledu komisij, ki jih je Slovenija ustanovila z Italijo in z Avstrijo, bi lahko ustanovili tudi komisijo za zgodovinska in pravna vprašanja med Slovenijo in Hrvaško. Komisija bi morala biti na slovenski strani sestavljena iz predstavnikov strok, vladne in opozicijske strani.

RS se bo še naprej zavzemala za to, da se sporazum o meji uredi tako, da ljudje ob meji ne bodo prikrajšani v svojih pravicah, meja na morju pa mora biti urejena tako, da bo omogočala stik slovenskih teritorialnih voda z mednarodnimi vodami. RS in Hrvaška si morata kot odgovorni pomorski državi prizadevati za multilateralne in evropske rešitve, ko gre za problematiko ekološke zaščite Jadranskega morja.

Hkrati z opravljenim prevzemom svojega dela Jedrske elektrarne Krško bi morala Hrvaška prevzeti tudi svoj del odgovornosti za shranjevanje jedrskih odpadkov, kar pomeni, da bi redno in v dogovorjeni višini prispevala v svoj sklad za razgradnjo Jedrske elektrarne Krško in redno plačevala za porabljeno energijo. Potrebno bo nadaljevati z naporji za rešitev zahtev hrvaških varčevalcev v Ljubljanski banki Zagreb na osnovi ureditve nasledstvenih vprašanj po nekdanji skupni državi. Republika Slovenija bo varovala slovenske interese pri obravnavanju slovenske lastnine na Hrvaškem.

3. 2. 3. ITALIJANSKA REPUBLIKA

RS se zaveda velikega pomena, ki ga ima Italija v EU in celotni mednarodni skupnosti, zato bo tudi v prihodnosti posvečala krepitvi stikov med državama tako na bilateralni ravni kot tudi multilateralnih okvirih. Okrepljeno meddržavno sodelovanje bo prispevalo tudi h krepitvi gospodarske in politične veljave slovenske narodne skupnosti v zamejstvu. Poleg živahne gospodarske izmenjave pa državi veže tudi interes za krepitev prometnih povezav, pri čemer bosta obe državi v obojestransko korist morali nadaljevati z uresničevanjem projekta izgradnje 5. transportnega koridorja.

3. 2. 4. REPUBLIKA MADŽARSKA

Tradicionalno prijateljsko sodelovanje z Madžarsko bo treba ohraniti tudi v prihodnosti. Posebno pozornost bo treba nameniti skrbi za izboljšavo prometnih povezav, saj je to v interesu slovenskega gospodarstva in razvijajoče se Luke Koper. RS bo namenjala posebno pozornost varovanju interesov slovenske manjšine na Madžarskem ter skušala pogoje njihovega življenja in delovanja približati pogojem, kakršne RS zagotavlja madžarski manjšini.

3. 2. 5. SVETI SEDEŽ

RS ceni prizadevanja Svetega sedeža za krepitev civilizacije miru in medčloveškega spoštovanja v svetu. RS se bo trudila, da se v skladu z večstoletno zgodovinsko povezanostjo med slovenskim ljudstvom in Katoliško cerkvijo odnosi s Svetim sedežem okrepijo. Izhajajoč iz določil Sporazuma med RS in Svetim sedežem, ki je bil podpisan leta 2001 in ratificiran leta 2004, se bo RS zavzemala, da se odnosi med Slovenijo in Svetim sedežem urejajo v spoštljivem in prijateljskem dialogu.

4. SKRB ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

4. 1. SLOVENCI V ZAMEJSTVU

Republika Slovenija bo vestno in nediskriminatorno skrbela za reševanje vseh vprašanj, ki tarejo Slovence v zamejstvu in skrbela za to, da se poselitveni etnični prostor Slovencev v zamejstvu ne zmanjšuje. RS bo tudi v novih pogojih, ki jih ustvarja članstvo v EU, skrbela za ohranjanje slovenske identitete v zamejstvu in za to, da bo finančna podpora, ki jo RS namenja svojim rojakom v zamejstvu, potekala redno in pregledno, ob spoštovanju evropskih načel svobodnega organiziranja posameznikov. RS se bo zavzemala za to, da bo položaj slovenskega jezika, kot enega od uradnih jezikov EU, dobil primerno mesto v predelih, ki so

poseljena s slovensko populacijo. Prav tako se bo Slovenija zavzemala za to, da bi se na ozemlju celotne EU v državah, kjer živijo Slovenci, okrepile slovenske institucije (izobraževalne, kulturne, tiskani in elektronski mediji itn.)

4. 2. SLOVENCİ PO SVETU

RS bo nadaljevala s podporo Slovincem in njihovim potomcem, ki živijo v drugih evropskih državah in na drugih kontinentih. V ta namen je potrebno čimprej sprejeti ustrezno zakonsko osnovo, ki bo bolj učinkovito zaščitila interese slovenskih rojakov po svetu in jih bolj trdno povezala z matično državo. RS se bo aktivno zavzemala, da Slovenci po svetu pridobijo slovensko državljanstvo, kar jim ne bo pomenilo le čustvene povezanosti s staro domovino, marveč tudi večje možnosti za izobraževanje in zaposlovanje na enotnem trgu EU. Še zlasti pa je pomembno, da se povečajo sredstva za poučevanje slovenskega jezika za potomce slovenskih izseljencev. RS si bo prizadevala, da bodo v diplomatskih predstavništvih EU nudili ustrezen servis slovenskim državljanom, živečim v diaspori. V ta namen bo RS podpirala zaposlovanje slovenskih diplomatov v predstavništvih Evropske komisije v tistih državah, kjer živi slovenska diaspora, vendar RS nima svojih predstavništev.

OBRAMBA

Za doseg cilja zagotavljanja nacionalne varnosti in obrambe Republike Slovenije bo težišče delovanja vlade v naslednjem mandatu na naslednjih nalogah:

1. Slovenija bo varnost prebivalstva ter države in njenih interesov v novem varnostnem okolju asimetričnih groženj zagotavljala s kolektivno obrambo Zveze NATO, prispevala k operacijam EU ter OZN skladno s svojimi zmogljivostmi ter dodatno razvila svojim nacionalnim potrebam ter tradiciji specifične sile.

2. Uredili in izboljšali bomo upravljanje nacionalne varnosti in obrambe tako na nivoju vlade kot tudi ministrstva za obrambo ter drugih ministrstev in vladnih služb, pri čemer bo upoštevano razmerje med EU ter Državnim zborom, vlado in ključnimi ministrstvi, ki so odgovorna za področje nacionalne varnosti. Pristojnosti, organiziranost in procese Sveta za nacionalno varnost bomo prilagodili tako, da bo vlada skupaj z vsemi ministrstvi in vladnimi službami dejansko postala suveren upravljavec nacionalne varnosti.

3. SV bo manjša kot predvidevajo sedanji načrti, vendar bo zaradi večjega poklicnega bojnega jedra, večje izurjenosti, pripravljenosti in opreme veliko učinkovitejša ter uporabnejša za spopadanje s sodobnimi varnostnimi grožnjami kot doslej. SV, katere jedro bodo sestavljali 4 poklicni motorizirani pehotni bataljoni, vključno z lahko gorsko pehoto, bo prožna, mobilna in premestljiva. Letalstvo bo s helikopterji in transportnimi letali zagotavljalo podporo tem enotam ter bo hkrati lahko na razpolago za zavezniške operacije. SV bo imela v svoji sestavi tudi vrhunsko opremljeno enoto za radiološko, kemično ter biološko obrambo, tako za vojaške kot civilne namene. Dosledno bomo upoštevali NATO-vo formulo, da mora biti najmanj 40% oboroženih sil uporabnih, opremljenih ter usposobljenih za bojevanje na sodobnem bojišču, 8% pa ob vsakem času na operacijah.

4. Slovenija bo oblikovala prostovoljne enote domovinske obrambe z majhnim poklicnim jedrom, ki bodo imele v primeru dolgoročnega poslabšanja strateškega varnostnega okolja ključno vlogo pri razvoju dodatnih, dopolnilnih obrambnih zmogljivosti. V sedanjih razmerah

se bodo angažirale pri obrambi pred usklajenimi terorističnimi napadi večjih razsežnosti ter podpirale sistem varovanja pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ta struktura bo tesno sodelovala z zainteresiranimi organizacijami civilne družbe.

5. Slovenija bo za zaščito suverenosti in varnosti slovenskega akvatorija vse do mednarodnih voda ter luke Koper ustanovila učinkovito obalno stražo.

6. Ukinili bomo projekt PROVOJ ter prenesli vodenje in odgovornost na vodje organov v sestavi in organizacijskih enot ministrstva, pri čemer bomo pospešili proces profesionalizacije SV na podlagi temeljite analize dosedanjega poteka.

7. Takoj bomo odpravili nepotrebne zmogljivosti SV, ki so neuporabne v luči novih varnostnih razmer ter slovenskih specifičnih potreb. Zmogljivosti SV bodo v največji meri zadovoljevale dvojno namembnost, vojaško in civilno. Temu bo prilagojeno tudi urjenje SV. S tem bo zagotovljena čimbolj racionalna uporaba sredstev, ki bodo od leta 2006 znašala 2% BDP. Sredstva se bodo trošila izključno v obrambne namene. Na takšen način bomo zagotovili ustrezne dolgoročne pogoje za urjenje, modernizacijo ter angažiranje SV v bojnih razmerah, ki jih narekuje sodobna varnostna realnost.

8. Uredili bomo status pripadnikov SV, ki bo primerljiv s statusom pripadnikov sodobnih poklicnih vojska. V ospredju naše pozornosti bo izboljšanje kvalitete življenja pripadnikov SV in njihovih družin.

9. Skupaj z drugimi ministrstvi bomo v najkrajšem času uredili vprašanje kadrovske neskladij v SV, tako da bo SV ostala neobremenjena in bo sposobna opravljati poslanstvo, za katerega je namenjena.

10. Slovenija bo kot članica NATA in EU izpolnjevala svoje mednarodne obveznosti ter pomagala zaveznicam. Kot članica obeh organizacij se bo Slovenija zavzemala za njuno varnostno dopolnjevanje ter tvorno sodelovanje na podlagi t.i. Berlina plus.

11. Nacionalno ter mednarodno krizno upravljanje države v razmerah članstva v NATU in EU bo racionalizirano. Skladno z ustavnimi omejitvami bo prešlo v pristojnosti vlade, tako da bodo ukrepi pravočasni, celoviti in usklajeni, ministrstva in ustrezne vladne službe pa bodo v celoti sprejele odgovornost za njihovo načrtovanje in izvajanje.

12. Preko vzgojno-izobraževalnega sistema, delovanja države ter podpiranja ustreznih društev in združenj bomo izvajali na neprisilen in pozitiven način vzgojo za državljanstvo in domoljubje, kar bo del širše politike države do varovanja kulturne identitete, slovenskega jezika, narave, lastnega zdravja, skratka pozitivnega odnosa do tistega, kar nas dela zdravo in razvijajočo družbo nasploh.

13. Uredili bomo status veteranov vseh ljudi, ki so dali bistven prispevek v vojni za Slovenijo, pri čemer bomo status in pravice iz tega naslova enakopravno uredili za vse borce za Slovenijo iz preteklih vojn. Žrtvovanje in zgledi borcev za Slovenijo bodo v funkciji krepitve domoljubja, narodne zavesti in državljanstva ter zlasti za uspešno sprejemanje novih izzivov, ki bodo prihajali pred državljanse Slovenije.

14. Zaradi doseganja zastavljenih ciljev na področju nacionalne varnosti bo Vlada RS nemudoma preverila vse programe razvoja in modernizacije SV ter širšega obrambnega

sistema. Vlada RS bo ob sodelovanju strokovne javnosti ter civilne družbe pričela z javno razpravo o transformaciji obrambe v spremenjenih varnostnih razmerah ter glede tega skušala doseči konsenz v širši slovenski družbi. Ugotovitve bodo objavljene v Obrambni beli knjigi, ki jo bo Vlada RS predstavila Državnemu zboru ter slovenski javnosti.

NOTRANJE ZADEVE

1. Organizacija notranjih zadev

Izhodišče dela Odbora za notranje zadeve je odločitev Strokovnega sveta SDS, da bosta na področju sedanje organiziranosti Ministrstva za notranje zadeve delovala dva odbora in sicer odbor za javno upravo in Odbor za notranje zadeve. To pomeni, da želimo v prihodnjem mandatu spremeniti organizacijo ministrstev na tem področju in obe vsebinsko precej ločeni področji tudi strukturno ločiti, podobno kot je to urejeno tudi v nekaterih evropskih državah. Sedanja togost sistema enega najštevilčnejših ministrstev predstavlja namreč oviro za bolj fleksibilno odzivanje in prilagajanje na potrebe sedanjega časa.

2. Zagotavljanje varnosti

2.1. Splošno

Varnost je ena od največjih dobrin, ki si jih ljudje želijo imeti. To so pokazale številne strokovne raziskave doma in v tujini, iz katerih lahko ugotovimo, da ljudje varnost, kot dobro, postavljajo takoj za elementarno potrebo po prehranjevanju. Po 11. septembru v ZDA in vse večjemu zavedanju grožnje terorizma povsod po svetu, potreba po zagotovitvi varnosti in učinkovitem boju zoper terorizem še pridobiva na pomenu. Zato je zagotavljanje varnosti vseh državljanov in njihovega premoženja ena temeljnih nalog vsake države in seveda tudi Slovenije. Policija, kot tisti ključni del državnega aparata, ki lahko v največji meri zagotavlja varnostne razmere v državi, seveda ni edini garant varnosti. Celoten ustroj države mora biti zasnovan tako, da vsak resor na svojem področju v čim večji meri zagotavlja pogoje za uspešno delovanje države na svojem področju, takšne pogoje, ki ljudem omogočijo delo, ustrezno preskrbo, zdravstveno in socialno varnost, izobraževanje, gospodarski razvoj, ustrezno prometno in drugo infrastrukturo itd. Če je vse to v zadovoljivi meri ljudem zagotovljeno, so ti zadovoljni, ni prehudega razslojevanja med ljudmi, posledično je manj kriminala in drugih odklonskih pojavov, kar preventivno vsekakor zagotavlja večjo varnost. V ožjem pomenu besede pa je seveda Ministrstvo za notranje zadeve tisto, ki je dolžno storiti vse, da zagotovi ljudem varnost, ne glede na to, kako sicer država funkcionira.

Ni pa le policija znotraj Ministrstva za notranje zadeve tista, ki skrbi za varnost. Tudi delovanje služb, ki se ukvarjajo z upravnimi notranjimi zadevami in služb na področju migracijske politike je usmerjeno v isti cilj ter predstavlja lahko pomemben korektiv rizičnosti delovanja določenih skupin ljudi, katerih pojavljanje lahko tudi lažje predvidimo in s tem nadziramo.

2.2. Policija

2.2.1. Vloga policije

Ker ne bo mogoče nikoli zgolj z vzpostavitvijo ustreznih razmer in preventivnimi ukrepi zagotoviti takšno stanje, v katerem ne bi prišlo do odklonskih pojavov ter različnih oblik kriminala, je seveda policija tisti mehanizem, ki mora v končni fazi poskrbeti za zagotavljanje javnega reda in varnosti. To pa ne pomeni, da je policija zgolj represivni organ, ki ukrepa, ko do kršitve javnega reda in varnosti ali do storitve kaznivega dejanja pride. Res je, da si policijo največkrat predstavljamo, kot represivni organ, kar dejansko tudi je. Vendar pa moramo bistveno bolj kot doslej razmišljati tudi drugače. V sodobnem demokratičnem svetu vedno bolj prevladuje razmišljanje o spremenjeni filozofiji policijskega dela. Države EU danes več ali manj uspešno uvajajo ta nov sodoben pogled na policijsko delo. Filozofija policijskega dela mora vedno bolj iti v smer preprečevanja kaznivih ali drugih dejanj, ki ogrožajo javni red in varnost. Bolj bo v prihodnje potrebno policijo usmerjati v sodelovanje in povezovanje z lokalnimi skupnostmi, čemur lahko rečemo policijsko delo v skupnosti oz. z uveljavljenim mednarodnim izrazom *community policing*. Bistvo takšne usmeritve v skupnem nastopu policije in prebivalcev lokalnih skupnosti je v preprečevanju kaznivih ali drugih nezaželenih ravnanj, ki ogrožajo varnost ljudi. S sodelovanjem in povezovanjem policije z lokalnim prebivalstvom in lokalnimi institucijami bo v preventivnem smislu doseženo bistveno več, kot doslej. Med drugim bo v tem smislu potrebno z ustrezno prerazporeditvijo sredstev znotraj ministrstva omogočiti pogoje za večjo prisotnost policistov, ki bodo že s samo svojo prisotnostjo na določenem območju delovali preventivno.

2.2.2. Omejevanje najhujših oblik kriminalitete

Znotraj kriminalistične policije bomo kadrovsko okrepili in tudi sicer zagotovili ostale potrebne pogoje za uspešno in učinkovito delo na področju gospodarskega kriminala in organizirane kriminalitete. Gre za proces, ki bo trajal več let, saj je treba poleg kadrovske okrepitve postopno zagotoviti tudi potrebna znanja kriminalistov (tudi šolanje v tujini) in jih tudi materialno stimulirati do te mere, da preprečimo nenormalno visoko stopnjo fluktuacije v teh službah.

2.2.3. Vzdrževanje javnega reda in splošne varnosti ljudi

Na področju nasilništva, zlasti družinskega nasilja, ki pogosto preraste tudi v kazniva dejanja, bomo zagotovili učinkovitejše delovanje policije, zlasti z njenim dodatnim izobraževanjem. Na etično mešanih območjih bomo po potrebi tudi s prerazporejanjem policistov zagotovili enakopravno obravnavanje vseh državljanov.

2.2.4. Nadzor cestnega prometa

Na področju varnosti cestnega prometa bomo skušali v bistveno večji meri aktivirati poleg policije tudi druge subjekte, ki so odgovorni za izvajanje nacionalne strategije varnosti cestnega prometa, zlasti upravljavce cest in pristojne upravne organe znotraj Ministrstva za promet, ki se ukvarjajo s prometno politiko, pravosodne institucije, šole in druge subjekte, ki so do sedaj vse preveč pasivni. Policija bo v bodoče z vidnostjo in prisotnostjo na cestah v večji meri delovala preventivno, poostreno represivno pa zlasti na tistih odsekih cest, kjer pogosteje prihaja do hudih kršitev in tudi žrtev v prometu.

2.2.5. Varovanje državne meje in preprečevanje nedovoljenih migracij

Do leta 2007 bomo zagotovili izvajanje vseh obvez Slovenije, ki izhajajo iz pridružitvenih pogajanj, in s tem prevzeli tako imenovani Schengenski način varovanja našega dela zunanje meje EU.

2.2.6. Razvijanje partnerskega odnosa s posamezniki in skupnostmi (policijsko delo v skupnosti)

Prehod na novo obliko oziroma filozofijo policijskega dela – policijsko delo v skupnosti je sicer proces ki bo trajal desetletje ali celo več. Zato bomo intenzivirali vse potrebne mehanizme (decentralizacija, izobraževanje, prilagajanje organizacije varnostnim razmeram, enakomerna obremenjenost policistov po posameznih enotah...), da bi v čim večji meri zagotavljali in pospeševali ta proces. Gre seveda za vprašanje delovanja policije skupaj s skupnostjo in reševanje konkretnih lokalnih varnostnih problemov.

2.2.7. Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje

Na področju izobraževanja bomo sedanji način prekvalifikacije za poklic policista, ki že traja 18 mesecev, spremenili v 24 mesečno izobraževanje, s tem da bodo diplomanti pridobili višjo strokovno izobrazbo. Postopno bomo uvedli sistem, po katerem bodo imeli vsaj na novo zaposleni policisti višješolsko strokovno izobrazbo, ostali že zaposleni, do določene starosti, pa bodo imeli možnost tako izobrazbo pridobiti.

Z notranjim prerazporejanjem sredstev bomo zagotovili bistveno več oblik usposabljanj in izobraževanj, zlasti na specialnih področjih dela policije.

2.2.8. Raziskovalna dejavnost v povezavi z upravljanjem policije

Vodstvu policije in vodstvom vseh organizacijskih enot policije bomo zagotovili ne samo več usposabljanj in izpopolnjevanj, temveč želimo doseči stanje, po katerem se bomo vsaj približali temu, da bomo lahko govorili o upravljanju policije in njenih enot na podlagi izsledkov znanstveno raziskovalnega dela. V ta namen bomo znotraj policije ustanovili malo organizacijsko enoto (s prerazporeditvijo 3-5 delavcev), ki bo skrbela za pospeševanje znanstveno raziskovalnega dela znotraj policije, za sodelovanje z zunanjimi raziskovalnimi institucijami, zlasti Fakulteto za policijsko varnostne vede, ter za implementacijo znanstveno raziskovalnih izsledkov v policiji.

2.3 Upravne notranje zadeve

2.3.1. Harmonizacija in enotna razlaga predpisov ter nadzor nad njihovim izvajanjem

Na področju upravnih notranjih zadev, kamor spadajo matične zadeve, identifikacije ljudi, evidence in registracije bivališč, motornih vozil, orožja in eksplozivnih snovi ter nadzor nad zbiranjem oz. združevanjem občanov, bomo poleg ustreznih zakonskih sprememb izvedli tudi potrebne izboljšave v sistemskem izobraževanju, usposabljanju in izpopolnjevanju kadrov. Posledično temu bo mogoče poenotiti tolmačenje in izvajanje predpisov, ki jih izvajajo državni uradniki od upravne enote do upravne enote precej različno.

2.3.2. Do ljudi prijaznejša uprava

Ob hkratni modernizaciji informacijskega sistema moramo njegovo zmogljivost bolje izkoristiti. Na ta način bomo storitve upravnih notranjih zadev bolj približali končnemu uporabniku, to je državljanu. V tem smislu navajamo nekaj konkretnih primerov:

- prenova računalniške evidence registriranih vozil in njena boljša izkoriščenost
- definiranje funkcije nalepke kot popolnega nosilca podatkov ob registraciji ali njena ukinitve
- pospešeno uvajanje elektronskega poslovanja in tako približevanje uporabnikom ne glede na njihovo lokacijo skladno z razpoložljivimi sredstvi in povečanjem funkcionalne pismenosti prebivalstva
- delovni čas, prilagojen končnemu uporabniku storitve – državljanu - drugačna razporeditev časa dela upravnih uradov – več v popoldanskem času ali deljen

2.4. MIGRACIJE

2.4.1. Migracijska politika

Ustrezna migracijska politika ustvarja nekonfliktno sožitje med državljani in tujci, ki se krajši ali daljši čas zaradi najrazličnejših vzrokov nahajajo v državi. Zato je zelo pomembno, da ima država oziroma njeni pristojni organi pravi občutek za ustrezno ureditev vprašanj, ki so povezana s prihodom ljudi iz drugih držav k nam in ureditvijo njihovega statusa. Zato je naš cilj:

- Oblikovanje migracijske politike, ki bo izhajala iz demografskega, gospodarskega, družbeno-kulturnega in političnega razvoja;
- Enoten in sistemski pristop k uresničevanju migracijske, predvsem pa imigracijske politike;
- Oblikovanje celostnega in učinkovitega pristopa k obvladovanju in upravljanju z migracijskimi tokovi ;
- Učinkovito preprečevanje ilegalnih imigracij, preprečevanje tihotapljenja in trgovanja z ljudmi ter večje sodelovanje organov pregona in sodnih organov na tem področju;
- Preprečevanje zlorabe instituta azila;
- Pravočasno in učinkovito kandidiranje za mednarodna sredstva za področje migracij;
- Uveljavljanje načela delitve bremen z drugimi državami in znotraj države;
- Zagotovitev pogojev za vračanje Slovencev v diaspori.

2.4.2. Vprašanje t. i. izbrisanih

V sprejem na Državni zbor bomo vložili že pripravljen nov ustavni zakon, ki ob izpolnjevanju evropskih standardov upošteva tudi interese državljanov Slovenije. Vse odločbe, ki so bile izdane vlagateljem brez zakonske podlage, po bodo predmet revizijske presoje.

2.4.3. Upravni postopki, integracija in sodelovanje civilne družbe

Naša prednostna usmeritev bo zagotovitev kadrovske, organizacijske in finančne pogojev za to, da bodo državni uradi na področju migracij hitro, učinkovito in enakopravno obravnavali postopke, povezane s problematiko migracij.

Zagotovili bomo hitrejši in bolj sistematičen proces integracije migrantov v okolje, pri čemer bo vzpostavljena v zvezi s tem tesnejša povezava z lokalno skupnostjo. Za celostno in sistematično obdelavo podatkov s področja migracij bo vzpostavljen informacijsko dokumentacijski center. Prav tako pa bo naša pomembna naloga tudi večja transparentnost in povezanost z drugimi ministrstvi, ki rešujejo nekatere pravice tujcev, kot npr. s področja zdravstva, šolstva, socialne pomoči ipd. Na ta način bo zagotovljen boljši pregled in nadzor nad porabo sredstev, ki troši veliko denarja.

Na področju nastanitve in oskrbe prosilcev za azil in priznanih beguncev bomo bolj sistematično vključili v delo nevladne in humanitarne organizacije s tega področja, ki morajo prevzemati aktivno vlogo pri kvalitetni implementaciji pravnih predpisov.

KULTURA

Srednjeročni načrt

Uresničitev prioritet bi pripomogla tako k večjemu razmahu kulturne ustvarjalnosti kot k večjemu gospodarskemu razcvetu, socialnemu razvoju, izrazitejšemu oblikovanju pozitivne samopodobe in samozavesti. Vse to omogoča pogoje za delovanje odprtega, jasnega, kreativnega človeka, ki se izraža navzven kot posameznik kot del vitalne kulturne ustvarjalnosti, ki je sposobna sprejemati zunanjo kulturno razvitost in raznoterost ter njene izzive z nenehno primerjavo, samoocentivijo in kot ustvarjalno spodbudo.

2.1. Kaj bi bilo treba storiti, da bi se ustvarjalne energije sprostile in intenzivirale?

2.1.1. Aktualizirati in po potrebi dopolniti »Šeligov« Nacionalni kulturni program, ki vsebuje določeno vizijo razvoja, kakor jo mora imeti sleherni dolgoročni program, ki se je hkrati sposoben ustrezno prilagoditi vsem izzivom sodobnih umetniških tokov, saj je kultura dinamičen proces.

2.1.2. Iz njegovih načel razviti podobo ciljev, ki bodo rezultat naših finančnih možnosti pa tudi naših želja in kreativne domišljije. V okviru Ministrstva za kulturo, ki bi moralo okrepiti svojo državotvorno vlogo pri uveljavljanju kulture kot temeljne vrednote, naj bo ustanovljena medresorska komisija, ki bo povezovala in usklajevala različna ministrstva pri uresničevanju nacionalnega kulturnega programa.

2.1.3. V tej luči bi bilo potrebno bolj povezati skupni slovenski kulturni prostor, hkrati pa krepiti kulturno identiteto pokrajin (z narečji vred), saj so domala vse obmejne: tako bi se krepila tudi vseslovenska individualnost. Za krepitev te individualnosti ali samobitnosti, z drugo besedo kulturne drugačnosti od sosedov in narodov, je naravnost poklicana država, posebej zdaj, ko smo člani Evropske unije. V le-tej vlada namreč načelo, da je kulturna raznolikost tisto, kar države članice povezuje in ohranja v skupnosti.

2.1.4. :

- Država mora povečevati kulturni proračun. Zagotoviti je potrebno povečanje deleža javnih sredstev za kulturo v brutto domačem proizvodu od dosedanjih 0,85% na 0,88% v prihodnjem letu, v naslednjem srednjeročnem obdobju pa bi se moral delež za kulturo postopno zviševati in doseči 1%, s čimer bi se približal standardom sredstev namenjenih za kulturo v srednje razvitih držav. Z drugimi (primerljivimi) državami v EU pa bi se morala zavzemati za to, da nacionalne kulture, zlasti majhne, dobijo sredstva iz bruseljskega proračuna. Zdaj je čas za to, saj se menda začne razprava o novem srednjeročnem razvojnem obdobju v EU. Tu bi morali odigrati pomembno

vlogo tudi novo izvoljeni poslanci v evropski parlament. Že to bi bilo na tej ravni morda tudi dejanje, ki bi diskusijo o kulturi spravilo bliže javnosti.

- Gradnja Narodne in univerzitetne knjižnice II. To bi nas uvrstilo med moderne evropske narode, ki se zavedajo pomena izobrazbe in dostopnosti do informacij, hkrati pa bi z novim NUK-om Ljubljana, ki ima nenazadnje tudi 57.000 študentov, dobila bolj urbano podobo, ki si jo kot prestolnica zasluži.
- Vzpostavitev radijskih in televizijskih oddajnikov, ki bi pokrili celoten slovenski kulturni prostor. Čeprav sodi ta problem tudi v območje Ministrstva za promet in zveze, ga mora reševati tudi Ministrstvo za kulturo, saj morajo biti programi nacionalnega radia in televizije dostopni vsem Slovencem, tudi tistim, ki živijo v zamejstvu. To ni le politično, ampak izrecno kulturno vprašanje.
- Potrebno bi bilo močneje povezati ves slovenski kulturni prostor, zato bi morali vzpostaviti bolj dejavno sodelovanje s Slovenci v zamejstvu. Zdaj smo vsi v skupni družini evropskih narodov, a še vedno nas družijo nacionalna bit, iz katere lahko skupaj gradimo svojo prepoznavnost in kakovostno navzočnost v Evropi. Slovence v Italiji, v Avstriji, na Madžarskem ter na Hrvaškem mora pri njihovem kulturnem ustvarjanju država Slovenija podpirati v večji meri, jih vključevati v predstavitve svoje kulture v Evropi in v svetu in jim omogočati večjo prisotnost v kulturnem dogajanju v matični domovini.
- Ker se v knjigi nacionalna bit odraža prek jezika, ki je temelj našega pogleda na svet in zavesti o samih sebi, mora slovenska kulturna politika nameniti posebno pozornost slovenski leposlovni, strokovni in znanstveni knjigi (humanistiki) ter njihovim avtorjem, ki so vir ustvarjalnosti, znanja in novih idej. Davek, ki ga država pobere s knjigo, bi morali vrniti knjigi. Tako bi lahko povečali subvencije, kar bi omogočalo obvezno izplačilo primernih honorarjev vsaj za tiste knjige, ki bi jih ministrstvo uvrstilo v svoj program subvencij, hkrati pa bi več denarja namenili tudi za izplačilo knjižničnega nadomestila, ki ga bi slovenski avtorji prejeli kot nadomestilo za izposojanje njihovih knjig v knjižnicah.
- Nadaljevati in povečevati število štipendij, kot eno od oblik financiranja vrhunškega umetniškega ustvarjanja ter uvedba štipendij za umetniške poklice, ki se izgubljajo oziroma izginjajo.
- Zakonsko urediti in presekati končno z nenehnimi obljubami o uvedbi davčnih olajšav za mecene, donatorje in sponzorje, ki bi vlagali v kulturo, saj stimulatívna davčna politika povsod po svetu prispeva h kulturnemu razcvetu. Pozornost usmeriti tudi v gospodarstvo, da prepozna soodvisnost obeh področij, v katerih pomeni več kulture boljše gospodarstvo in več gospodarstva boljše kulturo.
- Razvoj slovenske kulture ne sme biti odvisen od volje in moči birokratov ali političnih špekulacij, ki mnenja ekspertnih komisij pogosto uporabljajo zgolj za kritje lastnih pristranskih in hkrati nepreglednih interesov. Ministrstvo za kulturo je zgolj servis, ki mora omogočati razvoj slovenske kulture in ji dati možnosti za umetniško kreativno rast. Hkrati mora kulturno moč Slovencev kot nacije prepoznavno umeščati v evropski in svetovni prostor in zato ustanoviti že v »Šeligovem« program predlagano agencijo oziroma sklad z imenom Primož Trubar, ki bi organizacijsko poenotila in profesionalizirala predstavitev slovenske kulture v tujini. Po trinajstih letih obstoja slovenske države lahko ugotovimo, da je Slovenija kljub članstvu v Evropski zvezi, NATO in drugih mednarodnih organizacijah zelo malo znana ne samo v Evropi, temveč tudi drugod po svetu. Zato je pomembno oziroma nujno, da postane promocija slovenske zgodovine, kulture in jezika del politične strategije naše države, ki mora izstopiti iz dosedanje neprepoznavnosti. Pri tem mora imeti Ministrstvo za kulturo ključno vlogo.

- Če mora biti državna regulacija na področju tako imenovane žive kulture omejena na najnižjo raven, pa je varstvo in ohranjanje naravne in kulturne dediščine izvirna naloga države, saj zaenkrat le država lahko zagotovi učinkovito usmerjanje razvoja, ki bo spoštovalo dediščinske vrednote in jih kreativno nadgradilo. Ker ministrstvo za kulturo danes ni primerno organizirano, da bi bilo kos nalogam, ki jih nalaga sodobno razumevanje naravne in kulturne dediščine, bi bilo potrebno javno službo varstva nujno modernizirati (tako javni zavod kot muzejsko mrežo). Poskrbeti bo potrebno tudi za to, da bodo politike na drugih področjih, ki neposredno ali posredno zadevajo kulturno dediščino, upoštevale interese varstva. Varstvena razsežnost mora postati normalni sestavni del strateških dokumentov pri vseh tistih resorjih, ki neposredno vplivajo na varstvo dediščine. Tu gre za resorje, ki pokrivajo okolje in prostor, izobraževanje, raziskovanje in obdavčenje, zato bi bilo za oblikovanje strateškega načrta razvoja Slovenije in nato za izvajanje nalog vsebovanih v strateškem načrtu potrebno ustanoviti medresorsko koordinacijsko telo v okviru resorja pristojnega za kulturo.
- Položaj kobilarne Lipica, ki se iz dneva v dan slabša, rešiti in dokončno urediti.
- Pripraviti dolgoročni investicijski načrt, ki bo realno ocenjen in uresničen.

PROMET IN INFORMACIJSKA DRUŽBA

Za vsestranski napredek potrebujemo dobre prometne in informacijske povezave. Jasno nam je, da bo prav razvita informacijska družba omogočala razvoj Slovenije in povečala konkurenčnost slovenskega gospodarstva ter s tem dala zagon za nova delovna mesta. Želimo aktivno sodelovati pri razvijanju informacijske družbe v Sloveniji in širše v Evropi, zato sprejemamo strategijo in smernice Evropske Unije za prehod v informacijsko družbo. Sodobne železnice in ceste, razvit pomorski in letalski sistem, napredne komunikacijske in informacijske poti morajo našim ljudem in slovenskemu gospodarstvu omogočiti učinkovito omrežje, navezano na skupne evropske koridorje ter ponujati nove možnosti in priložnosti. Hkrati pa si moramo prizadevati, da ta razvoj ne bo prekomerno prizadel našega okolja. Skladen razvoj infrastrukture je naša pomembna skupna skrb. Izhajajoč iz teh skupnih izhodišč so naši programski cilji za naslednje mandatno obdobje po posameznih področjih naslednji:

1. Prometna politika

- Priprava uravnotežene prometne politike temelječe na programskih izhodiščih Evropske Bele knjige, programu delovanja Evropske ljudske stranke na področju transporta in vzpodbuditi načinov prevozov, ki omogočajo:
 - zmanjšanje negativnih vplivov na okolje,
 - večjo varnost,
 - optimalno dostopnost in mobilnost,
 - ustrezno kakovost prometne storitve,
 - vzpodbujanje alternativnih rešitev cestnemu prevozu,
- prizadevanja, da oba strateška evropska prometna koridorja, ki potekata skozi Slovenijo in tvorita slovenski prometni križ in sicer 5. v smeri vzhod – zahod (Koper – Ljubljana - Maribor/Murska Sobota) in 10. v smeri sever – jug (Jesenice – Ljubljana – Dobova) ponovno dobita ustrezno mesto in finančna sredstva za posodobitev,
- noveliranje Nacionalnega programa razvoja železniške infrastrukture in skrb za dosledno izvajanje investicij,

- zaščita javnega interesa na področju železniškega prometa in zagotovitev pogojev za razvoj železniškega prometa,
- zaščita javnega interesa na področju pristaniške dejavnosti in zagotovitev pogojev za razvoj tovornega in turističnega ladjarstva,
- izdelava nacionalnega varnostnega programa za področje letalskega prometa.

2. Cestni promet

- enakovredno obravnavanje cestne infrastrukture, skladno s prometnimi funkcijami, ki se ne sme deliti na avtoceste in ostale državne ceste, saj mora cestna infrastruktura delovati enovito,
- uporabnine cestne infrastrukture bodo v prihodnosti temeljile na dejanski uporabi (cestninjenje v prostem toku), v prehodnem obdobju pa je potrebno zagotoviti uporabo cest (predvsem avtocest, ki so najbolj varne), čim širšemu krogu ljudi. Edina rešitev so vinjete namesto cestnin, ki so vsekakor racionalnejša rešitev in ne obremenjujejo uporabnikov v tolikšni meri s stroški pobiranja cestnin,
- omogočiti pogoje za ustanovitev prevozniške zbornice s prostovoljnim članstvom, odprava administrativnih ovir in zagotavljanje pogojev za poslovanje prevoznških podjetij,
- uskladitev avtobusnih prevozov in njihova navezava na mestne in železniške prevoze (uskladitev voznih redov in uvedba enotne vozovnice),
- sprememba področne zakonodaje za zagotovitev večje preglednosti, jasnosti in učinkovitejši implementaciji skladno z evropskim pravnim redom,
- prenos načrtovanja ukrepov prometne varnosti in pravil, vključno z vozili, v pristojnost ministrstva, pristojnega za promet.

3. Železniški promet

- sklenitev sporazumov o vzajemni povezljivosti železniških sistemov (interoperabilnosti),
- zmanjševanje števila nivojskih križanj in pospešitev gradnje izvennivojskih križanj,
- izgradnja drugega tira med Divačo in Koproj,
- dvig kakovosti storitev namenjenih uporabnikom potniškega prometa (dodatne ponudbe sedežnih zmogljivosti, prilagajanje voznega reda potrebam potnikov, internetna prodaja vozovnic, uvedba enotnih avtobusno-železniških-pomorskih vozovnic idr.).
- zagotovitev dolgoročnega systemskega financiranja javnega potniškega železniškega prometa, ki bo uporabnikom zagotavljal cenovno sprejemljiv železniški prevoz, samemu potniškemu železniškemu prometu pa ustrezen razvoj.
- usposobitev domačega železniškega prevoznika, da bo lahko konkurenčno nastopal na trgu z vzpostavitvijo njegove zdrave finančne strukture.
- na podlagi temeljite analize organiziranosti železnic v EU in analizo težav s katerimi se železnice srečujejo v obdobju po statusnih spremembah in zaradi katerih ugotavljajo, da ima dezintegracija železniških sistemov več negativnih kot pozitivnih posledic, zagotoviti enovitost Slovenskih železnic ter s tem vzpostaviti pogoje za zagotavljanje javnega interesa, kakovostnih železniških storitev ter s tem povezano varnost in urejenost železniškega prometa.

- omejiti privatizacijo predvsem tistih delov železniškega transporta, ki danes ustvarjajo dobiček ter s tem zaščititi javni interes ter preprečiti njene negativne posledice, ki lahko vplivajo na varnost in urejenost železniškega prometa.
- reorganizacija **Agencije za železniški promet v smislu** njene racionalnosti **in učinkovite ureditve razmerij do lastnika in pooblaščenega upravljavca** v skladu s spremenjeno zakonodajo.

4. Pomorski promet

- zaščita javnega in poslovnega interesa na področju pristaniške dejavnosti:
 - ustanovitev pristaniške uprave,
 - dopolnitev zakonodaje na področju pomorstva v cilju zaščite javnega interesa, ekologije morja in obale ter bolj uravnotežene in umne rabe obalnega območja.
- zagotovitev pogojev za razvoj tovarnega in turističnega ladjarstva:
 - uvedba »drugega« ali internacionalnega registra ladij v Republiki Sloveniji,
 - prazeporeditev prometa z obalne ceste na morje.

5. Letalski promet

- posodobitev opreme in tehnologije v kontroli letenja in nadzora letalskega prometa ter letališke opreme za zagotavljanje varnosti v letalskem prometu z uskladitvijo rasti prometa s standardi Evropske unije,
- uskladitev predpisov in postopkov na vseh nivojih v civilnem letalstvu v okviru Evropske unije, še zlasti pri preletih zračnega prostora,
- posodobitev cestne ter uvedba železniške povezave z letališčem,
- izboljšanje konkurenčnosti letališč,
- uvedba enostavnejšega in uporabnikom prijaznejšega sodelovanja z Republiško upravo za zračni promet, predvsem na področju urejanja zakonsko administrativnih zadev.

6. Informacijska družba

- zgraditev ustreznega okolja za razvoj informacijske družbe,
- zgraditev potrebne infrastrukture za informacijsko družbo, ki bo omogočala širokopasovni dostop čim večjemu delu slovenskega prebivalstva,
- vzpostavitev informacijskega sistema v državni upravi, ki bo služil potrebam državljanov,
- zagotovitev kvalitetne opremljenosti izobraževalnih institucij z informacijsko tehnologijo,
- zagotovitev neodvisnosti agencije za pošto in elektronske komunikacije. Neodvisnost Agencije je zagotovilo za pravično podeljevanje radijskih in televizijskih frekvenc, zagotavljanje izvajanja zakonodaje in ustvarjanja okolja za razvoj konkurenčnosti.
- zagotovitev vidnosti in slišnosti nacionalnih medijev na celotnem slovenskem etničnem prostoru
- uvajanje inteligentnih transportnih sistemov v različne oblike infrastrukture ter spodbujanje razvoj teh sistemov in izobraževanje o njih pri slovenskih institucijah in podjetjih.

OKOLJE, PROSTOR IN ENERGIJA

1. Izjemna pokrajinska pestrost Slovenije - težava in prednost obenem

Naravno-geografsko, geološko in geomorfološko je Slovenija izjemno zahtevno in zapleteno območje, v tem je tudi njena enkratnost. Zato so taki tudi okoljski problemi. Dokler se tega ne bo razumelo, se bo lotevalo reševanja problemov na izrazito »sektorski«, način in ni možno pričakovati večjega izboljšanja razmer. Sistem delovanja MOPE mora biti postavljen tako, da bo primerno podčrtana njegova teža, ker se vsi problemi v družbi, v taki ali drugačni obliki zrcalijo v konkretni prostorski stvarnosti. Zato predlagamo ustanovitev posebnega »nadvladnega«, civilnodružbenega, multidisciplinarno zasnovanega, **strateškega okoljskega sveta**, ki naj pomaga v celovitem ter skladnem reševanju, zapletenih okoljskih problemov.

2. Stanje v okolju

2. 1. Skrbno in sistematično spremljanje stanja v okolju je izredno pomembno.

2.1.1. To je temelj vsakega resnega odločanja. Velja pohvaliti prizadevanja Agencije RS za okolje in v prihodnje velja še izboljšati javno dostopnost do informacijskih baz ter si prizadevati za nadgradnjo informacij v javno dostopen geografski informacijski sistem, kar je v osnovni deloma že uresničeno z »Atlasom okolja«.

2. 2. Voda je vir življenja

2.2.1. Slovenija velja za deželo, ki je bogata z vodami, a je ta neenakomerno porazdeljena. Voda je javno dobro, skupna last, zato smo jo dolžni varovati in ohranjati. Voda je strateški vir prihodnosti.

2.2.2. Pri posegih v vodno okolje se dopušča le tiste, ki so neizogibni in bodo po strokovni in interdisciplinarni presoji pomenili najmanjšo še razumno spreminjanje stanja. Posegi morajo biti razvojno usmerjeni. Priprava načrtov naj sledi naslednjim prioritetam: oskrba z neoporečno pitno vodo, vodna bilanca z upoštevanjem minimalnega pretoka, varovanje ekosistemov in habitatov, preprečevanje onesnaževanja, hidroenergetika, ribištvo, rekreacija (turizem in šport), posegi zaradi kmetijskih potreb, oskrba s tehnološko vodo, zaščita pred škodljivim delovanjem voda.

2.2.3. Potrebno je preučiti možnosti zajetij površinskih voda. V teh je enostavneje zaznati onesnaženje, hkrati pa ga tudi lažje odpravljati.

2.2.4. Popraviti moramo dotrajano vodovodno omrežje, saj povzroča okrog 40 % vodnih izgub.

2.2.5. V kmetijstvu je potrebno omejiti ali spremeniti uporabo gnojil in zaščitnih sredstev. V bližini vodnih zajetij podpiramo sonaravno kmetijstvo in gojenje bio-izdelkov. Premalo natančno se spremlja in proučuje podatke o okoljsko nevarnih snoveh, ki očitno preveč »lahko« dostopne, da pridejo v podtalnico, ki je v Sloveniji najpomembnejši vir pitne vode

2.2.6. Ob morju je posebno izpostavljena obala, ki jo je potrebno zaščititi pred divjimi posegi v prostor.

2.2.7. Protipoplavne strategije morajo zajeti celotna povodja. Potrebno je upoštevati načelo trajnega, celovitega in sonaravnega delovanja.

2. 3. Odpadki in odpadne vode

2.3.1. V Sloveniji je še vedno veliko neurejenih ali divjih odlagališč odpadkov. Pospešiti je treba bolj napredne načine ravnanja z odpadki.

2.3.2. S stanjem kakovosti vodotokov v Sloveniji ne moremo biti zadovoljni. Menimo, da bi si bilo treba sistematično prizadevati za izboljšanje kakovosti vodotokov.

2. 4. Preveč optimistične ocene.

2.4.1. Analitične ocene stanja so večinoma narejene na osnovi preteklih gibanj, ki ne vključujejo dovolj dolgih obdobj in prikazujejo pogosto preveč optimistične ocene, v sicer zelo pohvalnem poročilu o stanju okolja v Sloveniji.

2. 5. Koordinacija.

2.5.1. Okoljski problemi so po svoji naravi izrazito kompleksni zato si je treba sistematično prizadevati za multidisciplinarno sodelovanje in koordinacijo z drugimi ministrstvi.

2.5.2. Posebej dramatično se razmere v okolju pokažejo ob večjih naravnih ali drugih nesrečah. Ministrstvo za obrambo z Upravo za zaščito in reševanje zadolženo za »začetno« krizno delovanje, ko je v ospredju reševanje življenj in neposredne ogroženosti. V okviru MOPE potekajo dolgoročne aktivnosti sanacije, ki so dolgotrajna, zapletena in draga naloga. Zato si je v prihodnje smiselno prizadevati za izboljšanje tega sistema in koordinacijo med posameznimi ministrstvi,.

3. Odgovorna prostorska politika

3. 1. Doseganje večjega reda v prostoru

3. 1. 1. Večji red v prostoru bomo dosegli s pravično denacionalizacijo, privatizacijo in pospešenim evidentiranjem javnega premoženja.

3. 1. 2. Z doslednim izvajanjem vseh evropskih direktiv in slovenskih zakonov, ki zahtevajo revizijo, posebej pa z izvajanjem strategije prostorskega razvoja Slovenije, katero bo treba dopolniti.

3.1.3. Z institucionalno krepitvijo sistema prostorskega reda in razvoja ter prostorskega načrtovanja.

3. 1. 4. Z doslednejšim preprečevanjem nelegalnih posegov v prostor in učinkovitejšo prostorsko inšpekcijo.

3. 2. Zakon o urejanju prostora je nedorečen, strategija prostorskega razvoja pa sistemsko pomanjkljiva.

3. 2.1. Zakon o urejanju prostora je imel dober namen, žal je konceptualno napačno zastavljen. Namesto, da bi bil temeljni zakon jedrnat in nedvoumen je zelo obsežen, pa vendar v nekaterih točkah pomanjkljiv. Zemljiška politika še vedno ni v funkciji smotrnega prostorskega razvoja.

3. 2. 2. Zakon ne vsebuje sistema prenove mest, kot temeljnega orodja trajnostnega razvoja.

3. 2. 3. Arhitektura je ločena od urbanizma zato je ogrožena celovitost arhitekture in mestnega prostora.

3. 2. 4. Strategija prostorskega razvoja Slovenije nima dovolj jasno opredeljenih in operacionaliziranih ciljev, virov, zadolžitev in izvajalske kontrole, zato je bolj resolucija, kot operativna strategija. Izpostavlja le nekaj problemov, npr: previsoko ceno zemljišč glede na kupno moč, razpršeno gradnjo in prometno infrastrukturo.

Zanemarja pa pomembnejša področja npr. policentrični urbani sistem, povezan s skupnim urejanjem (učechih se) mestnih regij in vitalnostjo mest, povezanost razvoja prometnega in poselitvenega omrežja ter pospešen razvoj javnega prometa, vitalnost in privlačnost podeželja, prepoznavnost kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti, prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi.

3. 3. Urbana politika - sestavni del nacionalne politike

3. 3. 1. Politika se že več let ne more sporazumeti o ustanavljanju pokrajin, ki bi lahko bile nosilke regionalnega prostorskega načrtovanja. Nacionalna politika mora usmerjati smotrni razvoj urbanega omrežja v kontekstu funkcijskega regionalnega razvoja in prihodnjih pokrajin. Usmerjanje gradnje in predvsem prenove slovenskih mest bo ena prioritetenih nalog nove vlade.

3. 3. 2. Zato bo vlada uzakonila sistem celovite prenove mest in pripravila pravne, finančne, organizacijske ter metodološke osnove za prenovo in s tem zagotovila pogoje za trajnostni razvoj.

3. 4. Za perspektivnejšo stanovanjsko politiko.

3. 4. 1. Veljavni vladni stanovanjski program in nacionalna stanovanjska varčevalna shema nista kompleksna usklajena, socialna, ekonomska, prostorska in okoljska dokumenta, temveč le rezultat ekskluzivne ekonomistično-finančne politične orientacije. Morda bosta lahko finančno uspešna, težave se že pojavljajo, ker dokumenta nista predvidela vzporednih zakonskih aktivnosti na področju zemljiške politike, priprave zemljišč, novih alternativnih organizacijskih modelov, inovativnih arhitekturnih konceptov in racionalnih gradbenotehniških rešitev.

3. 4. 2. Vlada je za leta 1998-2005 napovedala gradnjo 2.253 stanovanj letno (v javnem sektorju), v letu 2004 pa bo verjetno zgrajenih le 1.500 stanovanj. Zavzemamo se za povečanje obsega stanovanjske graditve, s tem bomo pomagali gradbeništvu, da obdrži delovna mesta, vsej spremljajoči industriji opreme pa večji promet.

3. 4. 3. Slovenija je država z v Evropi najmanjšim, 12 % deležem najemnih stanovanj. Povpraševanje po najemnih stanovanjih presega ponudbo za šestkrat. Prizadevali si bomo za povečanje deleža najemnih stanovanj.

3. 4. 4. Pred novo vlado bo naloga, temeljite revizije nedorečene stanovanjske strukturne politike, odpravljanja, strukturnih neskladij in stimuliranje najemništva ter prenove stanovanj.

3.5. Onemogočiti klientelizem in korupcijo v zemljiški politiki.

3. 5. 1. Prispevka za uporabo stavbnega zemljišča se ne koristi za usmerjanje poselitve. Zemljiško politiko moramo postaviti v funkcijo prostorske razvojne politike in prostorskega planiranja. Z aktivnostjo javnih zemljiških skladov in strožjim nadzorom bomo preprečevali klientelizem in korupcijo.

3. 5. 2. Za potrebe javne rabe bomo srednjeročno skušali zagotoviti dovolj racionalno opremljenih stavbnih zemljišč in s tem vplivati na znižanje cen.

3. 5. 3. Vlada bo uveljavila pravne, finančne in tehnološke ukrepe za racionalno načrtovanje komunalne infrastrukture in strogo namensko uporabo zbranega komunalnega prispevka v občinah.

3.6. Nova prostorska prometna politika.

3. 6. 1. Nacionalna prometna politika mora vsebovati regionalno in urbano dimenzijo prometa in prometne infrastrukture. Planiranje prometne infrastrukture mora biti v funkciji regionalnega in urbanega razvoja Slovenije.

3.7. Načelen strokovni pristop do varovanja narave in kulturne krajine.

3. 7.1. »Natura 2000« je pomemben dosežek, ki ga pozdravljamo. Neprimerno pa je izločanje posameznih območij, v pridobitniške namene, kar se je v zadnjem času zgodilo v vrsti primerov (Vetrne elektrarne, Brje...).

3.7.2. Zavarovanje posameznih območij Slovenije še naprej ostaja pomembna naloga. Še posebej si bomo prizadevali za primerno ureditev Triglavskega narodnega parka, kar nedvoumno menijo tudi številne nevladne organizacije. To je tudi jasno izražena zahteva lokalnega prebivalstva, ki se odločno upira krajinskemu razvrednotenju prostora.

3.7.3. Resna skrb za zavarovana območja je premalo razvita in mnoga so zavarovanja so le simbolična. Pristojnosti služb, ki naj skrbijo za to, morajo biti konkretne in ne le simbolične, kot je to predlagano v zasnovi zakona o TNP.

3.7.4. Vlada bo varovanju okolja posvetila večjo skrb in namenila višjo prioriteto ter zaostri strokovna merila in vzpostavila boljšo komunikacijo s predstavniki znanstvenih institucij ter civilne družbe. Osnovni cilj je v celovitem ravnanju z naravo in ne proti naravi in ljudem, kar se je v preteklosti pogosto dogajalo.

3.8. Učinkovitejša državna uprava.

3. 8.1. Vlada bo izvedla funkcionalno reorganizacijo državne uprave in lokalne samouprave z upoštevanjem decentralizacije urejanja prostora in realnega prenosa pristojnosti na prihodnje pokrajine.

3. 8.2. Izboljšala bo sodelovanje in koordinacijo med različnimi vladnimi službam in civilno družbo, ter med vlado in županstvi večjih mest.

3. 8.3. Sinergijske upravne in razvojne učinke bo mogoče dosegati z večjim sodelovanjem vladnih služb in resornih ministrstev.

3.9. Večja vloga znanosti, izobraževanja in civilnih združenj.

3.9.1. Javna uprava naj bo zlasti uprava in naj se bolj opira na znanje sodobno prostorsko pravo, prostorsko načrtovanje, arhitekturo, geografijo, urbano sociologijo, regionalno ekonomiko, biotehniko in sorodne vede.

3.9.2. Vlada bo vzpostavila pogoje za interdisciplinarno sodelovanje znanstvenih inštitutov in izobraževalnih ustanov.

3.9.3. Vlada bo proučila možnost ustanovitve vrhunske interdisciplinarne institucije za prostorski red in izobraževalnega centra za jugovzhodno Evropo v Sloveniji.

4. Slovenija nima dovolj »klasičnih« energetskih virov

4.1. Sedanji položaj. Vlada ni skrbela za energetske varčen gospodarski razvoj, poraba elektrike je za okoli 20 % večja, od proizvodnje, po vladnih ocenah se nam obetajo električni mrki, drago kupovanje elektrike v tujini in dodatne finančne obremenitve. Poraba energije v gospodarstvu je neracionalna. To predstavlja veliko oviro v razvoju gospodarstva.

4.1.1. Nekonkurenčnost. Za enoto GNP porabimo od 2,5 do 3 krat več vse energije kot gospodarstva zahodnih držav. Poraba elektrike se večja hitreje kot raste GNP, kar vodi v povečanje nekonkurenčnosti gospodarstva in posledično v padec življenjskega standarda, dolgoročno pa v gospodarsko in politično odvisnost. To ni v nacionalnem interesu.

4.2. Pravilna strategija energetskega razvoja, mora stremeti k zmanjšanju porabe energije in elektrike na enoto GNP. Taka strategija vodi k povečanju konkurenčnosti gospodarstva in večjemu življenjskemu standardu.

4.2.1. Nesodobna energetska politika vlade. Osnovna napaka Nacionalnega energetskega programa je, da poskuša povečati GNP s tem, da povečuje porabo energije in ne da vsebuje odločnih ukrepov za zmanjšanje porabe.

4.3. Osnovni cilji, in prioritete.

4.3.1. Manjša rast porabe energije kot je rast GNP.

4.3.2. Ukrepi, ki vodijo k manjši rasti porabe energije kot je rast GNP.

4.3.2.1. Poraba elektrike. Potrebno je povečati učinkovitost rabe elektrike, Nizozemska, Danska ali Anglija na prebivalca porabijo manj kot pa mi.

4.3.2.2. Obnovljivi viri. Na prvem mestu je izkoriščanje sončne energije za pripravo sanitarne vode in izkoriščanje biomase. Prioriteta niso vetrne elektrarne, ki so drag in neučinkovit vir obnovljive energije.

4.3.2.3. Potrebni so odločni ukrepi za zmanjšanje osebne in tovarnega prometa z avtomobili in za povečanje železniškega prometa.

4.3.2.4. Davčna zakonodaja mora finančno podpirati prizadevanja za bolj učinkovito proizvodnjo in manjšo rabo energije.

4.3.2.5. Trgovanje z energijo je treba urediti tako, da bo v skladu z določbami EU in da ne bodo dobički služili zgolj parcialnim gospodarskim ali političnim interesom.

4.3.3. Posebno pozornost nameravamo posvetiti problemom NE Krško, jedrskim odpadkom in razgradnji.

4.4. Načrtujemo tudi bolj evropski praksi prilagojeno, preureditev ministrstva.

REGIONALNI RAZVOJ

Pozitivni učinki dosedanjega dela na področju regionalnega razvoja:

- a) Napredek na področju zakonodaje (zakonski okvirji in strategije).
- b) Določeni in oblikovani nosilci na državni in lokalni ravni.
- c) Zagotovljena sredstva v proračunu.
- d) Začetek ustanavljanja visokošolskih centrov v manj razvitih regijah.
- e) Vzpostavljen sistem, ki omogoča črpanje sredstev iz strukturnih skladov EU.

Z navedenimi aktivnostmi je potrebno nadaljevati in jih nadgrajevati.

1. OSNOVNI CILJI:

1.1. Višji življenjski standard in kvaliteta življenja prebivalcev v vseh slovenskih regijah

- 1. 2008 doseči raven 80 % povprečne razvitosti držav EU.
- 2. GOSPODARSTVO – konkurenčno podjetništvo;
 - a. prioriteta - vlaganje v razvoj malih in srednjih podjetij
- 3. RAZVOJ PROSTORA – povečanje dodane vrednosti prostora;
 - a. prostorski in gospodarski razvoj podrejena zdravemu okolju
- 4. SOCIALNI (kulturni) RAZVOJ – vlaganje v znanje;
 - a. vlaganje v človeške vire (dvig izobrazbene ravni, vseživljenjsko izobraževanje),
 - b. razvijanje sistema nenehnega vzpodbujanja osebne rasti in oblikovanja novih vedenjskih vzorcev – razvijanje podjetniškega duha, ki ga je potrebno gojiti v celotnem procesu socializacije posameznika.

1.2. Zmanjšati razlike v razvitosti med regijami

- 1. Vzpostavitev enakomerne prometne, komunalne in informacijske infrastrukture predvsem v regijskih središčih;

- a. Ustvariti osnovne predpogoje za razmah podjetniške iniciative. Brez ugodne prometne infrastrukture se niža dodana vrednost produkta (ki ga je potrebno distribuirati) in s tem njegova konkurenčnost, po drugi strani pa recimo slaba prometna povezava odvrča morebitne investitorje za nove ali obstoječe naložbe,
 - b. vzbuditi socialni potencial v regijah in ga pritegniti k sodelovanju pri kreiranju razvojnih usmeritev.
2. **Zmanjševanje razvojnih razlik med regijami mora postati osnovno vodilo državnih razvojnih priorit.**
 3. Z stimulativnimi ukrepi pritegniti **vključevanje gospodarstva v razvojne projekte** (ugodnejša davčna in prispevkovna politika – zmanjšanje ravni davčnih obremenitev na prihodke iz dela, olajšave za določene panoge znotraj določenih regijskih poslovnih con).
 4. **Povečati horizontalno usklajenost pri usmeritvah posameznih ministrstev**
 5. **Izdelati enotne, merljive kriterije za dodeljevanje regionalnih spodbud in izdelava kontrolnih mehanizmov za ugotavljanje njihove učinkovitost;**
 - a. poudarek na odgovornosti za smotrno uporabo in porabo sredstev,
 - b. upoštevati je potrebno povsem različno gospodarsko razvitost regij, specifičnost poselitvenih struktur in socialno stanje v regijah.
 6. **Izdelati (dodelati) kriterije za ugotavljanje razvitosti regij;**
 - a. BDP / preb. ne vključuje segment specifičnosti razvoja prostora po posameznih regijah (prostor se razvija, spreminja svojo vrednost in vpliva na gospodarstvo (nepremičninski trg)).
 7. **Stavbno zemljiško politiko prilagoditi razvojnim potrebam;**
 - a. izboljšati gospodarjenje s specifičnim resursom – zemljo (dodana vrednost zemljišča).
 8. **Vzpodbujati gospodarsko in prostorsko konkurenčnost med regijami;**
 - a. vlaganje v konkurenčno podjetništvo, človeške vire, inovacije, tehnološki razvoj in zemljišča.
 9. **Za vsako regijo določiti realne prioritete;**
 - a. prioritete glede na njene zmožnosti (človeški, finančni in zemljiški resurs) in naravne danosti (naravovarstvena območja, naravna in kulturna dediščina).
 10. **Povečati število višje in visokošolskih programov v manj razvitih regijah.**

1.3. Ohraniti minimalno poseljenost na celotnem ozemlju Republike Slovenije

1. Vlaganje v razvoj podjetništva v kmetijstvu.
2. Vzpodbuditi **načrtovanje rabe prostora na podeželju** (zložbe zemljišč, lokacijski načrti za obnovo in razvoj vasi ter ruralne infrastrukture, programi razvoja podeželja, spodbude za dopolnilne dejavnosti na kmetijah).
3. Pospeševanje **okolju prijaznega kmetovanja**.
4. **Prestrukturiranje majhnih kmetij.**
5. Stimulirati **uvajanje novih dejavnosti, produktov in storitev** v kmetijstvo.
6. **Socialni programi** – delovna mesta v in izven kmetijstva, programi za ponovno poselitev, ohranjanje šol ipd..
7. Izgrajevanje sistema: **ekologija – zdravje – turizem.**
8. **Povezave kmetijstva v vertikalne sisteme: pridelava – predelava – trgovina.**

2. NEPOSREDNI UKREPI :

1. Službo vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj organizirati kot organ (ministrstvo), ki ima preko normativnih aktov možnost vplivanja na dodeljevanje

- posrednih regionalnih vzpodbud drugih ministrstev (zagotovljeno spoštovanje enotnih in merljivih kriterijev, kontrola njihove učinkovitosti in vzpostavitev odgovornosti).
2. Racionalizirati število institucij zadolženih za regionalni razvoj kakor tudi izpostav posameznih ministrstev ter določiti njihove pristojnosti, financiranje, odgovornosti in naloge. Temu primerno (racionalno) morajo slediti tudi razpisi za dodeljevanje regionalnih spodbud (preprečevanje prelivanja sredstev za manj razvite k bolj razvitim)
 3. Uskladiti strategije gospodarskega, prostorskega in socialnega razvoja na državni ravni in regionalnih ravneh;
 - a. kohezijski učinek, upoštevanje osnovnega kriterija - zmanjševanje regionalnih razlik. Regionalna politika mora delovati tako, da se v vseh regijah zagotovijo približno enaki pogoji poslovanja in življenja,
 - b. upoštevati, da je ponudba prostora (trg nepremičnin) spodbujevalec gospodarskega razvoja.
 4. Spremeniti Zakon o financiranju občin;
 - a. korekcije pri finančnih izravnavaх ekonomsko šibkejših občin in občin v manj razvitih regijah. Skratka več sredstev občinam, delno s povečano primerno porabo, večinoma pa z bistveno povečano finančno izravnavo, s katero bi kompenzirali razvojne zaostanke posameznih predelov.
 - b. del davkov od gospodarskih uvrstiti med izvirne prihodke občin. Tako bi bile občine neposredno zainteresirane za pospeševanje podjetniške infrastrukture.
 5. Gospodarskim družbam, ki so se vključile v regijske razvojne projekte priznati davčne olajšave. Povečati število javnih – državnih investicij na manj razvitih področjih in področjih z veliko stopnjo nezaposlenosti (šole, domovi za starejše in invalide, hkrati povečati število
 6. Preko ukrepov znotraj EPD – enotnega programskega dokumenta, pridobljena sredstva strukturnih skladov EU in države usmerjati v aktiviranje potencialov v regiji. Potrebno bo usposobiti kadre v regijah za projektno delovanje (dodelane regijske prioritete).
 7. Državne podatkovne baze in registre je potrebno preko informacijskih sistemov ponuditi v uporabo čim širšemu krogu državljanov;
 - a. informacija je lahko za nekoga priložnost, če jo izkoristi lahko informacija postane korist zanj in tudi za okolico.
 8. Povečati promocijo in transparentnost postopkov javnih razpisov (državnih, lokalnih ali evropskih).
 9. Pospešeno promoviranje možnosti za investiranje v regijah preko javnih in elektronskih medijev.
 10. Povečati raven sodelovanja javnega in privatnega kapitala - dodelati normativne okvire projektnega financiranja.
 11. Povečati spodbude (direktne ali preko prijaznejšega davčnega okolja in stopnje obremenitve) za razvoj malega in srednjega podjetništva, ki lahko zmanjšata brezposelnost.
 12. Povečati število regijskih izobraževalnih središč;
 - a. omogočiti nastajanje učečih se regij ter stimulirati povezovanje gospodarstva z izobraževalnimi središči (hitrejše prestrukturiranje gospodarstva, večja konkurenčnost, več inovacij in zaposlovanja)
 - b. izenačiti stroške izobraževanja podeželskih in mestnih dijakov, študentov, vajencev ipd. (subvencioniranje prevozov).

PRAVOSODJE

Pravna država in z njo povezana pravna varnost je v veliki meri odvisna od možnosti posameznih subjektov v družbi, da si v okviru tretje veje oblasti, to je pravosodja oz. sodstva varujejo svoje pravice. Postopek varstva pravic mora biti kvaliteten in končan v razumnem časovnem roku, kajti le tako ima postopek za varstvo pravic svoj smisel. Pravosodje lahko v okviru tega postopka pomembno vpliva na občutek pravne varnosti in stopnje pravne države v družbi. Stopnja zaupanja javnosti v pravosodje pa e iz leta v leto manjša. K temu so precej pripomogli sodni zaostanki oziroma število nerešenih zadev. To je eden od negativnih številčnih pokazateljev stanja v pravosodju. V naslednjem mandatnem obdobju bo tako potrebno z največjo resnostjo pristopiti k zmanjševanju oziroma odpravi sodnih zaostankov, pri čemer je nujno poudariti, da bodo morale pri tem projektu odgovorno sodelovati tako zakonodajna, kot izvršilna, predvsem pa sama sodna veja oblasti, ki se bo morala aktivneje vključiti v reševanje nastale situacije.

1. Sodni zaostanki

1.1 Sprememba zakonodaje

S spremembo zakonodaje, predvsem na področju Zakona o kazenskem postopku, Zakona o pravdnem postopku in Zakona o izvršbi in zavarovanju ter drugih sistemskih zakonov je potrebno določene postopke poenostaviti in s tem skrajšati čas obravnavanja zadev. Spremembe procesne in druge zakonodaje ne smejo škodovati varovanju ustavno zagotovljenih pravic in ustavni pravici do sodnega varstva.

1.2. Informatizacija sodišč

Z popolno informatizacijo sodišč na področju zemljiške knjige in drugih področjih je možno skrajšati čas trajanja postopkov; na primer informatizirani vpisniki, polna uporaba elektronskega poslovanja s sodišči in podobno.

1.3. Organizacija sodišč

V organizacijskem smislu bi bilo potrebno ob upoštevanju statistike učinkovitosti sodstva zaključiti, da je učinkovitost posameznih sodišč različna, pri čemer so večja sodišča manj učinkovita, predvsem zaradi notranjih organizacijskih težav. Z reorganizacijo in ustanavljanjem manjših sodišč je možno doseči večji pregled nad količino opravljenega dela in večjo storilnost. Predsedniki sodišč morajo biti izkušeni sodniki, ki so že sodili na vseh oddelkih, v času opravljanja predsedniške funkcije pa naj opravljajo tudi funkcijo sojenja. Vodstva sodišč pa morajo sodnike razbremeniti nepotrebne administrativnega dela.

Z ustreznimi spremembami predpisov se mora predsednikom sodišč zagotoviti večje pristojnosti in s tem tudi večje odgovornosti za opravljanje funkcije vodenja sodišč.

Prav zato se na drugi strani predlaga ustanovitev sodniške zbornice. Z poenotenjem statističnega načina obdelave podatkov o storilnosti sodišč in sodnikov, predvsem po enotnih meril za posameznega sodnika bi se dosegla večja preglednost, tako kvalitete kot količine opravljenega dela po posameznih sodiščih in po posameznih sodnikih.

To bi, poleg začasnega prerazporejanja sodnikov, omogočilo hitrejšo odzivnost na eventualno nastajajoče sodne zaostanke.

2. Tehnična opremljenost in varnost sodišč

2.1 Računalniško opremljenost sodišč je potrebno čimbolj približati evropskim standardom in pri tem upoštevati združljivost sodne računalniške opreme z ostalimi okolji. Sedanja opremljenost sodišč v precejšnji meri onemogoča dostopnost dela sodišč javnosti in s tem povečanja ugleda pravosodja v celoti.

2.2 Varnost sodišč ne more biti prepuščena predsednikom sodišč ali sodnikom samim ampak je potrebno to področje zakonsko urediti, kar je naloga ministrstva za pravosodje. V ta namen bomo predlagali ustanovitev sodne policije.

3. Materialni položaj sodstva

Sistem plač mora biti za sodnike in sodno osebje stimulativen, pri čemer se ne sme zanemariti dejstva, da kvalitetno opravljeno delo sodnika na prvi stopnji v veliki meri pripomore k časovno krajšem postopku, to je od začetka postopka do izvršitve sodne odločbe.

4. Izobraževanje

Sodobni procesi globalizacije zahtevajo, da morajo biti vsi pravosodni organi ustrezno usposabljeni, kar zahteva stalno izobraževanje, za kar bo potrebno posebej zagotavljati sredstva, uvesti pa bo potrebno nadzor nad učinkovitostjo izobraževalnega procesa.

5. Sodniška zbornica

Glede na posebni položaj sodnika kot izvrševalca sodne oblasti, bi njegov dialog z državo moral biti urejen preko sodniške zbornice. Sodniška zbornica naj se vključi tudi v reševanje problema sodnih zaostankov.

6. Državno tožilstvo

Državno tožilstvo je kot organ za pregon storilcev kaznivih dejanj nujno potrebno prilagoditi in usposobiti za uspešnejši pregon novih pojavnih oblik kriminala in organiziranega kriminala. Nove oblike organiziranega kriminala zahtevajo posebej usposobljene in predane tožilce, sposobne komunikacije s celotno družbo in s mednarodnimi institucijami. Predvsem pa je nujno potrebno zagotoviti učinkovitejše delo tožilstva v predkazenskem postopku, to je sodelovanje s policijo in njeno usmerjanje. Pri tem je potrebno doseči večje sodelovanje z Ministrstvom za notranje zadeve. Le tako bo tožilstvo lahko učinkovito pripomoglo k dvigu pravne varnosti in dvigu zaupanja državljanov v pravno državo.

7. Notariat

Zaprta oblika notariata brez nadzora države nad podeljenimi javnimi pooblastili se v nekaj letih obstoja ni izkazala kot učinkovita. Potrebno je povečati število notarjev, uvesti notarski izpit pred ministrstvom za pravosodje ob sodelovanju notarske zbornice in sodnega sveta. Potrebno pa je omogočiti in zagotoviti stalen nadzor ministrstva za pravosodje nad zakonitostjo njihovega dela. Cene notarski storitev pa bi bilo potrebno določiti v razponu in ne v fiksni tarifi, kar bi omogočilo konkurenco med notarji samimi, ne bi pa pomembno vplivalo na njihovo strokovnost in neodvisnost.

8. Odvetništvo

Odvetništvo mora zagotavljati od države neodvisno funkcijo obrambe pravic posameznikov in pravnih oseb, tako v njihovih sporih, kot v sporu z državo.

Ker že obstaja konkurenca je potrebno izboljšati dostopnost njihovih storitev z delnim ali popolnim kritjem potrebnih stroškov socialno šibkim fizičnim osebam.

9. Sodne takse morajo tudi socialno šibkim državljanom omogočiti dostop do mehanizmov pravne varnosti, ne da ga preprečujejo. To pa seveda ne pomeni, da njihovega plačila država ne bi zavarovala že med postopkom.

7. NEKATERE KLJUČNE RAZLIKE MED PROGRAMOM ZA PRIHODNOST IN VLADNIM OSNUTKOM STRATEGIJE RAZVOJA SLOVENIJE

ŠOLSTVO, ZNANOST IN ŠPORT

Vlada je v svojem osnutku Strategije razvoja Slovenije na področju šolstva in znanosti ugotovila nekatere slabosti in predstavila cilje in usmeritve.

Ključne razlike v programskih usmeritvah:

1. Za vlado je učenje le 'pridobivanje znanja, spretnosti in veščin'. V SDS razumemo učenje celoviteje, in sicer tudi kot inkulturacijo vrednot in moralnih norm. Vzgoje ni mogoče zaključiti v vrtcih, kot izhaja iz vladnega programa. Vzgojo je potrebno vrniti v osnovne in srednje šole.
2. Vlada ne predvideva sprememb pri plačilnem sistemu v predšolski vzgoji. V SDS menimo, da je potrebno lokalne skupnosti razbremeniti obveznosti zagotavljanja sredstev za plače vzgojiteljic. V nasprotju z vlado želimo napraviti osnovno šolo prijaznejšo, zato bomo prenovili učne programe, ukinili eksterno preverjanja znanja ob koncu vsake triade in nivojski pouk v 8. in 9. razredu, zmanjšali težo šolskih torbic in obremenitev s šolskim delom učencev na domu, omogočili možnost ustanavljanja zasebnih šol, cenejših učbenikov itd.
3. Vlada sicer predvideva 'prenove' in 'modernizacijo učnih načrtov' v gimnazijah, celo ukrepe za večjo 'prehodnost' pri srednjem strokovnem in poklicnem izobraževanju. Problem je v tem, da so vse to le dolgoročni cilji (t.i. 10-letni horizonti). V SDS pa menimo, da je potrebno v kratkem času izpeljati te in druge nujne ukrepe, ki se nanašajo na racionalizacijo učnih načrtov, omogočanje participacije učiteljev pri šolski politiki, razbremenjevanje dijakov in povečanje reda in omike v šolah.
4. Medtem ko vlada želi v dveh letih zaokrožiti mrežo srednjih šol, jo namerava SDS odpreti in razširiti, saj bomo le z večjo ponudbo lahko ujeli zaostanek v povprečni izobrazbi v primerjavi z EU.
5. V terciarnem izobraževanju vlada izvaja reformo v duhu bolonjskih procesov. Ne predvidi pa ključnega systemskega predpogoja za dvig kakovosti študija, tj. povečanje konkurence s povečanjem števila univerz in članic.

6. Za razvijanje družbe znanja vlada namerava odmeriti 1% BDP, pa še to komaj leta 2010. V SDS menimo, da je nujna hitrejša dinamika večanja sredstev javnega financiranja (najkasneje do 2008) ob pogoju, da se spremeni način razdeljevanja teh sredstev. V SDS menimo, da bi vlada morala pripraviti ustrezne sistemske pogoje za večje finančne naložbe gospodarstva v znanost, ki bi morale biti, primerljivo gledano, vsaj dvakrat večje od vladnega deleža. Če želimo zmanjšati zaostanek na znanstvenem, tehnološkem in inovacijskem področju, moramo tudi ta del sredstev zagotoviti v bistveno krajših rokih, kot to določa Barcelonski cilj, na katerega prisega vlada.
7. Vlada ne predvideva izgradnje ustreznih športnih objektov nacionalnega pomena. V SDS menimo, da si slovenska športna javnost zasluži ustrezen objekt, kakršnega imajo vse države. SDS bo podprla tudi izgradnje univerzitetnih športnih dvoran.

JAVNA UPRAVA

Razlike in drugačni poudarki v Programu za prihodnost glede na osnutek vladne strategije razvoja Slovenija na področju javne uprave:

- Večji poudarek deregulaciji gospodarstva (odpravi dovoljenj za opravljanje dejavnosti), poenostavljanju postopkov in odpravi administrativnih ovir.
- Zagotovitev spoštovanja visokih standardov poslovanja javne uprave z državljani v vseh organih javne uprave, ne le v posameznih segmentih uprave.
- Zavedanje, da mora vlada voditi z zgledom (varčno ravnanje vlade, kodeks ministrske etike).
- Oblikovanje ministrstva za javno upravo (z združitvijo dela MNZ, centra vlade za informatiko, kadrovske službe vlade, vladnega servisa skupnih služb in generalnega sekretariata vlade) z zmanjšanim številom zaposlenih v primerjavi s seštevkom zaposlenih v naštetih petih institucijah.
- Zavedanje, da je reforma javne uprave projekt vseh ministrov, ki zahteva visoko stopnjo discipline in doslednosti v vladi.
- Poudarek na razvoju poslovne odličnosti v javni upravi.
- Realizacija reforme plač v javnem sektorju, ki je sedanji vladi ni uspelo izpeljati.

GOSPODARSTVO IN FINANCE

Osnutek Strategije razvoja Slovenije predpostavlja nadaljevanje ekonomske politike brez jasnih prioritet in ne predvideva osnovnih strukturnih sprememb, še posebej javnega, finančnega in podjetniškega sektorja, ki bi zagotovile zdrave temelje za trajno gospodarsko rast in posledično pripomogle k splošni blaginji.

Kljub temu da se Slovenija približuje gospodarsko razvitim državam v EU, so gospodarske reforme prepočasne in ne zagotavljajo uresničitve zelenih razvojnih ciljev. Prav zato Program za Prihodnost Strokovnega Sveta predpostavlja ključno vlogo institucij pri doseganju gospodarskega razvoja in posveti posebno pozornost sledenjem institucionalnih trendov razvoja ekonomskega sistema.

Zavedati se je potrebno, da premajhna sposobnost doseganja gospodarske rasti, kateri botrujejo nezdravi gospodarski temelji, lahko postanejo ovira modelu socialno tržnega gospodarstva.

Osnutek Strategije razvoja Slovenije predstavlja dobro teoretsko podlago na področju koordinacije ekonomskih politik, razvoja finančnega sektorja ter finančno odvisnih mikroekonomskih trendov. Za doseg razvojnih ciljev Strategija predlaga določene kratkoročne in dolgoročne ukrepe, katerih cilji ne morejo biti doseženi brez temeljitih strukturnih reform v sedanjosti. Kljub temu pa vse skupaj bralcu pušča vtis, da se politika nikakor ne more ločiti od gospodarstva.

Intervencionistično politiko je moč zaslediti npr. pri podpori tujim investicijam v določenih panogah. Tovrstna politika ima za predpostavko, da državni aparat, oziroma državni uradniki, ki nimajo nobenih informacij ne o produktivnosti, ne o tehnologijah in ne o cenah bolje prepoznavajo konkurenčne panoge od udeležencev na trgu. Poleg tega obstaja še problem nižje motiviranih državnih uradnikov pri posegih v gospodarstvo.

Program za prihodnost Strokovnega sveta predvideva, da se država ne vmešava v gospodarstvo, razen če obstajajo razlogi za subpotimalno delovanje trgov zaradi zloma koordinacije ali pa potreba po boljšem delovanju trgov in reguliranju monopolov. Razlog za vmešavanje države je lahko tudi proizvodnja javnih dobrin in subvencioniranje dejavnosti, ki imajo pozitivne eksternalije.

Problem »kvazi« pro-razvojne politike, ki jo je vlada izvajala in katere izvajanje je načrtala v svoji Strategiji je v tem, da se v rokah nekompetentne vlade hitro izrodi v protekcionizem s hudimi posledicami za splošno blaginjo.

DELO, DRUŽINA IN SOCIALNE ZADEVE

Pomembna razlika med vladnim osnutkom Strategije razvoja Slovenije in programom Odbora za delo, družino in socialne zadeve pri Strokovnega sveta SDS je pri:

1. Določitvi pomembnega in bistvenega ukrepa zniževanja brezposelnosti v smislu preusmeritve pasivnih oblik pomoči države v aktivne oblike

Za vzdrževanje socialne zaščite in obvladovanja ravni revščine je namreč vzpostavljena visoka odvisnost upravičencev od socialnih (denarnih) pomoči, kar ne stimulira, da bi upravičenci v čim večji meri aktivno reševali lastni socialni položaj. Odvisnost od socialnih

pomoči je nujno zmanjšati in **socialno varnost zagotoviti predvsem z zaposlitvijo**, za kar je potrebno motivirati tako delodajalce kot upravičence do socialnih pomoči in sicer:

- z učinkovitimi ukrepi (nadomestitev dela plače, ...) za spodbujanje delodajalcev za zaposlovanje brezposelnih, prejemnikov denarnih in socialnih pomoči, dolgotrajno brezposelnih in težje zaposljivih,
- znižati število ter preprečiti kopičenje in prekrivanje socialnih pomoči - vzpostavitev enotnega informacijskega sistema socialnih pomoči posameznika,
- uskladiti razmerja med minimalno oziroma povprečno plačo in višino nekaterih socialnih prejemkov in seštevkom vseh prejemkov.

Ključno je, da sredstva, ki jih država namenja za pasivne (denarne) oblike pomoči niso učinkovito preusmerjena v aktivne oblike zaposlitvene politike. S sredstvi namenjenimi blaženju posledic brezposelnosti je potrebno ljudi, ki so odvisni od prejemkov in pasivni zaradi apatije in neuspešnega iskanja zaposlitve, pripeljati nazaj na delo.

V osnutku Strategije razvoja Slovenije ni zaslediti namere in ukrepov preprečevanja kopičenja raznih oblik denarnih pomoči posamezniku in preusmeritve teh pasivnih oblik pomoči (denarna nadomestila in pomoči za brezposelne in socialne pomoči) v učinkovite ukrepe aktivne politike zaposlovanja in ustvarjanja novih delovnih mest.

2. Opredelitvi in reševanju problema zelo nizke rodnosti v Sloveniji

Povečanje rodnost in slaba demografska slika morajo biti ključna strateška vprašanja prihodnosti naše države, zato moramo sistematično zagotavljati ugodne pogoje za razvoj sleherne družine in ne le tistih v slabšem dohodkovnem položaju. Pri reševanju problemov družinske politike gre za kompleksna vprašanja, kjer je premalo sodelovanja med ministrstvi in tudi usklajenega delovanje z nevladnimi organizacij in civilno družbo.

3. Določitvi udeležbe zaposlenih pri dobičku delodajalca

Uveljavitev ustrezne **zakonske rešitve pri udeležbi zaposlenih pri dobičku** bi zelo ugodno vplivala na krepitev motivacije zaposlenih, močnejši občutek pripadnosti in lojalnosti zaposlenih do delodajalca, razvijala bi notranje lastništvo, prispevala k stabilnosti razvoja družbe, dvigovala produktivnost in dodano vrednost pri poslovanju ter posledično višala plače zaposlenih.

ODBOR ZA ZDRAVSTVO

Področje zdravstvenega varstva, kot eden izmed najpomembnejših dejavnikov gospodarskega in družbenega razvoja države in naroda, v osnutku strategije razvoja Slovenije sploh ni predstavljeno!

Splošni socialno medicinski tekst »Zdravje« z nekaterimi ocenami o stanju, življenjski dobi, vzrokih umrljivosti, dejavnikih tveganja in navajanju splošnih prednostnih področji preventivnih dejavnosti za izboljšanje zdravja, je povsem neprimeren za dokument o strategiji razvoja države. Sestavljavci so neodgovorno zapisali takšen tekst v strategijo!

Za zdravstveno varstvo (pravi izraz za strategijo razvoja) namenja Republika Slovenija več kot 8 odstotkov BDP, večinoma javnih sredstev.

To dejstvo, pomembno vpliva na gospodarski razvoj države, predvsem pa na kakšen način uresničujemo cilje, ter kako zagotavljamo državljanom pogoje v njihovi skrbi in odgovornosti za lastno zdravje.

V našem programu smo zapisali, da je za zagotavljanje možnosti uresničevanja odgovornosti državljanov do zdravja najbolj odgovorna država predvsem pa njena vlada, zato bi strategija razvoja Slovenije morala imeti bolj konsistentno pripravljene razvojne strategije in programe z določitvijo prednostnih področjih, sistemskih, organizacijskih ukrepov in aktivnosti, da se izboljšajo pogoji za ohranjanje in krepitev zdravja.

Na ta vprašanja in razvojne dileme brez »filozofij« o zdravju daje odgovore naš program celovite zdravstvene politike in reformnih procesov, ki ga bomo še bolj konkretizirali v srednjeročnem programu za naslednjih 8 let in ga bomo pripravili takoj po oblikovanju vlade po volitvah.

ZUNANJE IN EVROPSKE ZADEVE

Vladna strategija v delu, ko govori o Sloveniji v mednarodni skupnosti in Evropski uniji, postavlja sicer zelo tehtno zasnovan teoretični okvir, ki pa mu - s pomembno izjemo dobro utemeljene opredelitve prednostnih usmeritev delovanja RS znotraj Evropske unije - ne sledi enako dobra nadgradnja, ko gre za konkretne zunanjepolitične usmeritve RS.

Na področju zunanje politike, ki se sedaj sooblikuje tudi v okviru Skupne zunanje in varnostne politike EU, ostaja vladna strategija omejena predvsem na delovanje RS v Jugovzhodni Evropi in Sredozemlju. To sta sicer res prioritetni področji zunanje politike RS, zato je potrebno pozdraviti, da jih vladna strategija tako natančno opredeljuje. Vendar bi RS morala svoja zunanjepolitična obzorja širiti še dlje, kar velja npr. za Bližnji vzhod, kjer bi prav tako lahko RS zaradi dobrih in uravnoteženih odnosov z akterji v regiji imela aktivnejšo vlogo.

Vladna strategija sicer poudarja prednosti, ki jih prinaša slovensko članstvo v evroatlantskih povezavah, vendar je kljub temu premalo poudarka danega pomenu aktivnega in učinkovitega delovanja RS v multilateralnih organizacijah. Tako ni razvidno, kako naj se RS opredeli do pobud za reformo Organizacije združenih narodov, kakšen je pomen slovenskega predsedovanja Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi, kako bo RS prispevala h krepitvi Severnoatlantskega zavezništva, kako RS ocenjuje vlogo Sveta Evrope, in še bi lahko naštevali.

Vladna strategija se ne opredeljuje do nekaterih najbolj zahtevnih vprašanj, s katerimi se sooča slovenska zunanja politika na bilateralnem področju, kamor sodijo zlasti odnosi z Republiko Hrvaško. Odnosi s sosednjimi državami so bili vse od osamosvojitve v vseh dosedanjih zunanjepolitičnih programskih dokumentih Državnega zbora in Vlade v ospredju, nova vladna strategija pa jim ne posveča več zadostne pozornosti. Vladna strategija sicer pravilno opozarja na velik pomen bilateralnih odnosov z velesilami, vendar prav tako ne podaja nobenih smernic, kako naj bi se ti odnosi razvijali v prihodnje.

OBRAMBA

1. Predpogoj za obstanek in razvoj vsake države in družbe oziroma »združevanja razvojnih ambicij z načelom trajnosti«, kot je zapisano v prvem stavku SRS (hvala bogu, končno lahko govorimo zopet o SRS!), je njena varnost. Avtorji SRS se tega očitno ne zavedajo ter se vprašanju varnosti bodisi izogibajo oziroma jo obravnavajo kot samo po sebi umevno vrednoto, ki je podarjena Sloveniji za vekomaj in ji pripada kar tako, brez dodatnih naporov slovenske družbe. Skratka, varnost je v SRS nekakšno nično vprašanje. Še posebej je v izolacijo odrinjeno članstvo Slovenije v NATA, ki je za najmočnejše evropske države, ki so hkrati članice NATA in EU, še vedno temeljna organizacija za zagotavljanje njihove varnosti. Že statistično je beseda Nato omenjena med 66.000 besedami le desetkrat, pa še to predvsem v smislu »pa še ta Nato...«.
2. Ko je govor o položaju Slovenije v mednarodni skupnosti ter o varnostni in obrambni politiki, postane jasno, da so avtorji pravzaprav natoskeptiki ter ne razumejo niti aktualnega varnostnega okolja niti položaja in vloge Slovenije kot članice NATA v mednarodni skupnosti. Avtorji še zlasti ne razumejo praktičnih omejitev varnostne in obrambne politike EU, ki je brez dopolnjevanja z zmogljivostmi NATA omejena v glavnem na evropski prostor. Kot največjo grožnjo stabilnosti mednarodne skupnosti navajajo npr. možnost vojaškega spopada, in ne asimetričnih groženj oziroma orožij množičnega uničevanja v rokah terorističnih organizacij, ki lahko resno ogrozijo varnost evropskih držav. Kot glavno orodje zagotavljanja varnosti vidijo razvoj lastnega nacionalno-varnostnega in obrambnega sistema, ki se bo dopolnjeval s sistemi kolektivne varnosti OZN in OVSE (!) in kolektivne obrambe (NATO) in EU (!). Vse to je v samem bistvu skregano ne le z dosedanjimi opredelitvami slovenskega parlamenta in ljudstva na referendumu ampak tudi z zdravo pametjo, kot da Slovenija še vedno teži k neuvrščenosti in da ni jasno opredeljena vloga in pomen različnih mednarodnih organizacij.
3. Bistvena sprememba so drugačne, nevojaške oblike ogroženosti ter strateško okolje, ki ga narekuje članstvo Slovenije v NATA in EU. Konkretno, vladna koalicija novega položaja ter še zlasti priložnosti, pred katerimi se je znašla Slovenija, očitno ne dojame. Ker deluje neenotno in premalo učinkovito, predvsem pa ker ne razume varnostne vpetosti Slovenije v širše mednarodno okolje, so premalo izkoriščene možnosti, ki se ponujajo s članstvom obeh organizacijah, za krepitev ciljev nacionalne varnosti ter zunanjepolitičnih interesov Slovenije.
4. Prav nasprotno pa SDS v svojem programu ugotavlja realno stanje v varnostnem okolju ter predlaga ukrepe, ki bodo zagotavljali varnost Slovenije, ki bo tudi ustvarili pogoje za trajnostni razvoj naše države. Slovenija bo varnost prebivalstva ter države in njenih interesov v novem varnostnem okolju asimetričnih groženj zagotavljala s kolektivno obrambo Zveze Nato (ki je **zavezništvo** in ne koalicija kot trdi SRS), prispevala k operacijam EU ter OZN skladno s svojimi zmogljivostmi ter dodatno razvila svojim nacionalnim potrebam ter tradiciji specifične sile.
5. Slovenija se mora odločno in jasno odzivati na svoj novi mednarodni položaj in ne biti le porabnik varnosti, ki jo zagotavljata Nato in EU. SDS v svojem programu jasno načrtuje vladno politiko na področju nacionalne varnosti, ki bo promovirala višjo raven varnosti Slovenije ter hkrati tudi povečevala njeno mednarodno težo.

KULTURA

1. V vladni strategiji razvoja je govora o promociji slovenske kulture v svetu, o povezovanju kulturnega interesa v okviru različnih ministrstev, vendar dejansko to ne omogoča kvalitetne predstavitve slovenske kulture v tujini. Kulturno moč Slovencev kot nacije mora Ministrstvo za kulturo prepoznavno umeščati v evropski in svetovni prostor in zato ustanoviti že v »Šeligovem« programu predlagano agencijo oziroma sklad z imenom Primož Trubar, ki bi organizacijsko poenotila in profesionalizirala predstavitve slovenske kulture v tujini. Po trinajstih letih obstoja slovenske države lahko ugotovimo, da je Slovenija kljub članstvu v Evropski zvezi, NATO in drugih mednarodnih organizacijah zelo malo znana ne samo v Evropi, temveč tudi drugod po svetu. Zato je pomembno oziroma nujno, da postane promocija slovenske zgodovine, kulture in jezika del politične strategije naše države, ki mora izstopiti iz dosedanje neprepoznavnosti. Pri tem mora imeti Ministrstvo za kulturo ključno vlogo.

2. V povezovanju enotnega slovenskega prostora je v vladni strategiji povsem spregledano področje vzpostavitve vidnosti in slišnosti nacionalnih medijev na slovenskem etničnem prostoru, zato bi bilo nujno vzpostaviti pokritost slovenskega etničnega prostora z nacionalnim radijskim in televizijskim signalom. Čeprav sodi ta problem tudi v območje Ministrstva za promet in zveze, ga mora reševati tudi Ministrstvo za kulturo, saj morajo biti programi nacionalnega radia in televizije dostopni vsem Slovincem, tudi tistim, ki živijo v zamejstvu. To ni le politično, ampak izrecno kulturno vprašanje.

PROMET IN INFORMACIJSKA DRUŽBA

Vladna strategija razvoja Slovenije opredeljuje vse ključne cilje na področju prometa, kot jih opredeljuje tudi program na področju prometa Strokovnega sveta in se z njimi načelno strinjamo. Cilji so enaki, saj jih kot takšne opredeljuje tudi skupna evropska prometna politika. Opozoriti pa je potrebno, da je vlada že v preteklem desetletnem obdobju imela začrtane popolnoma enake cilje, na podlagi zavez, sprejetih v okviru nacionalnih programov izgradnje avtocest in modernizacije železniške infrastrukture z rokom dokončanja v letih 2004 - 2005, tako, da ostane vprašanje, zakaj vlada ni izvrševala svojih preteklih zavez in je razen delno pri avtocestnem programu večina nalog ostala nerealiziranih. Rok dokončanja prometne infrastrukture je v sedanji strategiji zgolj premaknjen in podaljšan (odložen?) za deset let naprej v leto 2013. Ali ga bo potrebno leta 2013 ponovno premakniti?

Tudi vsi ukrepi, ki naj bi sledili osnovnemu cilju skupne evropske prometne politike, to je preusmeritvi tovora s cest na železnice ter spodbujanju javnega potniškega prometa namesto zasebnega, so v strategiji navedeni kot dolgoročni cilji in naj bi se pričeli izvajati šele dolgoročno, čeprav so se razmere na področju prometa, z vstopom v EU spremenile že danes.

Na področju prometa v svojem programu predlagamo takojšen premik k povečanju investicij v železniško infrastrukturo, enakovredno obravnavo avtocestne z ostalim cestnim omrežjem ter uskladitev sistema avtobusnega in železniškega javnega potniškega prometa.

OKOLJE, PROSTOR IN ENERGIJA

Tekst vladne Strategije razvoja Slovenije ni skladen s pravkar sprejeto Strategijo prostorskega razvoja.

Izpostavljeni so nekateri problemi, ki za regionalni prostorski razvoj niso ključni:

- previsoka cena zemljišč glede na kupno moč,
- razpršena gradnja in
- prometna infrastruktura.

Zanemarjena pa so zagotovo pomembnejša področja npr. policentrični urbani sistem, povezan z skupnim urejanjem (učečih se) mestnih regij in vitalnostjo mest, povezanost razvoja prometnega in poselitvenega omrežja ter pospešen razvoj javnega prometa, vitalnost in privlačnost podeželja, prepoznavnost kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti, prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi. O gozdu in njegovi vlogi (čeprav pokriva 2/5 Slovenije) ni govora, izpostavljene pa so težave v živilsko-predelovalni industriji (ki sploh ne sodi v to poglavje).

Problem pitne vode, ki se bo v naslednjih letih očitno zaostroval, kar dokazuje nekaj konkretnih primerov v zadnjem času, je pripravljavcem vladne strategije tuj.

Na mnogih mestih je opazna netransparentna terminologija.

Cilj, da se v vsakem središču pripravi industrijsko cono s 50-100 ha je neresen, ker imamo po obstoječih študijah ogromno degradiranih in neizkoriščenih površin.

Zgolj trditev prizadevanj za ohranjanje poseljenosti podeželja je preveč pavšalen cilj, ki ni podrobneje obrazložen.

Črne gradnje in vse kar je z njimi povezano ni ključen, čeprav zelo resen problem, kaže pa na izrazito neobvladanje prostora, oziroma na prostorski nered. O prostorskem redu ni govora, kar pa je posebej podčrtano v našem programu.

Izboljšanje kvalitete občinskih prostorskih aktov je povezano s sistemom institucij za urejanje prostora, ki ga v preteklosti niso hotel rešiti.

SKLADEN REGIONALNI RAZVOJ

Razlike in drugačni poudarki v Programu za prihodnost glede na osnutek vladne strategije razvoja Slovenija na področju regionalnega razvoja:

1.) Večji poudarek Program za prihodnost daje USTVARJANJU POGOJEV za razvoj in konkurenčnost regij.

- do sedaj v glavnem redistribucija - alokacija javnih sredstev, javnih investicij, storitev, subvencij ipd.

2.) Zasleduje cilj - enakomerna izgradnja javne infrastrukture - ne le transportne, tudi komunalne in informacijske

3.)Predvideva večje povezovanje regionalnega razvoja z razvojem prostora (reg. prostorsko načrtovanje)

4.)Racionalizira število institucij zadolženih za regionalni razvoj - združuje tudi regijske izpostave posameznih ministrstev

PRAVOSODJE

V osnutku vladne Strategije je

1.) premalo poudarjena vloga državnega tožilstva v predkazenskem postopku. Vsa zakonska pooblastila za "dolžnost usmerjanja predkazenskega postopka" so že dolgo znana in uzakonjena (45.čl ZKP), le v praksi se poredko izvajajo. Tako ni čudno, da je Strategija spregledala, da ne gre za samo za možnost (citat Strategije je: "vzpostaviti", ne na primer "izboljšati" - citat Programa) ampak za zakonsko predpisano dolžnost.

2.) spregledana vloga notariata;

- naš program predlaga večje število notarjev in spremembe v tarifi, ki naj omogočijo konkurenco med njimi;
- predlagan je tudi notarski izpit.
- predlagana je tudi dolžnost stalnega nadzora nad zakonitostjo dela notarjev, namesto sedanje (zgolj) možnosti tega nadzora.

3.) spregledana potreba po Sodniški zbornici;

- naš program predlaga ustanovitev Sodniške zbornice;
- sodniška zbornica naj omogoči dialog med sodnikom in državo, ne le v smislu sindikalnih pravic temveč tudi in predvsem v smislu vseh pogojev za izvrševanje sodne oblasti.

Bistvo razlik je v tem, da v vladni program zanemarja sodelovanje tožilstva v predkazenskem postopku, ki z novimi večjimi pooblastili Policije še bolj kliče po tem, da bi Tožilstvo izkoristilo VSO ŽE OBSTOJEČO ZAKONODAJO in usmerjalo delovanje Policije v predkazenskem postopku.

SODELUJOČI PRI PRIPRAVI PROGRAMA

Delo pri pripravi Programa za prihodnost je bilo obsežno in je terjalo na tisoče ur prostovoljnega intelektualnega in organizacijskega navora več stotin članov odborov Strokovnega sveta SDS. Največ naporov so v pripravo Programa vložili predsedniki in predsednice odborov, predsedniki in predsednice komisij in parlamentarni govorniki. Sodelovali so tudi številni strokovnjaki, ki formalno niso vključeni v Strokovni svet, vendar so s svojimi prispevki na Javnih tribunah ali na sejah odborov pomembno prispevali k kvaliteti programa. Uvodni prispevki so delo akademika dr. Janka Kosa in dr. Petra Jambreka, del naštetih ukrepov za vzpodbujanje dolgoročne gospodarske rasti pa je povzetih po gospodarskem programu, ki ga je na javni tribuni Strokovnega sveta prijazno predstavil dr. Mičo Mrkaić.

Odbori in komisije so imeli več sto sestankov, izmenjanih je bilo na tisoče elektronskih sporočil. Nihče od sodelujočih ni dobil niti tolarja honorarja, prav tako ne povračila stroškov ali sejnine. Pogoji za delo so bili daleč od idealnih, vendar je pripravljenost sodelujočih prispevati za skupno dobro premagala vse ovire. Vsem zgoraj in v nadaljevanju navedenim se za prispevke in trud iskreno zahvaljujem. Še posebna zahvala gre tistim, ki iz tega ali onega vzroka niso navedeni. Zahvala celotnega Strokovnega sveta pa gre tudi sekretarki Strokovnega sveta Karin ter vsem sodelavcem iz Glavnega tajništva, ki so pomagali pri pripravi javnih tribun, gradiv, organizaciji sej ter skrbeli za spletno stran in obveščanje javnosti, še posebej pa Aljoši, Nini, Katji in Marjetki.

V gradivu so navedeni le povzetki ocen in povzetki celovitih programov, ki so jih izdelali posamezni odbori. Usklajevanje nekaterih razvojnih programov še poteka in bo končano do začetka jeseni, ko bo Program za prihodnost dobil končno obliko. Tak bo dan v presojo volivkam in volivcem, ki bodo odločali o slovenski prihodnosti.

Janez Janša